

Dosya:
Astroloji ve Roman

”

GÜZ
sayı:7

BERDÜCESİ

Mevsimlik Kültür, Edebiyat ve Sanat Dergisi

Meryem Kılıç ile Söyleşi:

*Dönülecek Bir Yer Yoksa Yolculuk
Büyük Bir Kaygıyla Başlar*

Zeynep Sati Yalçın

Gidenden Sonra

Zeynep Sayman

*Karpuz Kabuğundan
Gemiler Yapmak*

Ayşegül Sözen Dağ

Çocuk Gönenci

Ayşegül Sözen Dağ | Ayşe Altıntaş | Ayşe Karataş | Bilge Doğan | E. Ecran Çeliksü | Emel Karagedik |
Fatih Demirdöğen | Fatma Ünsal | Feyza Betül Tuğ | Feyza Nur Emiroğlu | Hatice Mert Yunak | Lale Yüce | Lale Nur Kabakçı |
Melek Demirdöğen | Melisa Nur Kesici | Meryem Kılıç | Mukaddes Yüzgeç | Münteha Özdoğan | Naime Erkovan |
Naime Yıldız | Özge Korkmaz | Sare Kurucu | Sena Nur Karaoğlu | Şeyma Sarı | Tuğçe Gök | Yasemin Kuloğlu |
Yasemin Zengin | Zeynep Arkan | Zeynep Sati Yalçın | Zeynep Sayman

Kültür-Sanat Ve Şehir Dergisi

evelâhir

Kahramanmaraş'ı ve Türkiye'yi
Anlatmaya Kaldığı Yerden
Devam Ediyor

BERDÜCESİ

Kültür, Edebiyat ve Sanat Dergisi

GÜZ

sayı:7

BERDUÇESİ

Sayı 7 - Yerel Süreli

İmtiyaz Sahibi

Büyükşehir Belediyesi Adına
Hayrettin Güngör

Genel Yayın Yönetmeni

Duran Doğan

Sertifika No: 44153

Editör

Bilge Doğan

Yayın Kurulu

Habibe Öçal
Fatma Gülşen Koçak
Canan Olpak Koç
Aliye Uslu Üstten
Melek Demirdöğen
Elif Sönmezşık Aydın
Esra Kirik
Tuğçe Gök

Son Okuma

Melek Demirdöğen

Tasarım

Hale Özer

Görsel-Teknik Hazırlık

Ebrar Akkaya

Baskı

Akbaba İletişim Matbaa Basım Yayın
Tanıtım Eğitim Danışmanlık ve Anket Hizmetleri
Şazibey Mah. 2. Sk. Hisar Apt. No:10/A
Onikişubat / KAHRAMANMARAŞ
Tel: (0344) 235 40 02 - 0532 517 62 24
akbabailetisim46@hotmail.com

İletişim Adresi

berducesidergisi@gmail.com

Sunuş

Berdücesi, yamaçlarına güneş inen tepelerin aydınlanması gibi acılı yüreğimizi ferahlatıyor. Yazar ve şairlerimizin eserleri ilaç oluyor hüznünlü dimağımıza. Okuyucularımıza ulaşan sesimiz bilinmenin bahtıyarlığını yaşıyor, sızılarımız şıfaya kavuşuyor. Güz sayımızla yeniden bir aradayız ve mesrur olduk.

Zaman içinde her şeyin unutulduğunu bildiğimiz şu günlerde aynı duyuş, düşünüş ve davranışa sahip olduğunu bildiğimiz kültürel bir buluşmanın sevinci içerisindeyiz. “Yazı”nın bulunmasıyla “söz”ü sonsuzlaştıran edebiyata ihtiramla size eserler sunuyoruz. Yeryüzünde geçireceğimiz gün sayısı kestirilemiyorken kendimizi aşan bir inançla asil bir utku olan edebiyata sarılıyoruz.

Berdücesi, bu sayısında Türk ve Dünya edebiyatının meşhur roman karakterlerinin analizleri hakkında düşündü. Bunu yaparken de neredeyse bizlerle yaşıyor hissine kapıldığımız öne çıkan roman karakterlerinin burçları nedir diye merak ettik. Burçların roman karakterlerine yansımaları yazarlarımıza sorduk. Dosya çalışmasına katkı sunan Zeynep Arkan, Naime Erkovan, Tuğçe Gök ve Lale Nur Kabakçı'ya teşekkür ediyoruz.

Ayşegül Sözen Dağ, Ayşe Karataş, Feyza Betül Tuğ, Mukaddes Yüzgeç, Naime Yıldız, Yasemin Kuloğlu, Yasemin Zengin bu sayımızın şairleri. Ayşe Altıntaş ve Münteha Özdoğan Victor Hugo'dan yaptıkları şiir çevirisiyle bu sayıda.

Emel Karagedik, E. Ecran Çeliksu, Fatma Ünsal, Özge Korkmaz, Zeynep Sati Yalçın öyküleriyle yeni sayımızda.

Tuğçe Gök, Meryem Kılıç ile şiir iklimlerine uzanan bir söyleşi gerçekleştirdi.

Hatice Mert Yunak, Zeynep Sayman, Melek Demirdöğen, Melisa Nur Kesici incelemeleriyle aramızda. Ali Ulvi Kurucu'nun muhterem kızı Sare Kurucu da sohbetiyle misafirimiz. Feyza Nur Emiroğlu, denemesiyle dergimizde.

Fatih Demirdöğen, Şeyma Sarı ve Lale Yüce kitap tanıtım yazılarını sundu.

Ebrar Akkaya, görsellerimizi seçti. Sena Nur Karaoğlu, “Bir Kadının Üç Ölümü” adlı eser için gönderdiği görselle dergimizde.

Berdücesi, Güz sayısıyla okurlarını selamlıyor.

Editör
2023 Güz

İÇİNDEKİLER

- 6 Ayşegül Sözen Dağ - Çocuk Gönenci - *Şiir*
- 8 Zeynep Sati Yalçın - Gidenden Sonra - *Öykü*
- 13 Melek Demirdöğen - Kadimliğin Gölgesinden Çocukluğun Masumiyetine: Abdullah Harmancı'nın Çocuk Kitaplarına Dair Bir Değerlendirme - *İnceleme*
- 17 Bilge Doğan - Astroloji ve Roman - *Soruşturma*
- 26 Melisa Nur Kesici - Hüznünlü Dıyguların Kahramanı Félix De Vandenesse: Vadideki Zambak - *İnceleme*
- 30 Münteha Özdoğan & Ayşe Altıntaş - L'enfance / Çocukluk - *Şiir*
- 31 Zeynep Sayman - Karpuz Kabuğundan Gemiler Yapmak - *İnceleme*
- 35 E. Ecran Çeliksi - Masum Gören Ufo Köylü - *Öykü*
- 40 Emel Karagedik - İçindeki Bir Çift Göz - *Öykü*
- 43 Yasemin Zengin - Cam Sandık - *Şiir*
- 44 Tuğçe Gök - Meryem Kılıç: Dönülecek Bir Yer Yoksa Yolculuk Büyük Bir Kaygıyla Başlar - *Söyleşi*
- 48 Fatma Ünsal - Olsun Redifli Hikâye - *Öykü*
- 51 Sare Kurucu - Nasıl Bir Elhamdülillah Olmalı?- *Sohbet*

Feyza Betül Tuğ - Sincap - <i>Şiir</i>	53
Bilge Doğan - Bir Kadının Üç Ölümü - <i>Öykü</i>	54
Hatice Mert Yunak - Oscar Wilde: Marjinal Bir Londralı Reading Zindanında - <i>İnceleme</i>	58
Özge Korkmaz - Motifüstü Güçler - <i>Öykü</i>	61
Naime Yıldız - Prometheus Kurnazlığı - <i>Şiir</i>	66
Fatih Demirdöğen - Sanattan Yana Söz Almış Bir Varoluş Yordamının İzinde: Duvar Örmek - <i>Kitap Tanıtımı</i>	67
Mukaddes Yüzgeç - Yeni Başlayanlar için Sermahfil - <i>Şiir</i>	69
Şeyma Sarı - Namus ve Özgürlük Arasında Gidip Gelen Bir Sarkaç: Udi- Fatma Aliye - <i>Kitap Tanıtımı</i>	70
Lale Yüce - Okyanusa Sınır Çizmek: Türk Mitolojisinin Ana Hatları - <i>Kitap Tanıtımı</i>	73
Yasemin Kuloğlu - Çengelli Yol - <i>Şiir</i>	76
Feyza Nur Emiroğlu - Deprem ve Çocuk - <i>Deneme</i>	77
Ayşe Erken Karataş (Şah Sultan) - Yaralar Beni - <i>Şiir</i>	80

ÇOCUK GÖNENÇİ

AYŞEGÜL SÖZEN DAĞ

Çocuklar, ah çocuklar...
Umudu kolye yapıp
Bir demet gök mavisıyla
Armağan ederler dünyaya

Bir çocuk, ah çocuk...
Asfaltın sıcak karasıyla
Ham üzümleri boyar siyaha
Sabaha aydınlık bir gün bırakır
Gecenin serinliğinde duayla

Çocuklar ah, gülünce onlar
Umut, yemyeşil ekin olur
Başak olur, buğday olur
Ekmek olur, bereket olur
Rahmet olur
Gök, deniz derya
Uzaklar yakın
Düşmanlar dost olur
Menekşeler mor
Yıldızlar ışıl ışıl
Bulutlar pamuk şeker olur

Çocuklar, ah dünyanın tüm çocukları...
Gülünce onlar
Bayram eder çiçekteki arılar
Dolar taşar kekik balıyla kovanlar
Çocuklar, ah gülünce onlar
Güneşli bir gönençle
Sayısız kuşlar uçar
Annelerin yüreğine

GİDENDEN SONRA

Zeynep Sati Yalçın

Gönül kırıklarını bugün de hiç dokunmadan heybesine attı. Sonradan, sıcak bir günde, imbat eşliğinde gelen serin bir yağmur gibi başından aşağı döküleceğini bilerek attı. Bu işin cazip yanı, içinde çırpındığı girdaptan o an yutulmadan kurtulmasıydı. Anın içinden daha az yarayla sıyrılıp, sağ salim toprağa çıkma kolaylığı veriyordu. Daha esenlikli zamanlarda daha çok üzerinde durup olan biteni anlamlandıracak, kırıkları tamir edecek, makul yollarla çözecekti meseleleri; ama yaşanan o an değil... Bu hâli etrafındakilere gittikçe daha çok kırma cesareti veriyordu.

Pencerenin önündeki envai çeşit kaktüsle dolu minik saksılara dikti gözünü. Bir avuç bile gelmeyen toprağa sımsıkı yapışıp ayda yılda bir lütfedilen bir kaşık suyla hayata tutunuşlarını düşündü. Kalkıp yanlarına gitti, çiçek açanları sevdi gözleriyle, çiçeksizlerin dikenlerine dokundu, canını acıtmalarına izin verdi. Pencereyi açtığında terli bir sıcak hücum etti odaya. İçerinin ve dışarının havası kalabalık yüzünden eşitlenmişti neredeyse. İkisinde de anlamsızlığa sarılı ölme isteği uyandıran bir boğuntu gizliydi. İncecik bir buğu gibi görünmeden dağılıyor, usul usul bedenine, oradan ruhuna yayılıp üstüne düşen görevi ifa ediyor, kendi içine çekip fark etmeden esir alıyordu. Fakat bunu hisseden bir tek kendisiydi, diğerlerinin umurunda değilmiş gibiydi. Ya da besinini böyle temin eden böcekler gibi, onları mutlu eden bir şeydi boğuculuk. Onlar nezih havada rahatsız olurlardı.

Kaktüslerin her birinin, çiçekçiden alınıp getirildikleri günle ilgili kendilerine has hikâyeleri vardı. Hepsine birer ad verdikleri bu çöl çiçeklerini, güçlü oluşlarından dolayı bir başka severlerdi. Hikâyeler hafifçe kabaran tülle beraber bir bir canlandı gözünün önünde.

Hastane odasında sırt üstü yatan adamın komodindeki kaktüsler, ilgisini çekmişti. İlk defa kaktüs seven bir hasta görmüştü. Adamın her gün tatlı sözlerle kaktüslerini sevmesine hayran olmuştu ilkin. Sonra ağır ilaçlarda bile şikâyetsizliğine, içtiği acıyı şefkate döndürmeyi başarmış derin derin bakan iri kara gözlerine, en basit konulardaki konuşmalarını bile dinleyen candan ilgisine... Ne yaptı ne ettiyse âşik etmişti kendisine. Hiçbir şey yapmadım, kendim oldum sadece demişti adam, kadın bunu ona söylediğinde. Gün günü kovalamış, kaktüslerle donatılmış nikâh masasında bulmuştu birden kendini. Yaşamının

“Canlanan bütün güzel günler de irkildi önce, sonra toplaşıp tüliden süzülerek dışarı kaçtılar. Karşı tepelerde buğulanıp silinene dek uzun uzun özlemle baktı arkalarından.”

somut bir tadı olduğunu ancak şimdi hissettiği o güzel günlerin, bir gün böyle hüzne dönüşeceğini kırk yıl düşünse aklına getirmezdi. O vakitler nasıl da kara bir zemine yemyeşil yapraklarla bezeli tozpembe çiçekler çizebiliyorlardı. Kalbine paslı çiviler çakılıyor gibi yandı canı hasretten. Yana yana izledi geçmiş günlerin serin ve tatlı aydınlığını.

Ardında toplaşan ter kokusu ve ensesindeki nefesle irkildi. Eltisi, tombul eliyle ittiği tülün gerisini kontrol ediyordu. Göz göze geldiklerinde manalı bir bakışla kafa salladı. Canlanan bütün güzel günler de irkildi önce, sonra toplaşıp tüliden süzülerek dışarı kaçtılar. Karşı tepelerde buğulanıp silinene dek uzun uzun özlemle baktı arkalarından. Camdan çekip sırtını sıvazlayarak koltuğa oturttu onu, somun gibi kabarık, ak eller.

Şimdi herkes gönüllü birer gardiyan olmuş, başında dikiliyordu. Ne yapması, nasıl davranması gerektiğini dolaylı yoldan ima ediyorlardı. Bir hücreye atılmış gibi eski günlerin içine hapsolup yaşamamı salık veriyorlar bana, ama neden, diye sordu kendine. Ne yapacağını kendisi düşünebilir, karar verebilirdi. Cevabını hemen alamayacağını bildiği hâlde sordu bunu içinden.

“Şu şapka ne güzel, sen de severdin hani, birlikte almıştınız ya, onu diyorum işte. Duvara assan nasıl güzel durur değil mi?”

Neden dedi, içinden, neden asayım duvara şapkayı?

Ardından başka biri söze karıştı; öyle işte ne yaparsın, hayat böyle, bundan sonra artık albümlere bakarak, anıları düşünerek dolanır durursun odalarda. Başka biri; yalnızlık zor elbet, kolay değil, kimin hayatı kolay ki... Öteki; kadın olmak zor, ama cennet kadınların ayağı altında... Diğeri; insan balkona çıkıp oturmayı bırak, perdeleri bile açmaya korkuyor yalnızken. Bir diğeri; olsun gülüm, hayat öyle de geçiyor, alışyorsun, eşyalarla ünsiyet kuruyorsun, eskileri anıp bin bir türlü yorumlayıp şaşakalıyorsun. Ah bilsen ben kimlerle içimden ne kavgalar ediyorum, küsüyorum, barışıyorum, bağırıp çağırıyorum... Zor işte yalnızlık, ama iyi de oluyor, eskiden anlamadığım neleri şimdi anlıyorum bilsen, sen de alışırısın; dedi.

Hayır, ben alışmak istemiyorum dedi, yine içinden. Yanakları seğirdi, ama sabretmek, susmak zorundaydı. En fazla bir aya dek bitecekti bu yorucu kalabalık, bir aya kadar gidecekti evli evine köylü köyüne. Her kafadan ayrı bir ses gibi görünen ama aynı şeyi söyleyen insanların tantanası, her saat sofraya kurmalar, çay faslı, şerbet, helva faslı bitecekti. Bittiği yerde başlayacaktı matemini demlendirme faslı.

Bitmedi... Gün doldu, kişi sayısı azaldı, yedisi, kırkı dualandı, elli ikinci gecenin planı yapıldı, ama gelen giden bitmedi. Her gelenle yinelenen acı, acı olma özelliğini yitirdi. Çok eski zamanlarda okuduğu bir kitabı ara sıra hatırlar gibi sıradanlaştı ölüm. Artık kaskatı olmuş kalbi duyulanmıyor, kurumuş pınarlarından yaş gelmiyordu. Kendi

kendine kalmak, matemini iyileştirici bağrında utanmadan böğüre böğüre ağlayıp sızlamak, şişmiş gözleriyle dünyaya kıpkırmızı bir perdenin ardından bakmak, aç susuz durmak, kimi vakit uykusuzluğun kör kuyularına inip karanlıkta yitip gitmek, kimi zaman uykunun en dibinde mahsur kalıp çıkamamak istiyordu.

Dudak çizgisi az yukarı kaysa, kalabalığın söylemi de değişiyor, yol göstermekten çıkıp kınamaya evriliyordu. Asalet; ömür boyu ağlamaktır, şunun şurasında kaç gün oldu ki... Yok bacım yalanmış dünya, ölen öldüğüyle kalıyor, geride kalana bir şey olduğu yok, diyorlardı.

Cevap verme kabiliyeti kaybolmuş, düşünme, öfkelenme, küsme yetisini köreltmişlerdi sanki. Hepsine, her söze, her şeye sessizdi... Ama içini derinden karıştıran, gönlünü bulandıran bir şey vardı. İçten

“Çok eski zamanlarda okuduğu bir kitabı ara sıra hatırlar gibi sıradanlaştı ölüm. Artık kaskatı olmuş kalbi duygulanmıyor, kurumuş pınarlarından yaş gelmiyordu.”

İçe isyana zorlayan bir itki. Belki kurtarıcısı oydu, o itki, beklediği kahramandı. Darda kalanların etrafına ferah bir rüzgâr salarak gelen Hızır'dı belki. Henüz ne yapacağını bilemiyor, ama o itki içinde gittikçe güçleniyordu. Bir kukla gibi, elini uzatanın oynatabileceğini sandığı, hatta bundan eminlikle hareket edip suflelerle konuşturmaya çalıştığı bir kukla mıydı?

Biri banyoya sokup abdest üstüne abdest aldırıyor, öteki başındaki örtüyü beğenmeyip iğne oyalı bir şal sarıyor, beriki camdan içeriye çekiyor, diğeri yeni gelenlere sofraya açması için kaş göz işareti yapıyor. Bir başkası parasını nasıl yöneteceğini öğretiyordu. Konu komşuyla ilişkisi nasıl olmalı, ne giymeli, nereye gitmeli, nereye gitmemeli, hatta hiçbir yere gitmemeliydi... Kurmalı bir oyuncaktı o, komutlara göre hareket edecek, komutlara göre düşünecekti sanki.

Ölüm bu eve uğramadan önce kimse akıl vermezdi, herkes haddini bilirdi, saygıyla onu dinlerlerdi. O vakitler bir insandı; kocası varken yani. Fikri, saygınlığı, özgürlüğü vardı. Hastalığını bile bile evlendiği ve işinden istifa ettiği için öve öve bitiremezlerdi kadını. Gerçi hastalığı olmasa peşinde onlarca artist gibi kız olacağını altını incecik bir çizgiyle çizmeyi de ihmal etmezlerdi. Şimdi herkesin cahil kalmış kölesi gibiydi. Herkes acısının acizliğinden istifade ederek ona mürebbiye olmak için yarışa girmişti.

Hemşire olduğu günler geldi aklına, elinde enjektörü görünce irkilen hastaları... Şimdi elinde bir, hatta birkaç enjektörle içlerine dalsa, rast gele sapsa... Rast geleyi biraz canice buldu, sadece laflarıyla iğneleyenlere sapsa... Hayali onu güldürmeyi başarınca, bütün gözler enjektörü görmüşçesine irkilerek ona döndü. Onların irkilmesi hoşuna gitti, gülmeyi arttırdı, sonra dehşetli bakışların arasında ardı ardına kahkahalar savurdu. Bu ona daha önce hiç tanımadığı türde bir güç verdi. Bedeninden ayrıldığını sandığı, hissizleşmiş eline koluna taze can geldi. Ölümüne, mateme, hayata değil de geride kalana dair engin bilgilere, birinci elden tecrübelerle sahip kalabalık, Azrail'i görmüş gibi sessiz sözsüz bakakaldı öylece.

İlk alışimla, bu şaşkınlık ateşi sönmeden kaçıp kurtulmalıydı. Ev terlikleriyle sokağa attı kendini. Peşinden gelen yoktu, henüz kimse toparlanamamıştı.

Hızla, nereye gittiğini bilmeden koştu, koştu, koştu... Bir menzili yoktu, artık sığınacağı bir kalesi olmadığını acı bilinciyle koştu. Koşarken içi doldu, bir göze gibi sessizce başlayan ağlaması giderek şırıltılı bir dereye, sonra gürültülü bir nehre dönüştü. Kendini mezarlıkta buldu. Ölümün ve ölümlerin sükûtlü huzuru kuşattı her yanını.

Sarı, yeşil otların, kabirlerin üstündeki rengârenk çiçeklerin dalgalanışı, ısınan toprağın buğusu, gerilen damarlarını, kaslarını gevşetti. Patikamsı yollardan yürüyerek kocasının mezarına vardı. Düzleşen diğer mezarların arasında kümbet gibi yükselen ıslak toprağa, başu-

cuna diktiği kaktüslere baktı. Ellerini uzatsa, toprağı çekse kocasına ulaşabilirdi. Yatakta yatariken de böyle eğilip bükülmeden, sağa sola dönmeden, dümdüz, mezarda gibi dururdu kocası yorganın altında. İki görüntü yer değıştirdi, yorganı hafifçe açıp yanına uzandığı kocasının güçlü iri kemikli elini tutar, ondan gelen akışla yenilenir, kendini güvende hisseder, her sorununu çözülmüş bilirdi. Sabaha dek uyuyamadığı, yüzlerce kez dönüp durduğı en kötü günlerinde bile onu bir dağ gibi yerinde sabit bulmak rahatlatırdı. Ancak bu rahatlıkla uykuya dalması bir nebze kolaylaşır, sonra kesintisiz uyur, bahar çiçekleri gibi tazelenmiş olarak uyanırdı. Hastaneye gitmediğı, evde olduğı sürece o güçlü eli tutmadan uyuduğı bir günü olmamıştı. Yine elini uzatsa, toprağı itip ulaşırsa, o eli tutsa...

Serin toprağa değen eli, usul usul atmaya başladı topaklaşmış külçeyi. Birazdan ulaşıp tutacaktı o eli, sevgi akışını duyacak, o gittiğı gündün beri yaşadığı kâbusu unutacaktı.

Biraz daha kazdı, attığı toprakların arasında birkaç böcek ölüsü vardı. Ayağı, kanadı, anteni kopmuş kara, kahverengi, gri, kırmızı benekli böcek ölüleri...

Bedeni buz gibi oldu birden, dehşete kapıldı. Bir mezardan medet umacak insan mıydı? Hayat böyle saçıp savuruyordu yabancı sözlerin işgalinde içi çekilen sakinlerini. Fırlatıp atıyordu bir tutamağı olmayanları.

Ev, dedi sonra. Ev, insanları ayıran haddi çizen gerçek bir sığınak olabilirdi. Şimdi değilse bile sonra, muhakkak evini kurtarabilirdi pürüzsüz, zarif, tombul ellerin istilasından. Oysa asıl zihinde sınırlar olmalıydı. Evle çizdiği sınırları korumak yetmezdi. Bedenleri uzak tutmak mümkündü, ama başkalarının zihinlerini zihninden nasıl uzaklaştırıcaktı ki... Evdeki varlıklarını, zihninde bıraktıkları kirlerini, terlerini, is pas izlerini nasıl silip temizleyecekti?

Mezarın yanına uzanıp elini toprağa uzattı. Canım; dedi usulca, işime geri döneceğim haberin olsun, belki buralardan da giderim; bana kızmazsın değil mi ? Diye sordu.

Topraktan ses gelmedi.

“Bedeni buz gibi oldu birden, dehşete kapıldı. Bir mezardan medet umacak insan mıydı? Hayat böyle saçıp savuruyordu yabancı sözlerin işgalinde içi çekilen sakinlerini. Fırlatıp atıyordu bir tutamağı olmayanları.”

KADİMLİĞİN GÖLGESİNDEN ÇOCUKLUĞUN MASUMİYETİNE:

ABDULLAH HARMANCI'NIN ÇOCUK KİTAPLARINA DAİR BİR DEĞERLENDİRME

Melek Demirdöğen

Abdullah Harmancı çağdaş Türk öykücülerinden biridir. Son çeyrek asra yaklaşan yazarlık çabasında, otuza yakın basılı eserle döneminin en üretken yazarlarından. Harmancı, yazı hayatına süreli yayınlarda yazı ve şiirler yazarak başlar. Dergâh, Kırklar, Okur, Hece gibi ulusal dergilerin yanında Konya'daki yerel gazete ve dergilerde de şiir, öykü ve edebiyat yazıları kaleme alır. İlk öykü kitabı Muhteris (2002)'ten bugüne yirmiye yakın çocuk ve yetişkin öykü kitabı ile Harmancı'yı öykücü olarak nitelemek yanlış olmaz. Yazar, 2007 yılında, *Yerlere Göklere* adlı hikâye kitabı ile TYB öykü ödülüne de layık görülür.

Yazarın öyküleri, çoğu zaman okurun his, duygu ve düşünce dünyasına seslenir. Kurmacanın imkânlarıyla anadilinin zenginliğini, kendine has üslubuyla harmanlayan yazar, kendi poetikasını oluşturabilmiş nadir öykücülerden biridir. Yazarlık deneyimlerini ortaya koyduğu *Kurmacanın Büyüülü Sureti* ve *Kurmaca Kimden Yana* isimli kurmaca üzerine düşünen kitapları da mevcuttur.

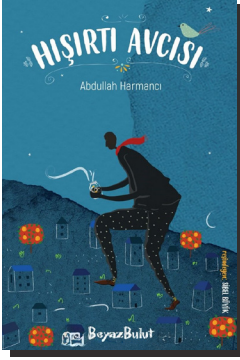
Son birkaç yıldır üst üste yayınlanan çocuk kitapları yazarın edebi birikimlerinin, kaleminin ustalığının ve çocuğa dair duyarlılıklarının kıymetli bir verimi olarak görülebilir. Edebiyat tarihimizde, kendi poetikasını oluşturabilmiş usta yazarların yazdığı çocuk kitapları edebiyatımız adına sevindirici bir yekûnu teşkil edecek kadar çoktur. Bu eserlerin hâlen çocukların zevkle okudukları, çocuğun dil ve düşünce dünyasına seslenen eserler olduğu da düşünüldüğünde Harmancı'nın çocuk kitapları yazma serüveni, çocuk duyarlılığının yeni bir yüzü olarak görülebilir.

Yazarın pek çoğu öykü türündeki çocuk kitapları, çocuğun sınırsız hayal gücüne seslenen, ironik ve fantastik unsurlar taşıyan hikâyeler içerir. Kitaplarında kurmacanın gücünü türün kalıplarıyla sınırlandırmaz. Kimi öykülerinde yazar, masalsı bir pencereden okura göz kırparken kimi öykülerinde şiirle coşan bir ırmağın sesini duyurur.

“Yazar kurmacanın gücünü türün kalıplarıyla sınırlandırmaz. Kimi öykülerinde masalsı bir pencereden okura göz kırparken kimisinde şiirle coşan bir ırmağın sesini duyurur. Hayal atını çocuk ruhunun derinliklerinde doludizgin koşturur.”

Çocuğun sınırsız hayal gücü çoğu zaman fantastiğin imkânlarıyla yakalanır. Hayal atını çocuk ruhunun derinliklerinde doludizgin koşturur. Yazarın çocuk kitapları çocuğa duyurdukları bakımından da oldukça geniş bir yelpazeye sahiptir.

Rüzgârla Fısıldanan Bilgelik Hikâyeleri: *Hışirtı Avcısı*

Abdullah Harmancı, çocuk kitaplarında, bilgiyi hikâye etmek yerine bilgeliği karakterize eder. Bazı hikâyelerinde insanı ve tabiatı okuyabilen, kâinatın sırrına vakıf olabilmiş bilge karakterler görürüz. Bu karakterler aracılığıyla yazar, çocuklara görülmeyeni görmeyi, hissetmeyi, zaman zaman empati kurmanın önemini ve yöntemlerini aktarır. Çocuk için büyümenin yollarında insani bir kemâlâtın işaret taşları döşenir. “Bildiğimiz dilden başka diller vardır gönlümüzde. Yeter ki yerini bilelim.” Yazar’ın 2020 yılında

yayınlanan ilk çocuk kitabı olan *Hışirtı Avcısı*’nda yazar, karakterler aracılığı ile çocukları merak etmeye, soru sormaya, araştırmaya teşvik eder. Bu kitapta gönül gözü açık, ruhunun derinliklerinde olanı çıkaran, ince bir bilgelik sırrını fısıldayan karakterler mevcuttur.

Hışirtı Avcısı kitabının içerisinde geleneksel anlatı tekniklerinin de yer verildiği toplam yedi hikâye bulunur. Bu hikâyeler, kitabın çocuk kahramanları olan Şebnem ve Şeref’in anneleri tarafından bırakıldıkları, komşuları Nalan Teyze’nin eşi Ramiz Amca’nın dilinden aktarılır. Ramiz Amca, zaman zaman, büyüklerinden dinlediği hikâyeleri mahallenin çocuklarına anlatan Haran Kafa’ya dönüştür. Haran Kafa esasen geleneksel kültürümüzün kuşaktan kuşağa aktarılmasında önemli bir yer tutan geleneksel hikâye anlatıcısından başkası değildir. Öyle ki Haran Kafa’nın hikâye anlattığını duyan çocuklar televizyon izlemeyi veya sokaktaki oyunlarını dahi bırakarak onu dinlemeye koşarlar.

Kitabın ilk hikâyesi olan Kalp Gözü, kâinatın sesini/soluğunu duymaya, hissetmeye çalışan Sümbül Ağa’nın hikâyesidir. Sümbül Ağa, aklına takılan soruların cevaplarını merak eden, araştıran ve bu soruların cevaplarına ulaşana kadar onunla meşgul olan bir karakterdir. Birgün Sümbül Ağa, evinin penceresinin camından gördüğü dişbudak ağacının içinden neler geçtiğini merak eder ve günlerce bu soruyla meşgul olur. Ağaçların, kuşların, kelebeklerin, sokaktaki kedinin neler hissettiğini bilmek ister ve “Allah’ım, gönül gözümü aç!” diyerek Allah’a yalvarır. Gülün yapraklarından, meşe ağacının kabuğundan, bahçesindeki çiçeklerden gelen sesler artık Sümbül Ağa’ya ayan olmuştur. Sümbül Ağa’nın bakışları ve cümleleri artık birer bilgelik sırrına dönüşmüştür.

“Abdullah Harmancı çocuk

kitaplarında bilgiyi hikâye etmek yerine bilgeliği karakterize eder. Hikâyelerinde insanı ve tabiatı okuyabilen, kâinatın sırrına vakıf olabilmiş bilge karakterler görürüz.”

Kitaba ismini veren *Hışırta Avcısı*, mahalleye yayılan, kayısı ve armut gibi ağaçların, rüzgârın esintisiyle çıkardığı sesleri teybe kaydeden bir ağaç aşığı, şair Hatip Amca'nın hikâyesidir. Mahallege yaşayan çocuklar, şimdi yerlerinde apartmanların bulunduğu bu ağaçların çıkardığı hışırtiların peşinden yıllar öncesine yolculuk ederler. Hatip Amca da Sümbül Ağa gibi tabiatın sesine kulak veren, gönül gözü ile kâinattaki gizli sırları bilmeyi, görmeyi arzu eden bir bilge karakterdir.

Her çocuk bilgelik sırrını içinde taşır. Hikâyede merak, araştırma, sorgulama, eleştirel düşünme, bilgiye/hikmete ulaşmada bireysel çaba ve gayreti sembolize eden Sümbül Ağa'nın hikâyesi esasen kıssadan hisse mahiyetinde bir bilgelik hikâyesidir. Abdullah Harmancı'nın ifadesi ile bu hikâyeler birer keramet hikâyeleridir. Kerametleri ise ancak kâinatın sesine kulak verenler işitilebilir. Buradan beşerden insanlığa giden bir yol açılır çocuk muhayyilesinde.

Şehirlerin/Mekânların Ruhü: *Bir Şehir Kalbimi Çaldı*

Şehirlerin ruhu vardır; şehirlerin ruhuna sirayet eden mekânlar, şahıslar, olaylar, destanlar, hikâyeler vardır. Hikâyeler dilden dile dolaşır; şehirlerin sesine kulak verenlerin hafızası olan mümtaz şahsiyetlerin hikâyelerini de işitebilirler. *Bir Şehir Kalbimi Çaldı*, Harmancı'nın 2022 yılında yayınlanan son çocuk kitaplarından birisi. *Bir Şehir Kalbimi Çaldı* şehirlerin ruhu olan mekânların, olayların, tarihi şahsiyetlerin, dilden dile dolaşarak günümüze kadar gelmiş efsane, menkıbe veya destansı hikâyelerinin anlatıldığı bir çocuk kitabıdır.

Eserde yer alan, on iki başlık altında toplanan bu hikâyelere Harmancı'nın ifadesi ile keramet hikâyeleri demek yanlış olmaz. Konya'da bulunan Alaeddin Tepesi'nin tarih öncesine dayanan efsanevi hikâyesi, Manisa'da bulunan Ağlayan Kaya'nın hikâyesi, Hz. Hüseyin'in şehadetinin yasını simgeleyen bir imge olarak, çeşmelerinden su akmaması için yaptırılan Nakş-ı Dil Valide Sultan Çeşmesi, hikâyesi ismiyle müsemma Sanki Yedim Cami, kedi sevgisi ile nam salmış Pir Esat Sultan'ın kabrinin bulunduğu Pisili Sultan Cami ve Türbesi ise kitapta yer alan, çocukları hayrete düşürecek hikâyelerden bazıları.

Bir Şehir Kalbimi Çaldı, çocukları içinde buldukları şehirlerin, gezdikleri veya gördükleri mekânların ruhunu hissettirmeye, gönül dilini duymaya ve anlamaya çağırır. Harmancı'nın çoğu çocuk kitabında olduğu gibi bu kitabında da geleneksel anlatıların izini sürdüğünü görmek mümkün. Çocukları da bu anlatıları duyurarak

gözle gördüklerinin ötesindeki görünmeyi görmeye ve hissetmeye çağırır.

Çocuk ve Kitle İletişim Araçları: *Dağın Kalbi Güm Güm Eder*

Harmancı'nın çocuk kitaplarında, televizyon, internet ve sosyal medya gibi modern çağın kitle iletişim araçları, sosyal hayatı kuşatan ve çocuğu/çocukluğu değiştiren/dönüştüren yanı sıra kimi zaman hüzünlü kimi zamansa ironik bir biçimde yer alır. Popüler kültür unsurlarının bireyin hayatındaki nereye de vazgeçilmez olan konumu, yazarın hikâyelerinde çocuk gözünden sorgulanır.

Yazarın 2020 yılında çıkan *Dağın Kalbi Güm Güm Eder* kitabında yer alan hikâyeler, kitle iletişim araçlarının, genelde bireyin özelde ise çocuğun duygu ve düşünce dünyasını ne denli görmezden geldiğini, ne kadar yüzeysel bir tanıma ve anlama yoluna gittiğini göstermesi bakımından tematik bir okumaya açıktır. Yazar güncel meselelere çocuksu bir pencereden bakarken kimi zaman ironik bir durum da ortaya çıkar. Kitabın ikinci ve üçüncü hikâyelerinde televizyon izleyicisi için ancak popüler ve sansasyonel olanın kayda değer olduğunu vurgular. Uyuyan Çocuk hikâyesinde sokakta yırtık pırtık bir kanepede uyuyan çocuğun üzerinden spekülasyonlar yapılır günlerce. Televizyonlar, dernekler, tartışma programları derken ülke gündemini meşgul eder bu durum. Nihayetinde çocuk uyanıp da televizyon başındaki evlerin kapısını çalıp karnının aç olduğunu söylediğinde ise tüm kapılar yüzüne kapanır. Tv programlarının da artık uyumayan "uyuyan çocuğa" ne ilgisi ne de merhameti vardır artık. Gördüğü manzara karşısında çocuk yeniden uyumaya başlar.

Sarkısını Unutan Kuş kitabındaki aynı isimli hikâye de benzer şekilde, kitle iletişim araçlarının sorunları çözmek yerine olayları manipüle ederek insanları oyaladığını gösteren hikâyelerden biridir. Toplumun ve ailenin televizyon, sosyal medya karşısındaki bu tutumu çocukta bir anlam ve değer kaybına yol açmaktadır. Yazar, hikâyelerinde çocuğun kaybolan anlam ve değer dünyasını kökü geleneğe uzanan tohumlarla yeşertmeye çalışır. Özetle Harmancı, geleneğin büyük hikâyesinden ilham alarak, çocukluktan büyümeye giden yolda insanın fitratındaki varoluş nüve ve neşvesini işaret eden çocuk metinleriyle yarına kalacak yazarlarımızdandır.

"Harmancı, geleneğin büyük hikâyesinden ilham alarak, çocukluktan büyümeye giden yolda insanın fitratında ki varoluş nüve ve neşvesini işaret eden çocuk metinleriyle yarına kalacak yazarlarımızdandır."

“Astroloji ve Roman Kahramanları” başlığı altında; Raskolnikov, Bay Traps, Drogo, Antoine, Rabia, Hayri, Eugenie, Goriot, Alexander Manette, Matmazel Noraliya, Anna Karenina, C., Kral Lear, Faust gibi Türk ve Dünya edebiyatının meşhur roman karakterlerinin analizleri hakkında düşündük. Bunu yaparken de neredeyse bizlerle yaşıyor hissine kapıldığımız öne çıkan roman karakterlerinin burçları nedir diye merak ettik. Sizce? Dünyada astroloji ile ilgili pek çok akademik ve bilimsel çalışma yapılırken ülkemizde astroloji ne yazık ki yeterince tanınmamaktadır. Tarihin bir parçası olarak yüzyıllardır insanın kendini ve evreni anlaması için araç olan astroloji; sanat, edebiyat, mimari gibi birçok alanda işlenmiş, farklı alanlara konu olmuştur. Dünya hâlâ gizemli bir küredir. Güneş ile Dünya'nın yörüngesel ilişkisinin insan karakterine yansımaları olan burçlar konusu da ilgi çekici. “Dünya ve cennetlerde oluşan her şey burçların tesiriyle meydana gelir.” şeklinde İbn Arabî gibi öncülerin yorumlarına dayanan burçların roman karakterlerine yansımalarını soruşturmamızda yazarlarımıza sorduk.

ASTROLOJİ VE ROMAN

Hazırlayan: Bilge Doğan

ZEYNEP ARKAN: ADALETİN SİMGESİ BAŞAK BURCU

*Duruşma Gecesi*⁸ adlı romanında Frederich Dürrenmatt, Bay Alfredo Traps adlı şahsın geçirdiği ilginç bir geceden bahseder. Gece yarısı ıssız bir yolda arabası bozulan Bay Traps en yakın tamirciyi bulmak için yürür ve tamirin sabahı bulacağını öğrenir. Otel arayışı boş çıkar ve sonunda emekli bir hâkime ait olan bir konakta geceleme zorunda kalır. Bu konakta başka misafirler de olacaktır, mükellef bir şekilde hazırlanmış sofranın başında emekli hâkim ve savcılar vardır. Bay Traps'ı sevecenlik ve neşeyle karşılarlar. Sıkça oynadıkları bir oyundan bahsederek Traps'ı da oyuna davet ederler.

Tekstil ticaretiyle uğraşan Bay Traps, ev sahibi hâkimin davetiyle oyuna katılmayı kabul eder. Öncesinde bu yaşlı ekibi gördüğünde içi sıkılmıştır, bu yüzden oyun ona oldukça eğlenceli görünür. Hâkim bey bu oyunda öncelikle Hz. İsa'nın, Jeanne d'Arc'ın, Dreyfus davasının ve Reichstag yangınının ele alınıp kararların tekrar gözden geçirildiğini anlatır. Bunların dışında güncel durumları da tartıştıklarını, geçenlerde kasabada yapılan bir toplantıdan sonra treni kaçırarak bir milletvekilini nüfuz ticareti ve rüşvet suçundan on dört yıla mahkûm ettiklerini söy-

⁸ Dürrenmatt, *Duruşma Gecesi*, çev. Cenan Yılmaz, 1. Baskı, 1966, Bilgi Yayınevi, Ankara.

ZEYNEP ARKAN

“O’nu ben öldürdüm!” diye haykırır. Herkesin kahlkahalar içinde olması onu bu adalet sarhoşluğundan sıyırılmaz.

ler. Bay Traps espriyle karışık biçimde mahkemeyi çok insafsız bulur. İhtiyarlar gülümseyerek: “Bu bir onur sorunu” diye cevap verirler. Belki de bu cevap etkisiyle olacak ki Bay Traps oyuna kendini çok fazla kaptırır, yapılan her şakayı gerçek gibi algılar. Bu oyun sadece bir duruşma mizansenini yaratmaktadır aslında.

Bay Traps iş yerindeki bir rekabetten söz ederek kurgusal mahkeme oyununa dâhil olur. Bu andan itibaren Bay Traps’in Başak burcu olduğunu tahmin edebiliyoruz. Çünkü astrologlara göre Başak’lar çalışkan ve pratik insanlar olup yaşamlarındaki en önemli konu iş hayatlarıdır. Yaşamları boyunca dinlenmeden çalışırlar. Onların dinlenme biçimi bile başkalarına yorucu gelebilir. Bu kadar çalışma azmi içerisinde iş arkadaşlarıyla rekabetten beslenmeleri de olasıdır. Bay Traps de çalışmayı rekabetin merkezine koyar. Aynı zamanda tipik Başak’lar gibi pratik zekâyâ sahip ve akılcı olduğundan kısa sürede başarı elde etmiştir. Oyun başladığında Traps’in avukatlığını üstlenmek isteyen yaşlı avukat, suçunu itiraf etmesini ister. Bay Traps ise gülümseyerek kanunlar karşısında hiçbir suçu olmadığına ısrar edip durur. Lezzetli yemekler, baş döndüren içeceklerle ilerleyen sohbet esnasında tecrübeli savcı ve avukatlar öyle sorular sorarlar ki Traps’in dili çözülür. Savunma avukatı kendisine daha dikkatli olmasını ve daha ihtiyatlı cevaplar vermesi gerektiğini söyler. Bir ara mola vererek beraber verandaya çıkarlar. Bu esnada Bay Traps mahkeme hakkında daha detaylı bilgi öğrenir. Emekli savunma avukatı bu duruşma oyunları sayesinde ruhsal ve bedensel sağlıklarına kavuştuklarını, cilt cilt kitapları önemsemeden, kâtiplerin, mahkeme salonlarının ihtiyacını hissetmeden çok güzel vakit geçirdiklerini, yaşam enerjilerinin yükseldiğini anlatır. Bay Traps bu etkinliği takdirle karşılar fakat konuşmanın sonunda mahkemenin ölüm cezasına da karar verdiğini hatta içlerinden birine cellatlık görevi verildiğini duyunca yutkunmakta zorlanır ve aşırı bir ciddiyete bürünür. Başak burcu mükemmeliyetçiliği içinde eski olayları da detaylarıyla öğrenmek ister.

Bay Traps, ölünce yerine geçtiği eski müdürden, müdürün hastalığını karısından öğrendiğinden bahsedince mahkeme heyetine önemli bir koz vermiş olur. Yaşlı ve tecrübeli hâkim ve savcılar bu ifadeyi fırsat bilerek

Bay Traps'ın üstüne giderler. Bay Traps eski müdürünün karısıyla artık görüşmediğini söylese de kâr etmez. Başak burcu hazırcı cevaplılığıyla herkese cevap verir, suçlamaları reddeder ama adalet takıntısı kendisinin de bu iddialardan şüphelenmesine sebep olur. Her ne kadar her şeyin bir şakadan ibaret olduğunu bilse de, lezzetli yiyecek ve içecekler herkesi ne kadar mutlulukla meşgul etse de, içine bir şüphe tohumu düşmüştür artık. Bir yandan da emekli Savcı'nın adalet ve vicdan üzerine verdiği söylev de çok etkili olmuştur. "Gerçekte vicdan, bu saf mermer, kusursuz adaletin yıpranmaz anıtının oturtulacağı tek kaidedir." der Savcı. Bu etkili sözlerden sonra iyice sarhoş olan Bay Traps kendi hikâyesini anlatmaya başlar. Eski şefinin herkesten gizlediği kalp hastalığını karısından öğrendikten sonra şefin karısının kendisini aldattığını sansasyonel biçimde öğrenmesi kusursuz bir ölüm sağlayacaktır. Bu düşünceye karşı koyamadan başka bir iş arkadaşına sırrını verir. Şefin bu sırrı öğrendikten sonra kalp krizi geçirmesi artık kaçınılmazdır. Aslında bu detayları savcı devam ettirir ve şaşkınlık içinde "bunları nereden biliyorsunuz?" sorusuna "bütün yaşantılar birbirinin aynıdır" der Savcı.

Savcının iddialarına cevap vermeye çalışan savunma avukatına rağmen Bay Traps avukatı susturmak istercesine –adalet hakkındaki sözlerden oldukça etkilenmiş biçimde- suçunu itiraf eder. "O'nu ben öldürdüm!" diye haykırır. Herkesin kahkahalar içinde olması onu bu adalet sarhoşluğundan sıyırılmaz. Mahkemenin sonunda emekli Savcı iddialarını tüm berraklığıyla açıklar: Öldürdüğü kişi her ne kadar gangster, tüm çalışanların yaka silktiği biri olsa da, ortada planlı ve kusursuz bir cinayet olduğu açıktır. Bu iddialardan ve itiraftan sonra Yargıç, Bay Traps'ı ölüm cezasına çarpar. Mahkeme boyunca bazen öfkeli bazen de kahkaha dolu itirazlarıyla cevap veren Traps sessizdir. Sabahın ilk ışıklarıyla herkesin uykusu gelerek odalarına çekildiği anda kendi infazını kendisi gerçekleştirir. Adaletin simgesi Başak Burcu konuşmazlar, yaparlar. Düzeni, titizliği, adaleti, dürüstlüğü ve kusursuzluğu seven ve ona göre yaşayan burçlardır. Tamamen eğlencesine düzenlenmiş mahkemenin sonucunu bile ciddiye alacak kadar titiz ve dürüsttüler. Sabah Traps'ın odasına giren Savcı şaşkınlıkla şu soruyu sorar: Bu olağanüstü geceyi berbat etmenin ne âlemi vardı?

NAİME ERKOVAN: BİR YENGEÇ OLMALISIN DROGO

Issız bir vadide atını bilinmezliğe doğru sürendir Giovanni Drogo. Evini ve çok sevdiği annesini görev uğruna arkada bırakıp adı sanı duyulmadığı hâlde efsaneye dönüşmüş Bastiani Kalesi'nde yaşamayı göze alandır aynı zamanda. İçinde bir lider ateşi kaynar, çünkü bütün özellikleri göz önünde tutulduğunda, Drogo'nun bir yengeç olması gerektiği ortaya çıkar.

Drogo gibi, kimsenin göze alamadığı işlerin üstüne yürümekte eşsizdir yengeç erkekler. Belki de onlara cesaret veren şey, sert kabuğu ve

NAİME ERKOVAN

Sevgili Giovanni Drogo! Bir yengeç olduğunu düşünüp hikâyeni yeniden okumak; davranışlarına, suskunluğuna ve belli etmediğin üzüntüne hak vermek olmasa da seni anlamaya çalışmak eskisi kadar zor olmayacaktır. Çünkü sen iki güçlü kaleye kendini hapsedmiş bir bahtsızsın.

kıskaçlarıdır. Belki de bu cesaretleri bilindiği için haklarında mitolojik efsaneler vardır. Hera, sevmediği Herkül'ü ortadan kaldırması için bir yengeci gönderince o, hiç amacından şüphe etmeyip gücü sınırlanmayan o yarı tanrının karşısına çıktı. Oysa yapabildiği tek şey kıskaçıyla bacağına ısırmaktı. Fakat önemli değildi; böylesine bir rakibin karşısına çıkmak büyük cesaret işiydi. Hera sonuçtan memnun kalmasa da yengece, mecburen, gökyüzünde, pek parlak olmasa da bir yer verdi. Vermeseymiş yeryüzü yengeçlerle hiçbir zaman tanışamayacaktı.

Drogo kaleye adım atar atmaz işlerin iyi gitmeyeceğine dair bir hisse kapılınca vakit kaybetmeden şehrine dönmenin yollarını arar. Üstüne bir de gece uykusuna dalmasına izin vermeyen su sarnıcının sesi eklenince onun huzursuzluğu odasından, kaleden, sayfadan taşar ve bizi bile ele geçirir. Ve hepimizin zihninde o hüküm cümlesi büyür: Kaleyi terk etmeliyiz. Drogo bunları hisseder, çünkü yengeç erkeklerinin inanılmaz bir sezgi kuvvetleri vardır. Hatta onlardaki, sezgiden öte bir inançtır; şeksiz şüphesiz kabul edilmesi gereken bir inanç.

İçini tekinsiz hislere teslim etse de Drogo, kaleden ayrılmaz; çünkü bu sefer yeni bir sezgi ruhunu ele geçirir: Tatar çölünden bir gün düşman gelecektir. Bu düşünceye olan sadakati o kadar büyüktür ki diğer askerleri kendine benzetmekte gecikmez. Fakat bütün yengeç erkekleri gibi merhametli ve iyi niyetli olduğu için bu bilgiyi başkalarıyla paylaşmakta sorun görmez. Ama keşke görseydi de ömrünün son anlarında o çok güvendiği yeni yetme askerlerin onu nasıl saf dışı bırakıp kahramanlığı kendisiyle paylaşmayacaklarını anlarsaydı.

Drogo birkaç yılını kalede geçirdikten sonra annesini görmeye gider. Eser boyunca birini sevdiğine inanmak isteseydik, bu mutlaka annesi olurdu. Nitekim kaleye varınca ve ilk şokun dalgasını yiyince ilk işi, annesine mektup yazmak olur. Fakat kadını endişelendirmek istemediği için yolculuğunun da kalenin de son derece güzel olduğu yalanını söyler. Annesini üzme veya kırmak, onun istediği son şey olurdu. Dahası, bunu hiçbir yengeç erkeği göze alamaz. Herkesi üzer, ama annelerini asla üzmezler.

Giovanni'nin evine ve annesine hatta Maria'ya geri dönmekten

tamamen vazgeçmesi, annesi için bir eksiklik oluşturmamasından kaynaklanır. Artık ne oğlunun ayak seslerine uyanan bir kadındır o ne de oğlu gelene kadar yatağına girmeyendir. Drogo hayatta en çok önem verdiği insan tarafından eskisi gibi sevilmediğini anlayınca bir keşişin manastıra kendisini adaması gibi kaleye kendini adar.

Zaten pek konuşkan olmayan Drogo, o günden sonra iyice içine kapanır. Ruhunda fırtınaların kopmasını bekleyen okur, sadece susan ve kaderine koşulsuz bir şekilde itaat eden bir yüzbaşı görür. Okur bu durumu anlamlandıramaz çünkü beklediği tepki, Drogo'nun mücadele etmesi ve canlı bir varlık gibi kendisini etkisiz hâle getirmeye çalışan kaleye karşı bir direnç göstermesidir. Okur bunu bekler, çünkü Drogo şehirde kaldığı zaman, kaleden birçok kişinin dönmek için başvuruda bulunduğunu, hatta gerekli form ve dilekçeleri doldurdıklarını öğrenir. Oysa kendisine kimse böyle bir prosedürden söz etmemiştir. Bu nedenle okurun içinde biriken öfkeyi, Drogo'nun dillendirmesi beklenir, ancak nafiye. Hesap sorar gibi davransa da o sessizliğine sığınır, tıpkı bir yengecin kabuğuna sığınması gibi, tıpkı birçok yengeç erkeğinin kırıldıkları zaman suskunluğa ve tepkisizliğe sığındıkları gibi.

O günden sonra zaten sessiz olan yüzbaşı, daha da sessizleşir. Tek eğlencesi taraçalardan çölü gözlemlemektir. Tek umudu, düşmanın ortaya çıkması ve Drogo'nun da belki sadece "Ben demiştım!" diyerek haberi bütün kaleye ilan etmesidir. Taş olsa çatlardı denilen havaya bürünen Drogo'nun ağzını bıçak açmaz o vakitten sonra. Tipik bir yengeç erkeği gibi davranıp kırılmasına, üzülmesine ve belli etmese de kızmasına rağmen süresi belirsiz bir bekleme yolculuğuna çıkar. Başka insanlar için suskunlukla geçen çıldırtıcı yıllar, yengeç erkekleri için gün hükmündedir. Çünkü onlar, beklemek ve sabretmek üzere yaratılmışlardır. Sabırları bir hava olayı olsa, kasırga olurdu; bir renk olsa zift siyahı olurdu.

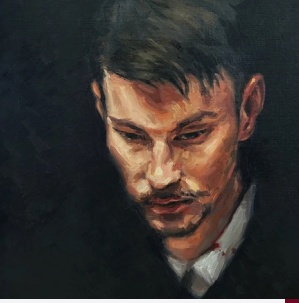
Drogo'nun bir diğer alametifarikası, duygularını içinde yaşaması ve ne hissettiğini zerre kadar belli etmemesidir. Nitekim kaleden ayrılan dostları Lagorio vedalaşırken, Drogo'nun içinde fırtınalar koptuğunu sezer okurlar. Belki de bir daha hiç görmeyeceği dostuna güzel bir şeyler söylemesini beklerler, fakat Lagorio elveda derken, atına binip yönünü kale kapısına çevirirken, gözden kaybolmak için son saniyelerini tüketirken Drogo yine sessiz kalır. Çünkü yengeç erkeklerin çoğu, duygulandıkça konuşmak yerine susmayı tercih eder.

Drogo'nun kalede kaldığı süre boyunca yani bütün hayatı boyunca en sadık dostu yalnızlığı oldu. Etrafında birçok asker, hatta arkadaşı olmasına rağmen o hep yalnızdır. Çünkü Drogo, kırıldıkça yalnızlığını kale gibi yükseltti içinde. Ve onun yalnızlık kalesi, Bastiani'den çok daha güçlü bir kale oldu. Onu ne kuşatmak mümkündü ne de fetretmek. Duvarları yıkılmaz, burçları aşılmaz, kapısı geçit vermez bir yerdir orası. Ama eşsiz değildir, çünkü yalnızlığa sığınan bütün yengeç

erkeklerin vardır böyle bir kalesi.

Sevgili Giovanni Drogo! Bir yengeç olduğunu düşünüp hikâyeni yeniden okumak; davranışlarına, suskunluğuna ve belli etmediğin üzüntüne hak vermek olmasa da seni anlamaya çalışmak eskisi kadar zor olmayacaktır. Çünkü sen iki güçlü kaleye kendini hapsedmiş bir bahtsızsın.

TUĞÇE GÖK: R.R.R. : BİR “KARAKTER” YARATMAK

TUĞÇE GÖK

Romanda, Raskolnikov'un Saman Pazarı'nın izbe ve sefil sokaklarında yürürken hissettiği tiksinti ve bunalım, ancak titiz bir Başak'ın ve rafine zevklere sahip bir Terazi'nin duyacağı cinstendir.

“Suç ve Ceza, insan ruhunun uçurumlarını, mağaralarını, dehlizlerini tarayan bir kitap.” der Cemil Meriç, Bu Ülke’de ve E.M. de Vogue’nin tahliliyle devam eder sözlerine: “Suç ve Ceza’yı okumak, kendini isteyerek hasta etmektir; okurken daima bir ruh sancısı duyarsınız.” Çekilen ruh sancısı, kaynağını doğrudan romanın protagonisti Raskolnikov’dan alır. Rodion Romanoviç Raskolnikov, Saint Petersburg’ta yaşayan bir hukuk öğrencisiyken, yoksulluk sebebiyle okulu bırakmak zorunda kalır. Şehrin yoksul semtlerinden birinde, ufacık bir odanın içerisinde yaşamını sürdürmeye çalışır. Hayatı ihtiyaçlarını karşılamak için bir dönem öğrencilere ders verse de içine sürüklendiği bunalım ve buhran, bir süre sonra buna da müsaade etmez. Raskolnikov çareyi, Alyona İvanovna adlı yaşlı bir tefeci kadına kıymetli eşyalarını rehine vermekte bulur. Alyona İvanovna; aldığı rehinelere ancak üçte bir fiyat biçen, acımasız ve empatiden yoksun, kötü bir kadındır. Yanında bir hizmetli gibi çalıştırdığı üvey kız kardeşi Lizaveta İvanovna’ya da kötü davranır. Halk ondan yılmış, bıkmıştır ancak yoksulluğun çaresizliğiyle ona katlanmak zorundadır. Aynı durum, Raskolnikov için de, annesinden aldığı mektubu okuyuncaya kadar devam eder. Annesi mektubunda, kız kardeşi Dünya’nın, Pyotr Petroviç Lujin adlı bir avukatla evlenmek istediğini haber verir ve bu kararı kendisinin eğitim masraflarını karşılayabilmek için yaptığını söyler. Mektubu okuyan Raskolnikov çılgına döner. Kız kardeşinin böyle bir sebeple evlilik kararı almasını hazmedemez. Ancak öfkesinin asıl sebebi, annesinin, oğlu için kızını kurban etmeye göz yummuş olmasıdır. Bu büyük bir adaletsizliktir ve Raskolnikov, tefeci kadın Alyona İvanovna’nın topluma yaşattığı

çaresizliği hazmedememişken bir anda kendini yeni bir çaresizliğin ve adaletsizliğin ortasında bulur. Kültürlü ve duyarlı bir karakter olan Raskolnikov, eşitsizliğe ve adaletsizliğe katlanamaz. Onun için annesinin göz yumduğu durum ile tefeci kadının sebep olduğu psikolojik baskı ve şiddet, aynı çirkin sonucu işaret eder: Adaletsizlik. Her iki durumdan tek bir hamleyle kurtulmaya karar verir; tefeci kadını öldürecek ve bu sayede hem toplumu bir kemirgenin zulmünden hem de kız kardeşini evlenmekten kurtaracaktır. Bu yönüyle Raskolnikov, Terazi burcunun özelliklerini taşır. Normal şartlar altında gayet ılımlı, sevgi dolu, nezaketli bir burç olan teraziler; haksızlık ve adaletsizlik karşısında asla sessiz kalmazlar. Toplumun bir kesiminin diğer bir kesimine herhangi bir sebeple reva gördüğü zulüm, sevgisizlik ve aşağılama; terazilerin benliklerine kazanmış hak, hukuk, adalet, eşitlik kavramlarını galeyana getirmeye yeterlidir.

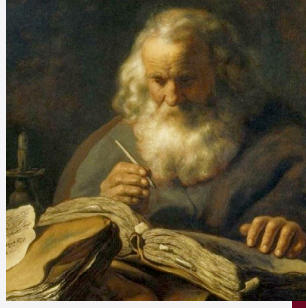
Cinayete asla sıcak bakmaz; bir insanı katletmek çok çirkin ve kabul edilemez bir şeydir Raskolnikov'un gözünde. Ama diğer yandan tarih, oluk oluk kan akıttığı için kahraman ilan edilen krallarla dolup taşmamış mıdır? Toplumunu her gün yoksulluğun çaresizliği içerisinde yavaş yavaş öldüren, vicdan yoksunu bir tefecinin kanını akıtmak ve bu sayede insanlığı bir kötülüğün pençesinden kurtarmak, yüzyıllardır dökülen kanların yanında çok masumca bir davranış değil midir? Raskolnikov, tüm bu düşünceler, sanrılar içerisinde cinayet gibi büyük bir suçu bile adalet için işleyen, katil olduğunun farkına vardığında bu gerçeği vicdanı üzerinde uzun süre taşımaya dayanamayarak, inandığı ve savunduğu adalete kendi iradesiyle teslim olan bir Terazi erkeğidir. Raskolnikov, bir insanı baltayla gözünü kırpmadan katledecek kadar gözü kara ama aynı zamanda bir başka insanı, çektiği acılar karşısında ayaklarına kapanıp öpecek kadar sevgi dolu bir Terazi erkeğidir. (Ailesini geçindirmek için fahişelik yapmak zorunda kalan Sonya'yı toplumsal konumunu bahane ederek aşağılamak yerine, çektiği acılar karşısında ızdırap duyar ve karşısında yere kapanıp ayaklarını öper.) Bu ikilem, bu karmaşa, bu medcezir; onun karakterinin, iç dünyasında dengeyi kurmaya çalışan ruhunun bir yansımasıdır. Terazi ve İkizler, Zodyak'ta kararsızlıklarıyla bilinen iki burçtur. Ancak İkizler, sosyal ilişkilerinde umursamaz ve uçarı olduğu için bir anlaşmazlığı değil cinayet, tartışmayla bile sona erdirmeye gerek duymaz. Onun çözüm metodu umursamamak, önemsememek, hafife almak ve ötelemek üzerine kuruludur. Terazilerse nazik ve diplomatik yapılarına rağmen, baskı altında hissettikleri her duruma köktenci bir çözüm üretme arayışına girerler.

Raskolnikov romanda, adalet arayışı dışında titizliği, detaycılığı ve estetik duyarlılığıyla da öne çıkar. Saman Pazarı'nın izbe ve sefil sokaklarında yürürken hissettiği tiksinti ve bunalım, ancak titiz bir Başak'ın ve rafine zevklere sahip bir Terazi'nin duyacağı cinstendir.

Yürüdüğü sokakların pis ve düzensiz görünümünden, ayaküstü bir bira içip kalktığı barın kirli masalarına, paspal ve hantal ayaşlarına kadar her detaya eleştirel gözle bakan, sokaklar ve bulvarlar için kendince peyzaj önerileri sunan Raskolnikov'un yükselen burcu Başak olmalıdır. (Astrolojide yükselen burç, dışarı yansıttığımız kişiliğimizi, bir bakıma "topluma yansıyan kimliğimizi" işaret eder.) Cinayeti işledikten sonra kanıt bırakmamak için harcadığı çaba da bu tezi ispatlar niteliktedir. Kanların biriktiği noktalara basmamaya azamî özen gösterir, kullandığı baltayı ve kana bulanmış ellerini su ve sabunla defalarca yıkayarak temizler; ardından defalarca silerek kurular; ayakkabılarına, çoraplarına, pantolon paçalarına veya gövdesine kan sıçramış olma ihtimaline karşılık üzerini cinayet mahalline yansıyan yetersiz gün ışığıyla defalarca kontrol eder; bununla yetinmeyerek odasına döndüğünde büsbütün soyunur; pantolon ceplerine ve astarlarına kadar kıyafetinin her bir noktasını dedektif gibi inceler. Pantolonunun sol cebinde, ellerinden bulaşan ufak bir kan lekesini fark eder etmez cep kısmını yırtar, bu bez parçasını tiftik tiftik eder ve yakmak üzere sobaya atar; bununla da tatmin olmayan zihni, polislerin odada yapacakları bir aramada sobaya bakmaları ihtimalini düşünerek yeni bir kaosa sürüklenir. Tefecinin evinden çıkardığı ziynetleri, şehrin en tenha bölgelerinden birinde, en tenha sokakların arasına gizlenmiş metruk bir binanın bakımsız bahçesinde, göze batmayan ve kimsenin dönüp bakmayacağı bir kayanın altına bırakır. Başaklar, söz konusu merhamet olduğunda Zodyak'ın diğer sakinlerini geride bıraksalar da olası bir suç işleme durumunda tüm kanıtları dedektif titizliğiyle yok edecek kadar soğukkanlı davranabilirler. Böyle bir mükemmeliyetçilik ancak Başak burcunda görülür.

Raskolnikov'da yükselen Başak'ı işaret eden diğer özellikler; fizikî yapısı ve mesafeli görünümüyle sıcakkanlı yaklaşımı aynı anda barındıran mizacıdır. Dışarıdan oldukça mesafeli, soğuk görünen yükselen Başaklar, dostlarına ve sevdikleri, samimiyet kurdukları insanlara karşı oldukça sıcakkanlı, merhametli ve şefkatlidirler. Raskolnikov da ailesine, yakın arkadaşı Razumihin'e ve sevdiği kadın Sonya'ya karşı ılımlı bir insanken, Alyona İvanovna ve Lujin'e karşı oldukça mesafeli, soğuk hatta öfke doludur. Ayrıca romanda; "Son derece yakışıklı, ortalamanın üzerinde boya sahip, ince fakat yapılı biriydi. Güzel koyu renk gözleri, koyu kahverengi saçları vardı." şeklinde betimlenen fizikî yapı da yükselen Başakların fiziksel özellikleriyle birebir örtüşür. Roman boyunca, Raskolnikov'un karakter analizindeki başarısını gözler önüne seren ince tahliller de, onun yükselen Başak özelliklerini pekiştiren bir başka husustur.

Tüm verileri birleştirecek olursak; Suç ve Ceza'nın Raskolnikov'u, yükseleni Başak olan bir Terazi erkeğidir, diyebiliriz.

LALE NUR KABAKÇI

Bireyin kökten özgürlüğünü savunan Sartre, bu kitapta kendi dünya görüşünü, varoluşçuluk düşüncesini, insanlara karşı tutumunu karakterimiz Antoine aracılığı ile biz okuyucularına aktarmıştır.

LALE NUR KABAKÇI: JEAN PAUL SARTRE/ BULANTI

Bulantı 20. Yüzyılın en etkili düşünürlerinden Jean Paul Sartre'ın ilk romanıdır. Kahramanımız Antoine Roquentin, bir tarih yazarıdır. Hayatı boyunca çok ülke gezmiş, çok insan tanımış ama yine de yaşadıklarından memnun olmamıştır. Onun en sevdiği yer ise sıkıntılarından kaçarak sığındığı Kafe Mably'dir. Orada " Same Of These Days " şarkısını dinlediğinde yaşadığı bulantıların bıçak gibi kesildiğini fark eder.

Oldukça mükemmeliyetçi olan Antoine, yaptığı tarih araştırması için titizlikle çalışır. Her ayrıntısı için kafa yorar ve belgeler toplar. Sonrasında bu araştırmasından vazgeçse de, sanattan vazgeçmeyen Antoine, roman sonunda yeni bir kitaba başlama kararı aldığını okura belirtir. Ayrıca Antoine, oldukça takıntılı bir yapıya sahiptir. Yaşadığı bulantıları, üç sene önce ayrıldığı sevgilisi Anny'i, yaptığı tarihsel araştırmaları ve daha birçok şeyi takıntı haline getirip, iyice psikolojik semptomların pençesine düşer. Dikkatli ve iyi bir gözlemci olan Antoine, geçtiği sokaklardaki detayları, gittiği kafelerde oturan insanların davranışlarını çok iyi gözlemler ve bunu bize aktarır. Çevresindeki insanlara karşı sabırlı davranan fakat her şeye ve herkese karşı memnuniyetsiz biridir.

Bütün bunlar göz önüne alındığında; takıntılı, mükemmeliyetçi, sıkça gezen, müzikle ve sanatla ilgilenen, farklı ruh hallerine bürünen, dikkatli ve gözlemci, insanlara karşı sabırlı fakat memnuniyetsiz olan Antoine'ı ikizler burcu demek mümkündür. Hava burçları içerisinde yer alan ikizler erkekleri, değişken ruh hallerine sahiptir. Dikkatli davranan ve çalışmayı seven bu burç, yaptıkları her işten çabuk sıkılabilir. Genel olarak çok yönlü düşünen, yaratıcı, zeki, okumaya ve öğrenmeye açık, sürekli hareket halinde yaşayan, gezmeyi seven, aktif kişilerdir.

Ayrıca yazarımız Jean Paul Sartre, 21 Haziran 1905 doğumludur ve ikizler burcudur. Aynı burcun özelliklerini taşıyan kahramanımız Antoine, hem karakter hem de davranışları bakımından yazarımız Sartre'ın romana yansımış halidir demek mümkündür. Bireyin kökten özgürlüğünü savunan Sartre, bu kitapta kendi dünya görüşünü, varoluşçuluk düşüncesini, insanlara karşı tutumunu karakterimiz Antoine aracılığı ile biz okuyucularına aktarmıştır.

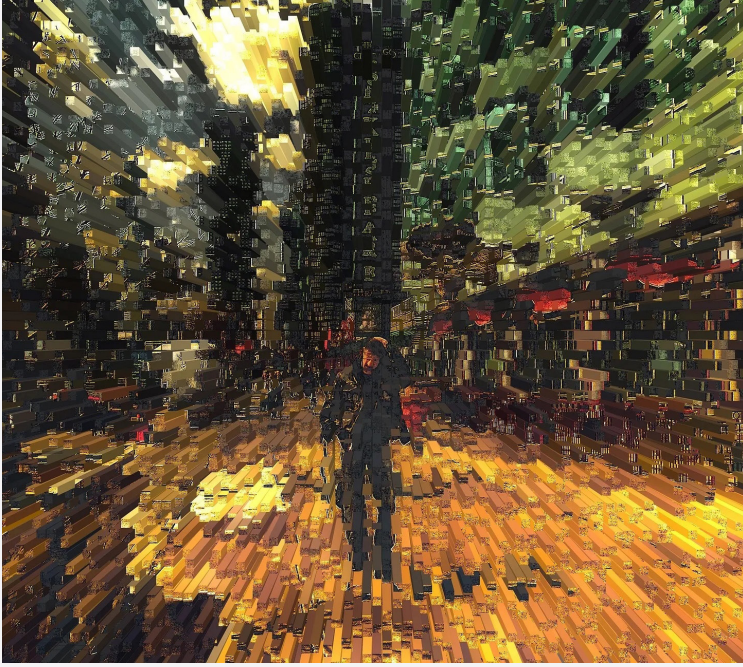
HÜZÜNLÜ DUYGULARIN KAHRAMANI FÉLIX DE VANDENESSE: VADİDEKİ ZAMBAK

Melisa Nur Kesici

Vadideki Zambak, tutkuların galeyana geldiği sıra dışı konusuyla dünya edebiyat tarihinde yerini almış önemli bir eserdir. Roman, çocukluğu sevgisizliğin duvarları arasında hapsedilmiş genç bir adam olan Félix de Vandenesse ile Madam De Mortsauf arasında geçen aşkı konu alır. Madam hâlihazırda iki çocuk annesidir ve mutsuz bir evlilik sürdürmektedir. Félix, Balzac gibi çetin bir çocukluk geçirir. Anne ve babasının ilgisizliği onu içine kapanık biri haline getirir. Özellikle annesi tarafından gördüğü muamele Félix'in ruhunda derin yaralar açar. En güzel yılları, saygısızca tavırların eşliğinde can verir.

İmkânsız ve karşılıksız aşkın yıkıcı doğasını ele alan romanda başkarakterimiz Félix, eğitimi için gittiği Paris'ten, ailesinin onu geri çağırması üzerine Tours'a döner. Güzelliği karşısında büyülediği kontese de ilk kez burada katıldığı bir baloda rastlar. Félix, gördüğü andan itibaren ruhunda çiçekler açtıran bu güzel kadına âşık olur. Kontesin boynuna kondurduğu öpücük, onu gece boyunca bir daha görememesine neden olacaktır. Amansız bir aşkın pençesine düşen Félix, aklını başından alan bu kadını bir kez daha görebilme umuduyla tutuşur. İlerleyen zamanlarda tanışma fırsatı yakaladığı Madam de Mortsauf'un kendisinden yaşça büyük ve evli olması, Félix için bir sorun teşkil etmez. Hatta mutsuz bir evliliğin içinde sıkışıp kalmış olan bu kadına elinden geldiğince destek olur. Madam de Mortsauf Félix'ten, kendisine Henriette ismiyle hitap etmesini ister. Her geçen gün biraz daha kapıldığı Henriette'ine karşı duygularını daha fazla gizleyemeyen Félix, kontese duyduğu büyük aşkı itiraf eder. Eylemlerinin yol açabileceği ihtimalleri düşünemeyen Félix, çocukluk döneminde öğrendiği uyumsuz düşünce kalıpları ve davranışların esaretinden kurtulamaz.

Göz önünde bulundurulması gereken bir diğer husus Félix'in duygusal zekâ eksikliğidir. Hassas biri olarak tavsif edilen karakterimiz, duygularını düzenleme ve eylemlerinin sonuçları hakkında eleştirel

düşünme yeteneğinden yoksundur. Bu duygusal zekâ eksikliği, duygularını sağlıklı bir şekilde nasıl yöneteceği ve ifade edeceği öğretilmediği çocukluk deneyimlerinin bir tezahürüdür. Çocukluğunda ihmal edilme ve terk edilmişlik hissinin kombinasyonu, Félix'in reddedilme korkusunun; güvence talep eden yoğun yakınlık isteğiyle karakterize edilen güvensiz bağlanma stili oluşturmuş olması muhtemeldir. Bu bağlanma tarzı, Henriette'e yönelik yoğun hislerine müteakibet istikrarsız bir ilişkinin kaçınılmaz düşüşünün nihayetidir.

Félix'in psikolojisini anlamak ve anlamlandırmak adına hayattaki motivasyonunu ve hedeflerini de incelemek gerekir. Karakterimiz başarılı olma ve başarılı bir adam olarak tanınma arzusuyla hareket eder, ancak başarının onun için tam olarak ne ifade ettiği net değildir. Hayattaki bu yön ve amaç eksikliği, yine çocukluk deneyimlerinin ve hissettiği duygusal boşluğun bir yansımasıdır. Aşkına istediği şekilde karşılık bulamayan Félix'in ilerleyen zamanlarda Henriette'e bile sadık kalmayı başaramaması, yön ve amaç eksikliğinin eserdeki en önemli teyidi olarak karşımıza çıkar.

Félix'in çocukluğundaki ihmal ve duygusal terk edilme deneyimlerinin onun kişiliğini, inançlarını ve değerlerini şekillendirmede önemli bir rol oynadığı açıktır. Bu deneyimler muhtemelen düşük öz değer duygularına ve derinlerde yerleşmiş bir sevgi ve onaylanma ihtiyacına katkıda bulunur. Bu durumun onu çocukluk ilişkilerinin dinamiklerini yansıtan ilişkiler aramaya yöneltmiş olabileceği muhte-

meldir. Bu ilişkiler sağlıklı olmasa bile tatmin edicidir. Félix'in dürtüsellığı, yoğun duyguları ve istikrarsız ilişkileri; duygusal düzensizlik ve sağlıklı ilişkiler kurmada zorluklarla karakterize bir durum olan "Sınırdaki Kişilik Bozukluğu"nun (BPD) semptomları olarak görülebilir. Dahası, psikanalitik açıdan bakıldığında Félix'in Henriette'e olan yoğun aşkının, onun çocukluktaki ihmal ve duygusal terk edilme deneyimlerinden kaynaklanan bilinçsiz arzu ve ihtiyaçlarının bir tezahürü olduğu savunulabilir.

Sosyolojik açıdan değerlendirildiğinde konunun toplumsal ve kültürel bağlamına dikkat etmek gerekir. Romanın geçtiği dönemde evliliğe ilişkin toplumsal beklentiler ve normlar, Félix'in kendisinden yaşça büyük ve evli bir kadına ilgisi ve eylemlerini etkilemiş olabilir. Toplumsal baskı ve düşüncelere uyma dürtüsü Félix'in kararlarında önemli rol oynar. Romanın vurgu yaptığı en önemli noktalardan biri de budur.

Ebeveynlerinin sevgi ve onay eksikliği Félix'te düşük özgüven ve değersizlik duygularını geliştirir. Kendisini önemsiz hissederek büyümesi, yetişkinlikte sevgiye ve onaylanmaya daha fazla ihtiyaç duymasına neden olur. İlgilendiği şey ilişkinin sağlıklı olup olmaması değil, arzuladığı sevgi ve onaylanma ihtiyacını karşılayıp karşılamamasıdır. Ancak bir süre sonra Henriette tarafından sevilme ve onaylanma duygusu bile Félix'e yeterli gelmemeye başlar. Şehvet tutkularından arınmış masum bir ilişki, onun beklentilerini karşılamamaktadır. Henriette tarafından daha fazlasının mümkün olmadığına dair yapılan uyarılar Félix'i derinden yaralar. Ancak kontese duyduğu aşk, bahsedildiği kadar saf olmadığı için olaylar, Félix'in kontese ihanetiyle sonuçlanır. Félix romanın ilerleyen bölümlerinde bir İngiliz soylusu olan Lady Arabelle'le aşk yaşamaya başlar. Ancak sonraları fark eder ki Arabelle'in bedenini, Henriette'in ise ruhunu sevmektedir. Félix'i, bir anne gibi şefkatle sarıp sarmalayan Henriette, ihanetin acısına daha fazla dayanamaz ve hayata gözlerini yumar. Sevdığı adam için önce aşkından sonra kendi canından vazgeçen Henriette, hiçbir zaman tam anlamıyla itiraf edemediği o derin duygularını, veda mektubunda kaleme alır.

Henriette'in şehvetten arınmış saf sevgisi ve Arabelle'in tensel arzular doğrultusunda biçimlenmiş geçici zevkleri, Félix'in mukayese gücünü artırır ve artan mukayese gücü konuya ilişkin olguları kavramada ona büyük katkı sağlayarak düşünce yapısını şekillendirir. Çünkü yaşanan olaylar ve bu olaylardan çıkarılan dersler, düşünce yapısını doğrudan etkiler ve yapının şekillenmesine katkı sağlar. Düşünce yapısının şekillenmesi ve karakter gelişimi doğru orantılıdır. Dolayısıyla Félix'in artan mukayese gücü, aynı zamanda onun karakterine de etki eder. Ancak karakterine etki eden ve ona yön veren tek şey yaşadığı olaylar neticesinde artan mukayese gücüyle

"Félix ve Balzac birbirine aynadır.

Félix karakteri, ötekileştirilerek büyümüş yazarının yansımasıdır. Yazar ve kitabının başkarakter, ilmek ilmek işlenen hüznünlü duyguların keşif noktasında buluşur."

birlikte değişen ve gelişen düşünce yapısı değildir. Gök cisimleri de bu hususta önemli bir rol oynar.

Gök cisimleri ve hareketlerinin yönettiği burçlar, insanın fiziksel ve karakteristik özelliklerini belirlemede oldukça etkilidir. Fiziksel olarak ele aldığımızda, dış görünüşüyle dikkat çeken alımlı ve bakımlı birinin, Venüs gezegeni tarafından yönetilen bir burcun insanı olduğunu söyleyebiliriz. Çünkü Venüs, yönettiği burçların üzerindeki güzellik etkisiyle bilinen bir gezegendir. Ancak yanılma payının karakteristik özelliklere göre daha fazla olduğu fiziksel özelliklerden yola çıkarak burç tahmininde bulunmak doğru değildir. Doğru tahminde bulunmak adına yapılması gereken en önemli şey, karakter özelliklerini esas alarak ilerlemektir.

Félix'in karakter özelliklerini ele aldığımızda bu konuda net bir sonuca varmak pek de mümkün değildir. Çünkü karakterimiz düzenli ve çalışkan olduğu için Başak, sabırsız ve inatçı olduğu için Koç, denge ve dengesizliği özünde aynı anda barındırdığı için Terazi, duygusal ve duyarlı olduğu için ise Balık burcu olabilir. Neredeyse her burçtan en az iki özellikle uyum yakalayan Félix hakkında yapılabilecek en iyi tespit, çocukluğunda yaşamış olduğu duygu ve durum bozukluğunun psikolojisi üzerindeki etkisi yüzünden karakteristik özelliklerinin tek düzlemde gelişmemiş olmasıdır. İnsanlar mensup olmamalarına rağmen başka burçların özelliklerinden izler taşıyabilirler. Ancak Félix alışılmışın dışında, neredeyse her burçtan izler taşımaktadır.

Bu noktada bizi kararsızlığa iten düğüm, bağlantıları doğru kurarak çözülebilir. Félix ve Balzac birbirine aynadır. Félix karakteri, ötekileştirilerek büyümüş yazarının yansımasıdır. Yazar ve kitabının başkarakter,ilmek ilmek işlenen hüznünlü duyguların kesişim noktasında buluşur. Yaşanan olayların karakter üzerindeki etkisinin öneminden yola çıkacak olursak, hemen hemen aynı şeyleri yaşamış gerçek ve kurgusal iki karakterin arasında güçlü bir bağ olduğunu söylemek gerekir. Dolayısıyla Félix'in, 20 Mayıs doğumlu Balzac gibi Boğa burcu olabileceği en olası ihtimaldir. Henriette'in kocası Mösyö de Mortsauf'a bile aşklarının önündeki en büyük engel olmasına rağmen hasta yatağında merhamet göstermesi ve iyileşmesi için ona yardım etmesi, sevdiği insanlara karşı gösterdiği samimi ve sıcak tavırları, mutlak galibiyetle sonuçlanmasa bile istikrarlı tutumu, Boğa burcu ile arasındaki bağın sadece Balzac'tan ibaret olmadığını bir göstergesidir. Gösterişin gözünü boyamayı başarması ve genişleyen çevresiyle doğru orantıda artış gösteren hırsı Boğa burcunun olumsuz özelliklerini taşıdığını da gözler önüne serer. Konfor düşkünlüğü, yazarına ait bir durumun en önemli yansımalarındandır. Sakin ve güvenilir yapıları insanların özelliklerini içinde barındıran Boğa burcu, Félix için olması en muhtemel burçtur.

L'ENFANCE

ÇOCUKLUK

Victor Hugo

L'enfant chantait; la mère au lit, exténuée,
Agonisait, beau front dans l'ombre se penchant ;
La mort au-dessus d'elle errait dans la nuée ;
Et j'écoutais ce râle, et j'entendais ce chant.

L'enfant avait cinq ans, et près de la fenêtre
Ses rires et ses jeux faisaient un charmant bruit ;
Et la mère, à côté de ce pauvre doux être
Qui chantait tout le jour, toussait toute la nuit.

La mère alla dormir sous les dalles du cloître ;
Et le petit enfant se remit à chanter...
La douleur est un fruit ; Dieu ne le fait pas croître
Sur la branche trop faible encor pour le porter.

Paris, janvier 1835.

Çeviren: Münteha Özdoğan & Ayşe Altıntaş

Şarkı söylüyordu çocuk; anne ölüm döşeginde
Alnının üzerinde uğursuz bir gölge
Hem hırıltıları dinliyor, hem şarkıyı duyuyordum
Ölüm gezinirken kara bulutlarla birlikte

Gülücükleri, oyunları, tüm sevimliliğiyle
Henüz beş yaşındaydı soğuk pencere önünde
Yorgun bir akşam gibi öksürüyordu anne
Şarkı söylerken gündüzleri meleğine

Keder bir meyvedir; Tanrı onu büyütmez
Taşıyamayacağı cılız bir dalın üzerinde
Sonsuz yolculuğuna uğurlanırken anne
Devam eder çocuk şarkı söylemeye

Paris, Ocak 1835.

¹ Victor Hugo'nun "Çocukluk" adlı şiiri 1835 yılında Düşünceler adlı derlemesinde yayımlandı.

KARPUZ KABUĞUNDAN GEMİLER YAPMAK

Zeynep Sayman

Mutluluk, bir anlık dokunuş gibi temas eder hayatımıza ve genellikle sarhoşluğu uzun sürmez. Ama hüznün daha kavi bir dokunuştur ve geçmiş gibi görünse de derinden derinden yol almaya devam eder. İşte bu süreçte insanı hayata bağlayan umutları, hayalleri ve tutkuları oluyor. Umutlar yıkılsa, hayaller kırılrsa da hiç boşluk oluşmadan ya kendilerini yeniliyorlar ya da yerlerini yenileri alıyor. 2004 yılında vizyona giren *Karpuz Kabuğundan Gemiler Yapmak* filmi de iki gencin tutkulu hayallerini ve bütün karamsarlıklara rağmen umutlarını anlatıyor bize.

Filmi genel olarak değerlendirdiğimizde yönetmen Ahmet Uluçay'ın hayatı ile filmin iç içe geçtiğini görebiliyoruz. Daha çok, yönetmenin hayatını ve film tutkusunu bu filme yansıttığını...

Ahmet Uluçay 1954 yılında Kütahya'nın Tavşanlı ilçesine bağlı Tepecik beldesinde doğdu. İlkokul yıllarında köylerine gelen bir seyyar sinemacı sayesinde sinema ile tanıştı ve sinema rüyası başladı. On iki yaşındayken arkadaşı İsmail Mutlu ile birlikte bir film makinesi yapma kararı aldılar ve yaklaşık üç yıl sonra eski ve boş bir ahırda köy halkına film gösterimi yapmayı başardılar. Sinemalarda atılan kopuk filmleri birleştirerek elde ettiler gösterdikleri filmleri. Arkadaşlarıyla birlikte "Tepecik Köyü Arkadaş Sinema Grubu"nu kurdular. Hayatı maddi imkânsızlıklarla geçen Uluçay, *Karpuz Kabuğundan Gemiler Yapmak* filmini çekerken bir yandan da bir yem fabrikasında hamallık yapmaktaydı. Kendi çektiği bu filme kadar daha önce bir film seti görmeyen yönetmen, bütün imkânsızlıklara, zorluklara, sağlık sorunlarına rağmen sinema tutkusunu hep diri tuttu ve *Karpuz Kabuğundan Gemiler Yapmak* filmini sinema dünyasına kazandırdı. Film ulusal ve uluslararası pek çok festivalde ödüle layık görüldü.

Sık sık nöbetler geçiren Uluçay, beyin tümörü nedeniyle tedavi gördüğü hastanede zatürreye yakalanarak 30 Kasım 2009'da hayatını kaybetti.

Ahmet Uluçay ve arkadaşının film makinesi yapıp fotoğrafları hareket ettirme hayalleri *Karpuz Kabuğundan Gemiler Yapmak* filminde Mehmet ve Recep'in hayalleri olarak karşımıza çıkıyor.

Mehmet ve Recep köyde aileleri ile yaşayan, her gün kasabaya çalışmaya giden iki gençtir. Recep karpuzcu çırağı, Mehmet berber çırağıdır. İkisinin ortak noktası ise sinema sevdası. Köyde virane bir yapının içinde kendilerince bir sinema odası oluştururlar ve buldukları kopuk filmleri burada oynatmaya çalışırlar. Fakat bunun için ne bir makineleri ne de deneyimleri vardır. Sahip oldukları sadece hayalleri ve tutkularıdır. Filmin ana teması olan Mehmet ve Recep'in sinema tutkuları, alt temalardaki köylü-kasabalı ayrımı, imkânsız aşk, inanç gibi konularla eşzamanlı ve bütünlük içerisinde işlenmektedir. Dolayısıyla film tekdüzelikten kurtulup merak duygusunu canlı tutan bir akışa sahip olmaktadır.

Recep karpuzların başındayken yanına elinde kovayla Nezihe adında bir kadın gelir. Kırılan, çürük çıkan karpuzları ve kabukları ineklerine vereceği için kovada biriktirmesini ve dolan kovayı evine bırakmasını ister Recep'ten. Günün sonunda utana sıkıla Nezihe'nin evine giden Recep, büyük kızı Nihal'i görüp âşık olur. Ama Nihal hem yaşça Recep'ten büyüktür hem de kendisi kasabalı, Recep köylüdür. Bu yüzden Recep'in ilgisini fark ettiğinden bu yana ona tepeden bakar ve tersler. Ama en nihayetinde o da genç bir kızdır ve kendisi ilgi duymasa bile bir erkeğin ona âşık olması, onun için bir şeyler yapmaya çalışması onun da hoşuna gider. Bir gün Mehmet, Recep'in yazdığı aşk mektubunu Nihal'e verir. Nihal, bu hadsizlik karşısında acımasız davranır ve Mehmet'e tokat atar ama mektubu almayı da ihmal etmez. Gizli gizli mektubu okurken yüzüne yayılan tebessüm kendisine duyulan aşk karşısındaki hoşnutluğunu resmeder.

Recep'in Nihal'e olan aşkı ve Mehmet ile beraber sinemaya olan tutkuları eşzamanlı devam etmektedir. Sinemaya dair bütün imkânsızlıkları yaşarken çevrelerinden de destek olan çıkmaz. Sinemanın delilik olduğunu düşünen insanların dışında sadece Deli Ömer onlara

inanır ve hep onların yanındadır. Ömer hem delidir hem de nöbetler geçiren bir hastadır. Aslında o da yıllar önce ölen sevdiğinin bu film makinesi sayesinde canlanacağını, hareket edeceğini, onu görebileceğini zanneder.

Recep'in çevresinin, özellikle annesinin filmlere karşı çıkmasında, toplumun sinemaya karşı dini bir pencereden bakıyor olması vardır aslında. Yani dinen resimlerin, fotoğrafların uygun olmayacağı inancı varken bir de fotoğrafların hareket ettirilip canlılık kazanması neredeyse dışarıya kapalı olarak kendi içinde yaşayıp giden kırsal kesim insanı için kabullenilmesi zor bir gelişimdir ve faydasız bir uğraştır. Filmin pek çok noktasında yer verilen farklı çatışma unsurları bu konuda da çok yerinde ve güzel bir şekilde işlenmiştir. Sinemayla uğraşmasına karşı çıkan annesi, Recep'ten her gece "Dede"nin mumlarını yakmasını ister. Recep her gece mumları yakar, Dede ile dertleşir, ondan yardım ister. En sonunda filmi oynatmayı başardıklarında da Dede'ye teşekkür eder, onun sayesinde başardıklarını söyler. Kastettikleri Dede, evlerinin yanı başındaki türbede yatmakta olan bir evliyadır.

Ahmet Uluçay'ın ilk uzun metraj filmi olan Karpuz Kabuğundan Gemiler Yapmak, Mehmet ve Recep'in hikâyeleriyle birlikte toplumsal yapıları, toplumsal çatışmalara ve geleceğe dair büyükşehirliere umut besleniyor olmasına ışık tutuyor. Küçük bir kasaba halkı, kendilerine yürüme mesafesinde yakın olan köy halkını küçümsüyor. Rolünü yönetmenin kendisinin üstlendiği berber, çırağı Mehmet'e kızınca "Köylü milletin esnaf, sanatkâr olduğu nerede görülmüş! Gitsin çiftini sürsün canım!" diye çıkışması, Nihal'in Recep'i küçümsemesi sınıfsal bir ayırım ve çatışmayı resmediyor. Sinema konusunda da umduklarını elde edemeyince geriye trene binip büyükşehre gitme hayali kalıyor.

Yönetmen; ışığı, karanlığı, nesnelere imgesel olarak kullanmış, filmi sanatsal olarak en yükseğe çıkarmaya gayret etmiştir. Nezihe, Recep bahçelerine geldiğinde onun saçlarını okşamış ve çok beğendiğini söylemiştir. Tam karşısında onları izleyen Nihal'in de annesi gibi saçlarını beğendiğini düşünür Recep. Gider gitmez patronundan ayna ve tarak almak için para ister, çünkü artık saçları onun için daha anlamlı hale gelmiştir. İş çıkışı Mehmet'in yanına, berber dükkânına gider. Berber onları görünce Mehmet'e Recep'in saçlarını kesmesi talimatını verir. İki de ondan korkup çekindikleri için itiraz edemezler ve Mehmet, Recep'in saçlarını üç numara kesmek zorunda kalır. Nihal ile arasında bir bağ olacağına inandığı saçları yoktur artık. Bir aynaya da ihtiyacı kalmamıştır. Fırlatıp attığı ayna kırılmıştır. Bu durum aslında bu aşkın imkânsızlığını sembolize etmektedir. Filmin ilerleyen sahnelerinde Nihal'den mektubuna cevap alamayan Recep, bir gece kasabaya, onların evinin önüne gider. Normal olmayan bir karanlık fark eder. Feneri tuttuğunda, pencerede perde yoktur, odanın lambası yerinden çıkartılmıştır ve evde yaşam belirtisi kalmamıştır. Yani Nihal'den geriye

"Nihal ile arasında bir bağ olacağına inandığı saçları yoktur artık. Bir aynaya da ihtiyacı kalmamıştır. Fırlatıp attığı ayna kırılmıştır."

karanlık bir boşluk kalmıştır. Nihal ve ailesinin taşınması bir yıkım yaratmıştır Recep'te.

Bütün bu yıkımlara rağmen umut yaşamaya devam etmektedir. Onların umudu ise sinemadır. Ahmet Uluçay'ın yaşamına, verdiği mücadelelere bakarsak bu film ve Mehmet ile Recep'in sinema tutkuları, yönetmenin kendi hayatını yansıtmaktadır. Hem maddi eksiklikler hem manevi eksiklikler onların tutkularını kıymetli hâle getirmiştir.

Nihayet kendi imkânlarıyla yaptıkları makine ile filmleri oynatmayı başarmışlardır. Gelin görün ki bu defa da kriz geçiren Deli Ömer filmleri parçalar, makineyi kırar. Geri geldiklerinde gördükleri manzara karşısında kafaları bir kez daha üzüntüyle öne düşer Recep ve Mehmet'in. Fakat onlar hem kendileri için hem seyirci için umut ve tutkunun sembolü olmuşlardır. Bir kez daha kafalarını kaldırırlar, yukarı çıkarlar. Bir süre sifıra inmiş olmanın acısını hissederler ve sonra "Plaja gidelim de denizi seyredelim, içimiz açılsın" der Mehmet. Kırsalın ortasında uçsuz bucaksız topraktan başka bir şey görünmüyorken karşımıza çıkan deniz hem tebessüm ettiriyor hem de hayal kurmanın, inanmanın ne güzel bir şey olduğunu yansıtıyor bize. Eski film parçalarından kesilmiş deniz manzarası görüntüsünü elde kalan parça aletlerle tavana yansıtıyorlar ve altına geçip uzanıyorlar. Yani hayali olarak plaja uzanıp denizi seyrediyorlar.

Belki de film işte bu final sahnesinde başlıyor. Recep, yazdığı senaryoyu anlatmaya başlıyor. Kapılar, pencereler ve doğa da onun hikâyesine eşlik ediyor.

Ünlü olmayan, amatör oyuncuların rol aldığı film; samimiyetiyle, sıcaklığıyla, masumiyetiyle kalbimizi sarıp sarmalıyor. Ahmet Uluçay, film çekebilmek için çocukluğundan itibaren gücünü emen alakasız işlerde çalışmıştır. Sağlık sorunları yaşamış, maddi imkânsızlıklar çekmiştir. Ama o hiçbir zaman tutkusundan vazgeçmemiş, umudunu yitirmemiş ve hayallerine sınırsız sarılmıştır. Onun bindiği karpuz kabuğundan gemi, açık denizlere doğru yol almış ve kendisine onlarca ödül kazandırmıştır. Sinema için çektiği bunca acıya değmiştir.

MASUM GÖREN UFO KÖYLÜ

E.Ecran Çeliksi

Söyledikleri yüzünden canının sıkıldığını muhakkak ki biliyoruz.

(Hicr sr. 97)

Babam bağdaş kurup oturdu sofraya. Bir yumruk indirdi sofradaki bir baş soğana. Babam iyi yumruk indirir başlara. Annemin başına mesela. Benim de başıma. Bir baş soğana da indirdi yumruğu. Annem yine kuru fasulye ve pilav yapmış akşam yemeğine. Babam sever. Bol etli. Kafasını sağa sola salladı babam. Cık cık etti. Kalbim çarptı. Bir şeye mi kızmıştı yine? Yine annemi mi dövecekti? Soğandan sonra annemin başında mıydı sıra? Geldi yine benimki. Pencerenin önüne. İyi bilir yemek vakitlerini. Annem baksa da anlasa. Onun da kalbi çarpıyordur kesin. Kediye düşünemez şimdi. Babam şapur şapur yemeğini gömerken ara ara kafa sallayıp Allah Allah çekiyor. Cık cıkıyor. Töbe töbe diyor. Annemin ne oldu, demesini bekliyor. Nihayet sordu annem. Hayırdır inşallah, ne oldu, dedi. Babam başladı konuşmaya: Bu sabah bizim İrfangilin tarlaya bi makine düşmüş. Düşmemiş de konmuş. Korkmuş İrfan. Nefes nefese kahveye geldi. Hep beraber gittik bakmaya. Koca makine. Gökten inmiş belli. Ofo mu Ufo mu, bi şey dedi bilmiş Cemal'in oğlu bilmiş Kemal. Ufo mu? Bizim köyde Ufo? Ufo köyde ne arar? Bir filmde görmüştüm Ufo'yu. Güzel filmdi. Kemal'le birlikte izlemiştik. Gelmiyor ne zamandır? Sıkıldı galiba benden. Sıkılmış mıdır? Neden sıkılmasın? Bu yemek niye tuzsuz lan, diye bağırdı babam. Yumruk sırası annemin başına geldi. Çaktı yumruğunu babam. Bir şeyi de becer be karı. Ne karı olmayı becerdin, ne ana olmayı. Yemek yapmayı bari becer, dedi ve çekti gitti. Kahveye gitmiştir. Annem ağlayarak sofrayı toplar şimdi. Karnım acıktı. Kemal gelse de şu Ufo meselesini anlatsa bana. Kedi miyavlıyor. Yemek istiyor. Annem duymuyor. Eminim şu an duyduğu tek ses babamın sesi, tek söz babamın çıkarken söyledikleri. Annem gerçekten beceriksiz mi? Aslında yemekleri güzel oluyor. Babam beğenmiyor. Peki neden o kadar çok yiyor? Aç kalmamak için mi? Annem nihayet yemeğimi getirdi. Kuzum, diye severek beni, yedirdi yemeğimi. Ben gerçekten annemin beceriksizliğinden dolayı mı bu hâldeyim? Annem kediye de verdi yemeğini. Artık gelmesen bize, dedi. Her derdim bitti bi de senle uğraşıyorum dedi. O da gelmezse benim ne kadar yalnız kalacağımı düşünmedi. Bir o sıkılmadı benden. Kemal bile sıkıldı. Babam geç gelir bu gece. Bağırarak çıkınca evden geç gelir hep. İyi de olur. O olmayınca ev sessiz olur. Huzurlu. Annem

“Babam, bugün müfettişler gelecek, dedi anneme. Güzel yemekler hazırla, dedi. Hani ben yemek yapmayı beceremiyordum? Çok biliyorsan kendin yap. Annem demedi bunu, ben dedim. Ben demedim. Diyemem ki ben. Düşündüm sadece bunu. Annemin yerine.”

dantel örer başıma oturup. Kemal’in getirdiği kitaplardan birini açar önüme. Üç beş dakikada bir sorar: Bitti mi? Ben evet anlamında kırpınca gözlerimi, çevirir sayfaları. Okumayı Kemal öğretti bana. Annem rica etmiş. Konuşmasa da duyuyor, demiş. Görüyor, demiş. Öğrenir, demiş. Öğrendim. Hatta yazmayı da öğrendim. Kemal tablet hediye ettiydi bana o zaman. Tabletten kalemiyle yazılar yazıyorum. Ama ağızla kalemi tutup yazmak biraz zor. Boynum ağrıyor. Kemal üniversiteye gidiyor. Artık bana uğramıyor. Babam geç geldi. Annem onu bekledi. Bu, babamın umrunda değil. Doğrudan odaya geçti. Selam bile vermedi. Annem de kalktı. Beni öptü. Koklayarak. Yatmaya gitti.

Ufo’yu ve Kemal’i düşünürken uyumuşum. Ne zaman sabah olduğunu anlamadım. Babamın sesine uyandım. Tarladan gelmiş. Annem kahvaltı sofrasını bile kurmuş. Hiç ses duymadım. Çok derin uyumuşum. Rüya gördüm mü? Görmez olur muyum? Gördüm. Kemal’i gördüm yine. Kendimi gördüm. Yürüyordum yine. Konuşuyordum yine. Kemal

hiç konuşmuyordu. Yine. Rüyalarım da hiç konuşmuyor. Sadece beni dinliyor. Hep ben konuştum biraz da sen konuş, der gibi. Ben hep bu ânı bekledim, der gibi. Saçma. Niye o ânı beklesin? Rüya işte. Beraber yürüyorduk yine. Ufo'nun içine girdik. Tarlanın ortasındaki Ufo'nun. Babam, bugün müfettişler gelecek, dedi anneme. Güzel yemekler hazırla, dedi. Hani ben yemek yapmayı beceremiyordum? Çok biliyorsan kendin yap. Annem demedi bunu, ben dedim. Ben demedim. Diyemem ki ben. Düşündüm sadece bunu. Annemin yerine. İrfangilin tarlaya konan makine için mi, dedi annem. He, dedi babam. Şapur şupur hapur hupur yedi önüne konan her şeyi. Babam sessiz olmayı bilmez. Yemek yerken şapırdar, konuşurken gürler, uyurken horlar... Kahvaltıdan sonra babam çıktı, annem misafir telaşına düştü. Yemek yaptı, evi temizledi. Dışarıdan sesler geliyor. Babam müfettişlerle birlikte gelmiştir. Tahminimden çabuk geldiler. Babam Belediye Başkanı olduğundan, bütün ağır konuklar bizim evde ağırlanır. Keşke müfettişlerle birlikte Kemal de gelmiş olsa. Ne de olsa kasabanın okuyan tek genci. Onun da o sofrada yeri olmalı. Belki bir aralık yanıma uğrar. Babam anneme seslendi. Sesinde öfke var. Bir aksilik olmuş belli. Ne olmuş olabilir ki? Uzaylılar, bizimkilere Ufolarından su falan fışkırtmıştır belki. Ha ha haaa bu fikri beğendim. Annem yine koşturuyor yazık. Bir sürü güzel yemek yapmış. Etli sütlü. Beceriksiz annem benim. Sahi ben annem yüzünden mi bu hâldeyim? Babam her fırsatta öyle söylüyor ya. Beceriksiz, çocuk diye bir acüze doğurdun. Sen bana lâıyk bir avrat olamadın. Hep böyle söylüyor. Kemal geldi odaya. Anneme merhaba, dedi. Yardım edeyim size, dedi. Çok kibar. Hep kibar. Bana baktı. Gülümsedi. Gözleri güldü. Gönlüyle gülüyor. İçinden. Annem yok, dedi. Teşekkür etti. Nihayet yanıma geldi beyefendi. Gülce biliyor musun köyümüze Ufo gelmişti, dedi. Adımı ne güzel söylüyor. Bana ne güzel bakıyor. Kemal ne güzelsin. Hani film izlemiştik ya. Uzaylıların aracı vardı ya, Ufo. İşte aynı ondan geldi köyümüze Gülce, diyor. Bak, diyor. Telefonundaki fotoğrafları gösteriyor. Gerçekten de Ufo. Ama bugün gitmiş, dedi. Müfettişler inceleme yapmak için gelmişti, bir baktık Ufo yok. Sanki müfettişlerin geleceğini biliyorlarmış gibi gitmişler. Babamın sesindeki öfkenin sebebi anlaşıldı. Uzaylılara kızmıştır, gittiler diye. Keşke seninle birlikte gitseydik be Gülce. Sana da göstermek isterdim, dedi Kemal. Güldüm. Bir tek Kemal güldürür beni. Ya, dedi. Öyle deme. Senin için tekerlekli sandalye getirdim şehirden. İkinci el ama olsun, dedi. -Öyle deme mi dedi o bana. Ne dedim ki ? Ben bir şey diyebiliyor muyum?- Babam izin vermedi. Seni o sandalyeyle gezdirmek istedim ama izin vermedi, dedi. -Yüzü mü kızardı onun? Kim bilir babam neler saydı izin isteyince? Olsun Kemal, rüyamda gittik. İçine bile girdik. -Müfettişler Ufonun konup kalktığı yerden örnekler almışlar. İnceleme yapılacakmış. Kasabamızın adı da "Ufo kasabası" olacakmış. Haberlere çıkmış bizim kasaba. Gazeteler Kemal'in çektiği fotoğrafları basmışlar. Kasabalı kaç gündür Ufouy

"Babam sessiz olmayı bilmez. Yemek yerken şapırdar, konuşurken gürler, uyurken horlar..."

konuşuyormuş. Kimisi, uzaylıların bize saldıracağını, bu geliş gidişlerinin bir keşif olduğunu söylüyormuş. Kimi, uzaylı diye bir şey yok dış mihrakların işi bu, diyormuş. İrfangilin tarlaya Türk bayrağı dikilsin de buralar kiminmiş görsünler, diyorlarmış. Gülüyor bunları anlatırken. Sonra bana bakıyor. Benim güldüğümü görünce daha çok gülüyor. O daha çok gülsün diye daha çok gülüyorum ben. Peki bunca zamandır neredeydin Kemal? Bir ay oldu okulun tatil olalı. Annem dediği bana Kemal geldi, yakında gelir senin yanına da, diye. Ama sen gelmedin. Köye Ufo inmese, müfettişler inceleme yapmak için gelmese, bizim evde ağırılanmasalar, kasabanın tek okumuşu diye seni de onların yanına katmasalar gelmeyecektin. Unuttun beni Kemal. Tableti aldı eline. Neler yazdın bakalım görüşmeyeli, dedi. Sana ne, dedim. Demedim. Düşündüm. Neden bir anda kaşların çatıldı, dedi. Bakmamı istemiyor musun? İstemiyorum. Seni görmek de istemiyorum. Seni unutmak istiyorum. Senin beni unuttuğun gibi. Sahi unutmak nasıl olur Kemal? Onu da öğretsene bana. Eskilerin yerine yeni bir şeyler koyarak mı? Ben yattığım yerden hiçbir şeyin yerine hiçbir şey koyamam değil mi Kemal? Yani ben unutamam. Zaten gördüğüm iki üç insan. Zaten yaşadığım üç beş anı. Nasıl unutturum? Benim böyle olmam kimin suçu Kemal? Sen anlat bari.

Gülce, dedi. Uzaylılar keşke bizi kaçırıyorsa değil mi? Ama benim bir fikrim var Gülce. Onlar bizi kaçırmasa da ben sizi kaçıracağım, dedi. Ne? Deli mi ne? Bıktım bu kasabadan. Şehirden de bıktım. Ne oraya ne buraya ait hissediyorum kendimi, dedi. -Kendini bildi bileli yatağa bağlı, yatağa ait bir insana söylediği şeye bak.- Bir tek... dedi. İçini çekti. Yutkundü. Gözleri mi doldu onun? Bir tek sana... dedi. Babam girdi odaya. Anneme seslenerek. Sesinde öfke yoktu bu sefer. Müfettişlerle muhabbet ederken gitmiş demek ki siniri. Ama bakışında var. Kemal'i görünce gelip yerleşti. Bakışına öfket oturdu, nefret oturdu onu benim yanımda görünce. Sen daha gitmedin mi, dedi. Sert sert. Ters ters. Kemal, Gülce'yi bir göreyim istedim. Tatile geldiğimden beri uğramadım da yanına, dedi. Uğrayıp da napacan, dedi babam. Bildiğin Gülce. Değişen bir şey yok. Ölene kadar da olmayacak. Ölünce de değişen bir şey olmayacak. Şimdi burada yatıyor, o zaman da mezarda yatacak. Çok istiyorsan ölünce cenazesine gelersin, dedi. Kemal bana baktı. Dolu gözlerle. Umut dolu gözlerle. Neyin umudu bu? Ölümün. Ölümün umudu olur mu? Olur. Kafasını eğdi ve gitti Kemal. Babam anneme çaylar nerde kaldı, diye bağırdı. Bana baktı. Sert sert. Ters ters. Acüze, dedi odadan çıkarken. Annem çayları götürdü. Yanıma gelip ağladı sonra. Yavrumsun, dedi. Ben ağlamadım. Neye ağlasaydım? Babamın vicdansızlığına mı? Hiç baba olmayışına mı? Annemin beceriksizliğine mi? Kendi hâlime mi? Kemal'in gidişine mi? Kemal bana ne diyordu en son? Aitlikten bahsediyordu. Bir tek sana... dedi. Devamını getiremedi.

Biri cama tıklıyor. Annem telaşla gözlerini sildi. Perdeyi açtı. Kemal vardı camın arkasında. Sırıttıyor. Annem camı açtı. Gülhanım teyze,

“Babam korkunca niye anneme seslendi? Sığınacağı tek liman annem çünkü. Bunu kendisi de biliyor, hiçbir vakit itiraf edemese de.”

**“Kaçıra
kaçıra Ufo
kasabasından
bir acüzeyi
kaçırdı uzaylılar.
Haberlere çıkar
mıyız Kemâl?”**

dedi. Siz bu evde çok çile çekiyorsunuz. Bunca yıldır çektikleriniz yeter. Çok düşündüm ben. Bu gece babamın arabasını kaçıracağım, sizi de alıp gideceğim buralardan, dedi. Deli bu Kemal. Manyak hatta. Annem de öyle dedi. Öyle demedi de ne diyon oğlum sen? Olmaz o iş. Hem nasıl, dedi bana bakarak. Bu acüzeyle nasıl kaçılır, demek istedi. Onu bana bırak sen. Gülce'nin canında ne var? Ben kucağıma alır, arabaya yerleştiririm onu, dedi Kemal. Annem, oğlum olmaz o iş, hadi sen evine git, dedi.

Babamlar gidince annem salondan bulaşıkları taşıdı. Babam akşam geldi eve. Neşeliydi. Bizim kasaba yakında ilçe olur dedi. Ufo olacak adımız. “Bizi tercih ettiğiniz için teşekkürler sayın Uzaylılar” yazdıracağım girişe, dedi. Kahkahalar attı. Kocan artık daha önemli biri olacak avrat, dedi. Annem tebessüm etti. Babamla gurur duyar gibi. Annem babamla gurur mu duyuyor? Duyabilir. Gurur duyacak başka neyi var ki şu dünyada? Ama çok yoruldum bugün, dedi babam. Yatmaya gitti çabucak. Annem de gitti. O da yorulmuştur. En çok o yorulmuştur. Yorulmak nasıl bir şey? Bacakların ağrması mesela? Sırtın ağrması? Boynumun ağrması gibi bir şey mi? Tabletle çok uğraşınca boynum ağıyor ya hani. Uyku tutmadı bugün. Annem Kemal'in teklifini kabul etmeyi de beceremedi. Annem babamla gurur duydu. Babam benden utandı. Acüze dedi bana. Cam tıklıyor. Biri cama tıklıyor. Aman Allah'ım gerçekten geldi bu deli. Annem uyuyor Kemal. Mışıl mışıl uyuyor. Kocasının daha önemli biri olacağı gururuyla mışıl mışıl uyuyor. Kapı tıklıyor. Tıklamıyor, taklıyor. Tak taklıyor. Kapıya mı dayandı manyak? Babam kalktı noluyo lan, diye gitti kapıya. Şimdi bittin Kemal. Babam bir baş soğan gibi ezecek kafanı. Bir acüze için buna değer mi Kemal? Babam eüzü besmele çekti, bağırarak. Hanım diye anneme seslendi. Sesinde korku vardı. O sırada içeri boylu poslu bir uzaylı girdi. Aslında Kemal girdi. Gri bir kostüm giymiş. Uzaylı kostümü. Koca koca gözleri var. Tam da izlediğimiz filmdeki gibi. Ama ben anladım onun Kemal olduğunu. Babam korkunca niye anneme seslendi? Sığınacağı tek liman annem çünkü. Bunu kendisi de biliyor, hiçbir vakit itiraf edemese de. Annem çıktı odadan telaşla. O da bir besmele çekti. Kemal beni kucağına aldığı gibi çıktık evden. Bu kadar güçlü olduğunu bilmiyordum Kemal. Ben gülüyorum, Kemal koşuyor. Annem arkadan bağıyor: Kızımı bırak! Kızımı bırak! Komşular yetişin kızımı uzaylılar kaçırıyor! Ben gülüyorum, Kemal koşuyor. Arabayı da uzağa park etmiş. Annem bağırıyor, kimse duymuyor.

Arabaya bindik. Kemal kostümün başlığını çıkardı, bana baktı. Gülüyor. Ben de gülüyorum. Uzaya gidiyoruz dedi, gaza bastı. Kaçıra kaçıra Ufo kasabasından bir acüzeyi kaçırdı uzaylılar. Haberlere çıkar mıyız Kemal?

İÇİNDEKİ BİR ÇİFT GÖZ

Emel Karagedik

Nereye gideceğini bilerek evden çıkmakla nereye gideceğini bilmeden evden çıkmak arasında buruk bir fark vardır. Gideceğin yeri bilerek evden çıktığında, hayatında her şey, olması gerektiği düzende ilerliyor demektir. Nereye gideceğini bilmeden çıktığın evde ise; çatırdayan bir şeyler vardır. Öyle zamanlarda alıp başını gitmek, kaybolmak istersin. Ağzındaki tat acıya çalar, yanık kokusu gibi bir koku rahatsız eder burnunu, hiç üşümeyen ayakların üşümeye başlar, içinden gelmeyen şeyler, ütü bekleyen çamaşırlar gibi yığılır ve evden negatif bir kuvvetle çıkarsın. Nefes alıp verişin sıklaşır, adımların da. Hızlanırsın, sanki evin; sokaklar, sokaklar; evin olur. Evden kararlı çıktığında dışarısı gayet normal ve güvenli görünürken tam tersi de mümkündür. Kararsızsan ve bulanık bir zihinle berabersin dışarısı korkunç ve tehlikeli bir yere dönüşür. Bir de vakit akşama yakınsa araba farları içini ürpertir. Hepsi bilerek sana tutulan el feneri gibidir. Yağmur çiseliyorsa hele ve yerler ıslaksa, şehrin ışıkları bulanık zihnine değişik mesajlar gönderir. Kendini yalnız ve çaresiz hissedersin çünkü evden yarı keder, yarı öfkeyle çıkmışsındır; seni durduran hiçbir iyi his yoktur o sırada. Bipolar hâlde adımlarken, en kalabalık caddeler bile köhneleşir gözünde. Ve her yerden fıskıran o ışıklar... Ah o ışıklar! Evlerin ve mağazaların ışıkları, vızır vızır geçen arabaların ışıkları... Işıklar korku uyandırır içinde. "Ah şimdi evimde olmalıydım, ne işim var benim buralarda?" diye kendini sorgular ve kısık bir sesle küfredersin sağına soluna. Bir hikâyenin içindedir aslında, kahraman sensin ve hikâyenin sonu senin elinde. Alttan almak, affedici olmak, hiçbir şey olmamış gibi davranmak, seni bulduğun şu andan kurtaracaktı belki de.

Hikâyenin sonu böyle olabilirdi ama sen düz bir son istemedin. Kırılan kalbinin sesini dinleyip, telefonunu yanına almadan, akşamüzeri bir hisimla çıktın evinden. Bunu biraz da bilerek yaptın. Başiboş köpekler gibi şaşkın şaşkın dolaşıyorsun şimdi. Adımların çarpık çurpuk. Bir tanıdık görmek istemiyorsun o an çünkü sana iyi gelmeyecek; yalan söyleyip kıvrıracak hâlde de değilsin. Kırılan kalbin, dağılan zihnin, hiçbir şeyi net göremeyen buğulu gözlerinle vurgun yemiş gibisin. Mutlu değilsin bugün. Arkandan gelen ayak sesleri sanki seni takip ediyor. Dönüp bakmalısın, belki de sana öyle geliyor. Arkandan yürüyen kim? Sana saldırmak isteyen biri olabilir mi? Neden kenara çekilip ona yol vermiyorsun? Etraf kalabalık; rahatlamalısın, kurgulama moduna geçtin yine. Normal düşünmeye çalış! Evden kendi isteğinle çıktın ve gideceğin yer belli, öyle farz et! Kocana

evden her çıktığında ne dediğini hatırla! “Canım ben çıkıyorum.” Ayakkabılarına keratayı geçirirken tekrar seslenirdin. “Kâsede fıstık, çekmecece çekirdek var, yemek istersen.” Ayakkabını giyerken sana kolaylık sağlayan keratayı düzgünce yerine asardın. Ağız tadıyla çıkardın evinden. Böyle zamanlarda evde çatırdayan şey olsa olsa ısınan pilavın tencereye yapışan taneleridir. Ona da hemen bir iki kaşık su ekledin, çatırdama kesilirdi.

Kocan, eve geldiğinde sen yoktun. Annene ya da markete falan gittiğini düşündü ama böyle habersiz akşam akşam gitmeyeceğini de bildiği için her insanın içine düşen kurt, onun da içine düştü. Endişeli bekledi bir süre seni, gelmedin. Bana ceza veriyor ama sebebi ne acaba, dedi sesli sesli, camdan karanlığa bakarken. “Evet, sana ceza veriyorum.” dedin şemsiyesiz bir hâlde yarı ıslak vitrinleri aptal aptal seyredirken. Kocan evin içinde gezinmeye başladı nereye gideceğini, neden gittiğini düşünerek. Çiseleyen yağmur altında deli divane gibi dolaşırken hamile olduğun nihayet geldi aklına. Çok yeniydi daha. Bu duyguya geçişin kolay olmayacak belli ki. Evet, altı haftalık hamileydin, bir bebeğin nüvesi vardı içinde. Daha dün kocanla

**“Evet
sana ceza
veriyorum,
dedin
şemsiyesiz
bir hâlde, yarı
ıslak, vitrinleri
aptal aptal
seyredirken.”**

birlikte aldığın bu müjdeyi nasıl unuttun? Alışmadın çünkü sen bu duyguya. Bocalıyorsun elbette, saçmalıyorsun hatta. Ani mi oldu senin için? Annelik mi korkutuyor yoksa seni? Hormonların seninle alay ediyor olabilir. Eşine kırılmadaki sebep, akşamüzeri haber vermeden evden çıkacak kadar önemli miydi sence? Vicdanlı ol! Daha dün elinizde ilk bebeğinizin ilk ultrason görüntüsüyle şaşkın şaşkın eve gelirken gayet neşeliydiniz, aynı zamanda aptaldınız da. Ellerinizin ve sesinizin titrediğini gören doktor gülümsedi toy hâlinize. Gördüğü acemi çiftlerden biri de sizdiniz. Titreyen sesinizle, en yakınlarınızı aradınız ikiniz de. Sen, dişine bulaşan rujdan habersiz, teyzelik müjdesi veriyordun kardeşine; eşin de “Amca oluyorsun.” diyordu ağabeyine. Onun heyecanı seninkinden çok daha fazlaydı, elleriyle kaşlarını çekiştirirken yerinde duramıyordu. Sen ise bin bir düşünceyle bin bir insana dönüşmüştün o anda. Annelik duygusu sana birdenbire çok ağır geldi. Ben yapamam, dedin. Bir başka sen tokat gibi bir cevapla yanıtladı seni: Herkes dünyaya anne olarak mı geliyor sanki ne var yapamayacak? Bir diğer sen, zırlı zırlı ağlamaya başladı. Geceleri kalkmam, uykum çok ağır. Dokuz yüz doksan dokuzuncu sen, hangi meyveleri aş ereceğini söylüyordu. Kendine gel, dedi bininci sen ve bin birinci sen çok şükür ki teselli edebildi seni ve şöyle seslendi sana: “Sen çok iyi bir anne olacaksın. Annelik sana çok yakışacak.” Eşin koluna girdi hastaneden çıkarken çünkü sen o andan itibaren doğumu yaklaşmış bir kadın gibi yavaş yavaş yürümeye başladın. Hamilelik gömleğini sıkı sıkı geçirdin üstüne. Mevsimi olmayan meyveler aklından geçmeye başlamıştı bile.

Kocan, sehpa duran telefonunu gördükçe kötü oluyor. Ne vardı yanına alsaydın da yine açmasaydın, meşgule düşürseydin filan. Hadi bir şeyler yap! Otuz yıllık evli olsanız kocan ilğine kadar tanırdı seni elbet ama daha iki yıllık evlisiniz ve senin hamileliğinin ilk kez karşılaşılıyor adamcağız. Bankamatik önünde melodika çalarak para kazanmaya çalışan çocuğa üzüllüp ağlamayı bırak şimdi. Dön evine! Yağmur iyice bastırmadan, doğmamış bebeğin üşümeden, ağzındaki acılık artmadan. Kaldırım kenarında yağmurla akıp giden izmaritler bile senden daha hızlı davranıyor yol alırken. Türkü gecesi yapan bir barın önünden geçiyorsun şu an. Sanatçının kalın sesi geliyor kulaklarına. Sesinde tütün kalınlığı var, tütünde çöpe giden yılların pişmanlığı. Birden yoğun bir parfüm kokusu çarptı seni, miden feci bulandı. Yanından geçip giden bu koku bir kadından geliyor. İştten çıkıp evine giden bezgin bir kadının parfümü bu ağır koku. Kadın, elinde bilindik bir marketin poşetini taşıyor. Poşetten görünen makarna onun alın yazısı. Ketçap da almış. Çocuğu öyle mi seviyor acaba? Kadının ayakları, bastığı yerde kalmak ister gibi; bir adımı diğerini zor takip ediyor. Onun yorgun ayakları senin şımarıklığını bastırıyor, utandırıyor seni. Evlere bak; kiminin ışığı sarı, kimininki beyaz, kiminin perdesi kapalı, kimininki açık. Sahi senin evinin ışığı ne renkti? Perdeleri çekmiş miydin akşam güneşi batarken? Kocan istediğin meyveyi almayı unuttu diye kendini attın hemen dışarıya. Daha fazla saçmalama!

İçindeki bir çift gözle, hadi dön evine!

CAM SANDIK

cam sandıkta annemin çeyizi
içinde iki ayva yaprağı pespembe
yalnızlık, etamin kumaşına işlenen
kimse sarılmasın bana bugün
eve varmış değilim

bir ağlamadır gitmek sancılı bitimsiz
döküldü pembe yaprak
kim saklayacak şimdi çam tozlarını başı dönen

mum alevini

haritanın en yeşil yerindeyim
güvercinlerin elmalara konduğu
can sandıkta özü nedir üçüncü günün üçüncü kabul

edilmeyişin

verilmeden bana katılık ifşa etmeliyim yürüyüşlerini

kadınların

kadınlar ki bir çarşamba günü yahut pazar sepet yaparlar

ceviz kabuğundan

içinde kupkuru çiçekler kim bilir belki de dünyanın geri kalmış

kısmına

cam sandık ninniler ve ben yürümeyi öğrendim, demeler

YASEMİN ZENGİN

“selin taşıdığı yüzlere alışmalısın selin taşıdığı yüzüme alışmalılar”
İyi Günler Dileği

SÖYLEŞİ:
TUĞÇE GÖK

1982’de İstanbul’da doğan Meryem Kılıç, ilk şiir kitabı *Üzüm Bağında Serenat*’ı 2012’de yayınladı. Gözlem gücü oldukça yüksek bir sanatçı bakışının izleri ilk kitabından itibaren görülen şair, 2015’te yayınlanan ikinci kitabı *Sokaktan Kuyudan Şarkıdan* ile daha derin bir sezgi dünyasına ulaşır. Toplumsal olayları şiirin estetiği içerisinde eritip harmanlayarak yetkin bir imge ağı kurar. 2019’da, *Kafes Kesigi* adlı kitabı yayınlanır ve aynı yıl Necip Fazıl İlk Eserler Ödülü’ne layık görülür. Şiirleri ve denemeleri Karabatak dergisinde yayınlanan şairin dördüncü kitabı *Pusulula Azık Düşman* ise, Şubat 2023’te yayınlanmıştır.

MERYEM KILIÇ:

DÖNÜLECEK BİR YER YOKSA YOLCULUK BÜYÜK BİR KAYGIYLA BAŞLAR

Şiir yazma isteği hayatınızın hangi döneminde uyandı? Şiir yazmaya başlamadan önce şiirle irtibatınız ne yöndeydi ve nasıldı?

- Çok nadir zamanlarda yazdığım şiirler vardı. Bir iki tane hikâye, deneme... Şiirlerin sayısı beşi geçmez belki. Neden yazıyordum, hiç düşünmedim. Bir dergiye göndermek hiç aklımdan geçmedi ama yazmak istediğim için yazıp bir yerlere koyuyordum. Benim şiirle, hikâyeyle, romanla tanışmam bir yazarlık atölyesine gitmemle başladı. Düzenli bir şekilde Türk ve dünya edebiyatındaki yazarları tanıdıkça, eserlerini okudukça kendi kalemimi keşfetme yoluna da girmiş oldum. Yıllar önce başlayan, vaktiyle ilgi duyduğum diğer eğitimler gibi bir süre gidip biteceğini düşündüğüm atölye serüvenim hâlâ devam ediyor.

Gramer ve biçime dayalı standart dilin yetersizliği karşısında şiir dilinin, insanın iç ve dış dünyasını anlatmadaki mahareti göz önüne alındığında, bir kavram olarak “şiir”i en iyi tanımlayan türün lirik şiir olduğunu söylemek mümkün müdür?

- Lirik şiire nedir diye bakalım: Duyguların coşkunlukla ifade edilmesi. Bu genel tanımlamayla, biçimin alanından çıkmış olalım. Nasıl

söylersek söyleyelim -türler açısından bakarsak- içtekinin muhatabına aktarılması esas olan. Türü farklı olsa da gayemiz aynı. Epik şiir meselâ. Bir kitle karşısında konuşan şair, lirizmle de kol koladır. Bazen kendisine döner bazen topluluğa. Merkez nokta “ben”dir. Biçimsel açıdan ritimle ilerleyen lirik şiirdeki bu durumun diğer türlerde de değişerek var olduğunu görürüz. Ritim hep vardır. Yani lirizmin türler arasına sızmış olduğu gerçeğiyle karşı karşıyayız. Mümkün evet.

Heidegger, evden çıkmakla -dışarı çıkmak- var olmak arasında evrensel bir bağ kurar. Şiiri de bir bakıma ölçünlü dilden dışarı çıkmak ve bu sayede, bu yolla var olmak olarak tanımlayabilir misiniz?

- Gaston Bachelard da evin fizikî tarafıyla içinde biriktirdiğimiz hayallerimizden oluşan metafizik tarafını birleştiriyor Mekânın Poetikası’nda.”Ev olmasa insan dağılmış bir varlık olurdu” diyor. Evden çıkalım ya da içinde kalalım şiiri kurmaya devam ediyoruz. İşe, akşam eve dönmek için gidiyoruz. Okula yine eve dönmek için. Seyahate de. Ev, en çok güven duygusunu veriyor bize. Belirsizlikten kurtarıyor. Dönülecek bir yer yoksa yolculuk büyük bir kaygıyla başlar. Büyük bir trajediyle. Şiir evet söylediğiniz gibi var olmakla koşut ilerliyor. Bana göre bu durum evden çıkmayarak da mümkün. Zihnimiz dışarıyı içeriye, içeriği dışarıya taşıyıp duruyor çünkü. Dile getirmeden de –

“Dönülecek bir yer yoksa yolculuk büyük bir kaygıyla başlar.”

evden çıkmadan– şiirin içindeyiz. Şiirin çok hareketli ve akıp giden dünyasının içinde. Bu dünya insana nerede duracağını işaret ediyor.

Şiirinizi, olayların ve olguların, yaşantıların içinden bir sestən ziyade tüm bunlara şahitlik eden bir dış ses olarak yorumlayabilir miyiz?

- Bu minvalde yorumlar, değerlendirmeler alıyorum zaman zaman. Şiirlerimdeki kişiler bu yorumlara sebep oluyor sanırım. Dışarıda ve kendilerini uzak tutarak konuşuyorlar. Dışarıdan söylemek, haberci konumunda olmak bir bakıma. Haber vererek başları, göstermek istediğimiz noktaya çevirmiş oluyoruz. Seslenmek ama ısrar etmemek. Yazı türü olarak şiirin bu duruşa yakın olduğunu düşünüyorum. Şair, kendisini de şiirine muhatap kılıyor. Kendisini de dâhil ediyor. Okurla birlikte yol alıyor.

Her şairin, etkilenme evresinin ardından bir kendi sesini bulma süreci vardır. Sizde bu süreç nasıl gelişti?

- Atölyeye dönmek durumunda kalacağım burada. Eğitim sürecinde tanımadığım şairlerle tanıştım, şiirleri üzerine çalıştım. Tanıdıklarımla yeniden tanıştım. R.Tagore da etkilemişti, Âsaf Hâlet Çelebi de. Cahit Zarifoğlu'nun şiirleri öğreticiydi. R.M. Rilke'nin şiirleri de. Okuduğum bütün şairlerin etkisi olmuştur yazdıklarımın üzerinde.

Şiirlerinizde gözlem gücü yüksek bir personanın sesleri duyuluyor. Edebî türler arasında sanatçının gözlem gücünden en çok beslenenlerden birinin öykü olduğunu söyleyebiliriz. Bu doğrultuda öykü yazmayı da düşünür müydünüz?

- Öyküde gözlem vardır evet. Ancak sadece gözlemlerle bunu yapamayız. Kurgu, karakter, sorunsal... Öyküde dili şiirde olduğu gibi fazlaca tasarruflu kullanamayız. Kullanırsak derdimizi anlatamamış oluruz. Oldukça hassas bir sınırdan bırakmak gerekiyor metni. Çok uzun yazarsak merkezden uzaklaşmak gibi bir sorunla karşı karşıya kalırız. Kısa yazarsak okurun zihninde yazdıklarımız yer etmeyebilir. Öykü yazmayı düşünmedim. Çünkü bu söylediklerimi kâğıda geçirmek ayrı bir çalışma disiplini gerektiriyor.

Şairlerin, poetik görüşlerine göre gruplara ayrılması edebiyat tarihi açısından faydalı görülür. Bir şair olarak Meryem Kılıç'ın bu gruplandırmalar hakkındaki görüşleri nelerdir?

- Garip akımı şairleri poetik görüşlerini bir metinle duyurmuş. Diğer yandan İkinci Yeni şairleri aynı üslubu benimsemiş olsalar da bildiri yayımlamamışlar. Yazdıkları daha sonraları başkaları tarafından bir tanımlamaya ve tasnife tabi tutulmuş. Bir gruba dâhil oluş durumu bize okur olarak yol gösterir. Şairin şiir dünyasına nüfuz etmek noktasında yardımcıdır. Genel hatlarıyla okuduğumuz şiir neyi nasıl söylemektedir, bilgi sahibi olarak okuruz. Bununla birlikte

“Bir kitle karşısında konuşan şair, lirizmle de kol koladır. Bazen kendisine döner bazen topluluğa. Merkez nokta “ben”dir.”

**“Seslenmek
ama ısrar
etmemek.**

Yazı türü
olarak şiirin bu
duruşa yakın
olduğunu
düşünüyorum.”

şairin kendi şiir evreni içinde başka yollara saptığını unutmayalım. T ekdüze bir yolculuk değildir onun yolculuğu. Keşif her zaman vardır ve değişim beraberinde gelir. Bu noktadan hareketle şairin poetik görüşlerini kesin çizgilerle belirleyemeyiz. Aynı akıma dâhil edilmiş şairlerin de kendi aralarında birtakım görüş farklılıkları olduğunu kabul etmeliyiz.

Şiirlerinizin, yoğun olarak eksilteli cümlelerle örüldüğü görülüyor. Bu cümle yapısı şiirinizde planlı bir biçimsel oluşum mudur ya da şiirinizin iç yapısına; anlama ve imgesel bütünlüğe dilsel bir katkı mıdır?

- Her ikisi diyebilirim. Eksik cümle kuruyorum; açıklayıcı ve tam anlamı ihtiva eden cümleleri yazı türü olarak denemede görüyoruz. Şiirde kelimeler/cümleler üzerinde tasarruf sahibiyiz. Burada dil ve biçimle ilgili değişiklik çabası söz konusu. Diğer yandan biz karşımızdakini dinlerken söyleneni tamamlayarak dinliyoruz. Muhababımız cümleyi bitirmeden zannımızca bir kaniya varıyor, karar veriyoruz. Söz, çıktığı ağızdan değişikliğe uğrayarak zihnimizde yer ediniyor. Buradan şiir dilime dönecek olursak yaptığım, okurun anlam dünyası üzerinde serbest alan açma çabası diyebiliriz.

Yapay zekânın giderek sivrildiği, Metaverse gibi terimlerin konuşulmaya başlandığı dünyada, artık şiir yazabilen robotlar da görüyoruz. Şairlerin yerini şiir-yazarların, şiir severlerin yerini çipli mekanik beyinlerin aldığı bir dünyada Meryem Kılıç nasıl bir şiir yazardı?

- Yapay zekâyla yazılmış birkaç metin okudum. Şu örnekle cevap vermek isterim: Ormana uzaktan baktığımızda muazzam bir renk bütünlüğünü görürüz. Biraz yaklaştığımızda renkler çeşitlenir hatta birbirine pek de yakın değildir. Yaprakların şekli, dalların ve gövdelerin farklılığı açık seçik ortadadır. Yani biraz önceki bütünlükten pek söz edemeyiz. Aradaki yollar hiç simetrik değildir, hatta kafa karıştırıcıdır. Ormanın görüntüsü hesaba sığmaz bir değişkenlik ve hareketlilik barındırır. Ormana bakış süreğendir ve çoğaltılabilir. Orman, bir insanın yazdığı şiire örnek olsun. Bahçe düzenlemesi yapılmış parktaysa aralarındaki mesafenin ölçülebilir olduğu ağaçları, düzenli yolları ve çerçevenilmiş alanı görürüz. Yürüyüşe çıksak yolun ilerlediğimiz kısımdan hareketle ileride olacakları tahmin edebiliriz. Ağaçlar aynı türden değildir elbette; bu durumu göz ardı etmeyiz. Alanın simetrik ve durağan oluşu, zihnimizde çoğaltılabilir olmak bir yana sıkıcı bir etki oluşturur. Rutin oluşun sıkıcı oluşu gibi. Bu park da yapay zekânın yazdığı şiire örnek olsun. Doğal olan, asimetrikliği içinde bizimle konuşur biz de onunla... Soruya dönecek olursak; ben böyle bir durumda ormanda kaybolmaya talip olurum sanırım.

Teşekkürler bu güzel söyleşi için...

OLSUN REDİFLİ HİKÂYE

Fatma Ünsal

Anneme beni bu odaya yerleştirmelerini ben söylemedim. Hür irademle gelmedim. Annemin hür iradesiyle geldim.

Yatağımı pencere kenarına koymasını da ben söylemedim. Annem burayı niye seçti, bilmiyorum. Ama alışkanlıklardan kaynaklanıyor olmalı. Yani yataklar pencere kenarına. Hayal kurmayı kolaylaştırıyordur belki, bilmiyorum.

Ama şu sandalye var ya şu sandalye; ileri geri sallanan, ahşap. Ahşabının cilası gitmiş, dede yadigârı sandalye. Onu oraya koymasını ben söyledim. Hür irademle. Karşıları görsün anne, dedim. Alaca'yı görsün. Alaca bizim evin tam karşısındaki tepelik alan. Kar yağdı mı gelinlere benzer. İzlemesi güzeldir. Bulutlar tam oradan sökün eder. En güzel, evin bu odasından görünüyor. Ninem tam oraya bakarak yakardı ağdını. Halama. Genç öldü. Genç ölene yanık ağıtlar giydirilir çünkü. Gence, en güzel neyse o giydirilir. Ölünce ağıt giydirilir.

Tam oraya bakıyor odam. Ninemin bakarak ağıt yaktığı yere. Ağaçların haberi var mıdır acaba onları izleyen bir kadının ağıt yaktığından? Yoktur. Ya varsa? Vardır o zaman. Dünyada her varlığın arasında görünmez bir iplik var çünkü. Ezelden teyelli.

Odama televizyon koymadı annem. Şeytan işi diyor. Ama salonda var. Şeytan sadece benim odama girebiliyor galiba. Neydi şu kitaptaki şeytanın adı? Fistolü bir şeydi. Fustooo, fustooo... Hah, Mefisto. İblis seni. Vallahi bir besmeleye bakar, sıkıyorsa gelsin. Ya da gelmesin. Kulum ben. Neyin güveni bu? Gelmesin Allah'ım, zaten odam küçük; gelmesin. Salona gitsin. Annemin sol yanına oturt onu. Babam zaten hep uyuyor. Onun yanında sıkılır ama annem biçilmiş kaftan onun için. Allah affetsin.

Kitaplarımı koymadılar odaya. Artık gerek yok. Gerçi yatağın ucundaki duvara yerleştirebilirlerdi kitaplığımı ama gerek görmediler demek. Kendi hür iradeleriyle. Çoğu test kitabı zaten. Onların olsun. Ne yapayım ben? Ama bari Serçekuş'u koysalardı. O benim ilk ödülüm. Ortaokulda bilgi yarışması düzenlenmişti. Üç sınıf katılmıştı bizim sınıfla birlikte. Biz üçüncü olmuştuk. Olsun. Öğretmen ne iyi adammış, kitap hediye etmişti bize. Payıma Serçekuş düşmüştü. İnsanın başaramadığı anlarda hediyeye daha çok ihtiyacı var bence. Başaran insan, kendi kendini mutlu etmesini bilir. Ya başaramayan ne yapsın?

“Dünyada her varlığın arasında görünmez bir iplik var çünkü. Ezelden teyelli.”

Ölsün mü? Ölmesin. Düşene de hediye verin. DHVC kurulsun. Düşene Hediye Verme Cemiyeti.

Odamın halısı annemin gözden çıkardıklarından. Basınca ha halı ha parke ayırt edilmiyor. Tam köşesinde çaydanlık yanığı da var. Püskülleri o kadar kötü ki, tüyleri yolunmuş kargaya benziyor. Olsun. Yunus'un halısı mı vardı? Ama temiz Allah için. Annem eline aldığı ağlatana kadar yıkar çünkü. Biz dâhil. Kardeşimi banyoda çitiliyordu bildiğin. Bağırınca susturucu niyetine kafaya küt diye tasta bir kuple geçiriveriyordu. Bitleniriz, evini bit sarar zannediyordu. Haklı çıktı. Munise'nin kızından bir araba bit getirmiştik eve. Sınır krizi geçirmişti. Ağlayarak temizlemişti kafamızı. "Oğlan çocuğu da bitlenir miymiş?" diye bana iki kere kinlendi. Güldüm onun bu hâline. Allah affetsin. Gerçi yine olsa yine gülerim. Oh kafamıza sağlık.

Bazen sandalyeme geçip perdeyi sıyrıp dışarıyı izliyorum. Evin yanındaki küçük yoldan gelen geçen oluyor ama onlar ilgimi pek çek-

miyor. İnsan çünkü. İnsan hareketi dünyanın her yerinde aynı. Neyini izleyeyim? Karşılıklı izliyorum. Ağaçların hep birlikte oluşturduğu o... O... O... Adını koyamıyorum, tarif edemiyorum ki. Ağaçlar tablo gibi duruyorlar. Ufukta bir çizgi oluşturuyorlar. Kalemle çizilmiş gibi. Oraları merak ediyorum. Tam karşıda tek bir ağaç var. Onun tepesini düşünüyorum. İnsan olsa böyle merak ettirmez kendini. Ama bir kuş, ağacın en tepesinde etrafı nasıl görür? Rüzgâr, o ağacın tepesini nasıl yalayıp geçer? Hele yağmur yağdığında. Yağmur taneleri hızlandığında aynı anda iki yana yıkılarak türkü söyleyen insanlar gibi. Hem rüzgârı hem yağmuru bu ağaçlar nasıl kucaklar? Bence ninem bunları düşünmedi oralara bakarken. Gözüne teselli aradı. Takılacak yer aradı ya da. Olsun. Kar ilk oraya inmeye karar verdiğinde. O tek ağaç artık beyaza büründüğünde. Tüm ağaçlar beyaza büründüğünde. O kar uğultusu ağaçların aralarında dolandığında. Ne zavallıyız. Biz odalarımızda.

“Ne zavallıyız. Biz odalarımızda.”

Bense artık hep bu odada. Niyesi kimi ilgilendirir? Bu odanın küf yeşili duvarlarından başka... Şu işe yaramaz pinpon toplarından başka... Ben; varla yok arası... *Ping pong masası varla yok arası*. Ha ben ha bu durmuş saat. *Ha Sezai ha ping pong masası*. Babamın salonda tuttuğu boş tüfek bir de. Ne işe yarıyor? Bir iki kuş avlıyor kışın. Sonra Bolu Beyi edasıyla yerine asıyor zıkkımı. *Ha ping pong masası ha boş tüfek*. Niyesi kimi ilgilendirir? Bu oda benim uzvum artık. Niyesi beni ilgilendirir.

Geceleri armut ağacının gölgesi odanın içine vuruyor. Gulyabani gibi şekiller. Yattığım yerden izliyorum bir süre duvarı. Korkmuyorum aslında ama çok da hoşlanmıyorum. Gölgelerden pek hoşlanmam. Bir gece bu gölgelerin biri el şeklini aldı da kapı tıklatır gibi yaptı. Duvara kapı gibi vuruyordu yani. Tövbe tövbe. Gözümü sıkıca kapatıp diğer tarafa döndüm. Kayboldu. Allah bu gözü ne güzel yaratmış. Koruyor mübarek. Gerçekten de yalandan da koruyor. Bu odanın dışından da koruyor. Odamı da göz kapaklarımı da seviyorum. Herkesin var. Olsun. En çok ben seviyorum.

Odamın kapısına annem seccade astı. Hür iradesiyle. Asmasa da olurdu. Koyasa yeterdi şuraya bir yere ama böyle güzel olduğunu düşünmüş olmalı. Yok. Alışkanlıktan. Alışkanlıklar, güzellik hesap edilerek yapılmaz. Tanımına ters bir kere. Alışıldı diye yapılır. Annem güzel olacağını düşünseydi yapmazdı zaten. Olsun. O da ölecek ben de. Olsun.

Sabah gözüme gün ışığı vuruyor bazen. Çalar saat niyetine uyanıdırıyor. Duvarda oynaşıp duruyor bir süre. Sonra kayboluyor. Işık odanın içine vurunca ince tozlar, tüyler belli oluyor. Kendimi o ışığa benzetiyorum bazen. İnsanlar arasına salınmış. İnce hesaplar, fena fikirler, sayemde açığa çıkıyor gibi. İnsanlar farkında olmuyor. İnsanlar. Farkında olmayarak ölüyorlar.

Olsun.

NASIL BİR ELHAMDÜLİLLAH OLMALI?

Sare Kurucu

Medine'den Sare Kurucu

Arkadaşlar hayırlı vakitleriniz olsun, nasılsınız? Bu soruyu günde kaç kere sormuşuzdur birbirimize, cevabımız çok kere: el...el..aah.. el.el.elham...dü..lillaaaah. Yorgun argın, bitkin, pişkin, bir elhadülillah. Sanki dağlar başımıza yıkılmış, Karadeniz'de gemilerimiz batmış, yedi çocukla mağarada kalmıştık; işte öyle bir elhamdülillah.

İmtihanlara maruz kalsak ta, Rabbimizin inâmıyla, nimetleri görmezden gelemeyiz. Nasıl olur ki! Dünyamızdan ahiretimize, nefeslerimizden ecel saatimize, kanımızdan iliklerimize anlatmakla bitmeyen, saymakla tükenmiyen nimetler, biz âcizleri sarıp sarmalarken hamd'u senâmız böyle mi olacaktı? Bu elhamdülillah ki arş'ı-âlâya yükselip, Mâliku'l-mülk'e arz edilecekti.

Sabah gözümüzü açtığımızda güneş üzerimizde, yer ayaklarımızın altında, damarlardan hücrelere dolaşan kanımızdan aldığımız nefese, kalpten, gönülden binlerce elhamdülillaha değmez mi? Meleklerin arş'ı-âlâya taşımakta yarıştığı, nurlarla kaplanmış, rıza'-ilahi ile süslenmiş, teslimiyetle bezenmiş bir elhamdülillah olabilse keşke. Bülbüllerin ötmesi, papatyaların titreyişi, güllerin üzerine yerleşen şebnemlerin tesbihâtı gibi bir elhamdülillah.

Öyle bir elhamdülillah ki haykırsın bütün kâinata, vursun dev dalgaların sahilde patladığı gibi. Gümm, gümm sedası yayılsın, içtisin nağmesini ins'u-cin. Serçelerin şakımasıyla, güllerin açmasıyla, suların coşmasıyla, masum kuzuların melemesiyle beraber bir elhamdülillah olsa. Kelebeklerle uçuşan, güzelliklerle daldan dala konan, Allah'ın izniyle çiçekler arasında nektar toplayan arılar gibi faydalar saçan bir elhamdülillahımız olsa.

Rahmet damlalarıyla semadan akarcasına, taş toprak imrenmesiyle, lisan gelmiş bir elhamdülillah. Nebat ve cemaat vecde dalsın, öyle bir elhamdülillah. İdrak etmekte âciz kaldığımız nimetlere, aleyhimize sandığımız imtihanlara, "Allah'ım sen bilirsin" diyerek bir elhamdülillah olsa. Kusurlarımızı örtecek, ayıplarımızı setr edecek, günahlarımızı

yüzümüze vurdurmayacak, bize “sitran ve hicaba” olabilecek bir elhamdülillah olabilse.

“Tevbeten nasuha”, “abden şekûra”, “amelen salihan makbûlâ”lara mazhar olan bir elhamdülillah diyebilsek. Bizimle cenazemizde yürüyen, kabrimizde yoldaşımız olan, kıyametimizde şahidimiz olan bir elhamdülillah olsa. Gürlesin göklerle, kükresin okyanuslara, uçşsun zerrelerle, coşsun azame’i-ilahiye ile dalgansın tevhid kelimeriyle, öyle bir elhamdülillah olsa. Kuran’ı-Kerim’de başlık olmuş elhamdülillah; Fatiha’ya, Secde’ye, Kehf’e, Seb’a’ya ve Fatır’a.

Şükürde hamd tâç’tır. Allah’u-teala’nın her takdirine hamd, nimetlerine şükürdür. Hamd’u-senâların en candan olanı, indinde en makbulü olanı, rıza’na en uygunu, senin makamına ulaşsın Allah’ım.

Selamete, nurla kalın.

“Serçelerin şakımasıyla, güllerin açmasıyla, suların coşmasıyla, masum kuzuların melemesiyle beraber bir elhamdülillah olsa.”

SİNCAP

Depremde yitirdiğim kadim dostuma

Benim arkadaşım öldü...

İki arkadaştık, yaz ortasıydı
Sıkıcı yaz bulutları geçiyor demiştin,
Bunaltıcı saatlerdi

"Ben seviyorum"

bulutlar geçiyor güneşin önünden
Ovanın üzerinden kuşlar geçiyor
Her şey geçiyor, demiştin
Her şeyin geçişine şaşmamak lazım demiştin.

Dama çıkmak, sanki çok eski bir sözlükte kalmış
Damdaydık işte dün.
Upuzun serilmişti önümüzde ova
Dağlar yanıyordu gözlerimizin önünde
Görmüyorduk

Kolundaki saatten zamanı yavaşlatmasını beklerken
biz sadece sanmışız
Bulutların geçişi akreple yelkovan

Palamutlar dökülüyormuş bir ağaçtan

Zaman hiç durmadan akıyormuş

Şimdi anladım...

FEYZA BETÜL TUĞ

BİR KADININ ÜÇ ÖLÜMÜ

Bilge Doğan

Mütereddid bir ruh hâliyle müzeye gittim. Bir öğlen vaktiydi. Göreceğim bir şeyler ruhumu teskin edecekti sanki. Olağan bir cuma günüydü. Kapıdaki yansımamı şık bulmuştum. Gülümsedim. İçeri girdiğimde şaşkınlığımı gizleyemedim. Küçükken geldiğimde eski bozuk paralar ve mamut sanılan devasa kemik yığınının başka hiçbir şeyi olmayan şehir müzesi ne kadar değişmişti!

Direkli Mağarası'nda yakın zamanda bulunan ve üzerinde ana tanrıça çizilmiş olan on altı bin yıllık küçük taş parçasını görmeye gelmiştim. O kadar küçüktü ki camın arkasından ne kadar uğraştımsa görmek mümkün olmadı. “İnsan biçimli figür” deyip geçmişti müze idaresi. Bir tanrıça olduğuna inanmamıştı bilim. On altı bin yıl önce, bir kadın şeklinde oyulmuş bu fime renkli taş, günlerdir benim hayallerimi süslemişti oysa...

On altı bin yıllık tanrıça silueti hayalimdeki gibi çıkmayınca müzenin diğer bölümlerini gezmeye başladım. Girerken en başta dev fil iskeleti karşılaşmıştı beni. Domuztepe'den bulunan, desenleri yüzyıllara meydan okumuş çanak, çömlek ve tılsımlı takılar ilgi çekiciydi. Hititlere ait, kalede bulunmuş ve şimdilerde “Maraş Aslanı” diye anılan heykelin üzerindeki yazılardan, döneme ait elde edilen bilgiler takdire şayan. Ne heyecan verici. Gurgum-Markasi krallığına ait taş oymalar şahaneydi. Asil olduğu belli olan erkekler uzun gömlekleri, ellerinde şarapları, etraflarında hizmetçileri ile pek ehli keyfti. Kadınlar ise halhallarından kolyelerine her türlü ziynetle pek süslü, ellerinde şaraplar erkeklerinin karşılarında, saraylarında pozlar vermişlerdi. Son yıllarda çıkarılmakta olan şahane mozaikler de artık müzede yerlerini almışlardı. Sıra Romalıların bölümüne gelince mezar taşlarının hüznü ve büyüleyiciliği dikkate nazardı. Bu kadim millet, ölümü sanata çevirmişti. Mezar taşları, lahitleri öyle sanatla ve sağlam taşlara işlemişlerdi ki yüzyıllar sonra hâlâ sapaşğlam ve hayret uyandırıcıydı.

Romalılara ait bir mezar taşı. İşte bunu bulmaya gelmiştim. Görür görmez anladım. Bir mezar taşı, üç kadın; göğüslerinden yukarısı mermere işlenmiş. Yüzleri yer yer dökülmüş bir mezar taşındaki bu üç kadının saçlarının farklı oluşu barizdi. Bu üç kadına ne olmuştu, aynı anda ölmüşler ve aynı mezara mı gömülmüşlerdi? Dünyamın

“Her şey yarım kalıyordu, dünya bir yarım kalmışlık hissiydi.”

Sena Nur Karaoğlu

parçalandığı zamanları düşündüm. Ne olabilirdi bir mezar taşına üç kadın yüzünün işlenme nedeni? Bir kadının üç ölümü, neydi acaba?

Bir kadın tanımıştım bir zamanlar. Emine Teyze. Üç kere ölmüştü. Onun hikâyesini bilmek, dertlerimi sevmeme sebep olmuştu.

*

“Anlatsam hayatımı roman olurdu” diyor insanlar. Bana, çektiğim acılara nasıl dayandığım sorulduğunda, “Bu yaşadıklarım bana önceden gösterilse, ‘Yeşilçam sineması mı yav!’ der geçerdim” diye cevap vermek de benim klişemdi. Acı çekmek kime ve neye göreydi, neyin acısıymış, altı üstü dünya, bitecekti; böyleydi. Her şey yarım kalıyordu, dünya bir yarım kalmışlık hissiydi.

Yaşarken nasıl dayandığımızı bilmediğimiz dertlerimizin dert mi derman mı olduğunu konuşmak benim haddime değildi. Lâkin ben nasıl dayandım, onu biliyorum. Derdim olmasa yaşamanın da manası yoktu. Koşmadığımda ya da çabalamadığımda kuru bir bozkırdan farkım kalmıyordu; bağırmasam, sessizlik mezarında yalnızlığıma terk ediliyordum. Dertliyim, koşuyorum, bağırıyorum, anlatıyorum, ayıp değildi.

Yürümenin felsefesini yapan ustalara şapka çıkartacak mesafeler yürüdüm. Dertlerimi heybeme doldurup bal edip ekmeğime sürdüm, öyle yürüdüm. Ekmeğimi kazandım, çalışarak şifa buldum. Olsun

dedim, taş değmesin ciğerparemin tırnağına; nefesinin kokusunu getirdi rüzgâr, dayandım özlemine. Mahşer yeri oldu yüreğim, boğuldum karanlıklarda da yeniden doğdum. Hikâyeler dinledim ciğerimi dağlayan, kendi dertlerimi unuttum. Böyle geçti yıllar.

Yürümeye meyyal ruhum, bir gün yine sokaklardaydı. Uzun zamandır görmediğim bir aileyi, yüreğim sızlayarak ziyaret etmek istedim. Gülten, Zekiye ve Leyla. Elli yaşlarında üç kardeşti. Emine Teyze onların yaşlı ve hasta anneleriydi. İçki içip onları dövüp dövüp kapıya koyan babaları mı, garibanlık mı yoksa doğuştan mıydı zihinsel engelli oluşları, bilen yoktu. Ağzı dualı gariban anaları Emine Teyze'nin aklı başındaydı lâkin onun da yaşlılık, hastalık ve fakirlikten beli bükülmüştü.

Kadim sokakları, ruhu olan viraneleri, eski evleri gezmek sadırına şifa, sabrına güç veren eylemlerdi. Bir yılı geçti, gidemedim Emine Teyze'ye. Oraya masum bir yüreğin duasını almaya giderdim.

Sıkıntılı bir zamanımda bir tanıdığım götürmüştü ilkin. Gel duasını alalım, bir teyzemiz var, ne dua etse kabul oluyor; tabii dayanabilirsen gördüklerine, demişti. Sessiz kalarak, teslimiyetle, Sakarya'nın üst taraflarında zorlu bir yokuşta düşmüştüm peşine.

Turan Mahallesi'nde Şekerli Cami'nin altında, Gömlekçi Basri'nin dükkânı vardı. Dükkânın köşesinden yukarı dönüp nefes kesen dikçe bir yokuşu tırmandık. Uzunca bir yokuştan ibaret sokak, çıkmaza vardı. İzbe, eğri büğrü, derme çatma bir eve geldik. Kapıyı meczup bir kadın açtı. Şeklini çözemediğim eski evin merdivenlerini çıktık. Emine Teyze'nin önünde Kur'an vardı. Kemik hastalığından elleri kıvrılmış, beli bükülmüştü. Benim kim olduğumu, sıkıntımı sorup bana dua etti. Birkaç kadın daha girdi içeri, onlar da meczuptu. Hikâyesini evden çıkınca öğreneceğim bu ailenin, ömür boyu bana derdimi sevdireceğini çok sonra görecektim.

Bir akşam yine düştüm yollara. Emine Teyze'yi göreyim, daralan yüreğime şifa olsun sessiz duaları, diye düşündüm. Ocak yakamayan, yemek pişirmeyi bilmeyen elli yaşlarındaki meczup kadınlara; peynir, zeytin, helva gibi kuru yiyeceklerle doldurduğum iki poşetle gittim. Mahalle bakkalından alırdım bunları, ömrü tükenen dükkânlara da karınca kararınca bir faydam olsun, derdim eskiden. Bu sefer bakkal bulamadım. Olanlar Suriyeliydi ve yarı boş bakkallarında doğru düzgün yiyecek yoktu. Çaresiz; çarşı taraflarında büyük bir markete indim. Sonra geri döndüm mahalleye. Günah döken yokuşunu tırmandım Emine Teyze'nin.

Kapıyı çaldım, Gülten ve Leyla açtı. Gülten'in kollarında ve parmaklarında garibanlıklarına inat bir sürü sahte altın takılar vardı. Beş yaşındaki bir çocuk gibi her şeyi anlatıyordu, soluksuz kalıyordu. Telefon numaramı istiyordu. Duvar su aldı, yaptırırsana, gel de gösterim, diyordu. Leyla en küçükleriydi ama daha olgundu, ablanın işi vardır, dur, diyordu. Leyla poşetlere baktı, keşke domates ve salatalık

**“Derdim
olmasa
yaşamamın
da manası**
yoktu. Koş-
madığımda ya
da çabalama-
dığımında kuru
bir bozkır-
dan farkım
kalmıyordu;
bağırmasam,
sessizlik meza-
rında yalnız-
lığım terk
ediliyordum.
Dertliyim,
koşuyorum,
bağırıyorum,
anlatıyorum;
ayıp değildi.”

da alsaydın, dedi. Uzayıp giden konuşma sonunda Emine Teyze nasıl, diye sorabildim. Annem öldü geçen yıl; kalpten, dediler. Sonra ne dediklerini duymadım. Yine gelirim, deyip gerisin geriye yürüdüm. Sokak büyüdü, rüzgar üşüttü, yapayalnız hissettim.

Yaralı yanımla yüzleştiğim bir sığınak, geleceğimi gördüğüm bir ay-
naydı Emine Teyze. Yıllar sonra onun gibi ağzı dualı teyzesi olacaktım
kalbi kırıkların.

Yokuşu inip camiinin önündeki banka oturdum. Emine Teyze öleli
bir yıl olmuştu. Kalbi sıkışmış, ambulans gelmiş, doktor bakmış ama
çoktan göçüp gitmiş, hep oturduğu sofyada. Üç kızı da farkında
değildi bu yasin, komşunun başına gelenleri anlatır gibi anlatıyorlardı
annelerinin ölümünü. Yüreğim ezildi. Emine Teyze öleli bir yıl olmuştu,
benim haberim olmamıştı.

Emine Teyze, gitmişti. Ardında yıllarca onu hem öldüren hem erdiren
üç meczup kız bırakmıştı. Bu kızlardan ikisine, genç kızken, mahalleden
kim olduğu asla bulunamayan kişiler tecavüz etmişti. Ortaokul ve lise
çağlarında iki de meczup oğlan çocuğu, torunuydu...

Oturduğum bank genişledi. Yandaki viranenin üzerinden ay doğdu.
Emine Teyze gitti, arkasında üç meczup kız evladı, iki tecavüzden peyda
olmuş meczup torunu bıraktı. Kadınların acı kokusu burnumda kaldı.
Sigara içme isteği geldi. Bu üzerimdeki yelek artık üşütüyor, kışlıkları
çıkarmak gerek. Kadınların evde “su alıyor” dediği duvara baksaydım
keşke. Erkan Oğur’un iki keklük türküsü geliyor kulağıma, “Uzun da
geceler...” Cami’den, yatsı namazından çıkıyor üç beş amca. Meczup
kadınların evlerinin duvarının su aldığı onlara mı anlatsam acaba?
Sol yanımda, viranenin üstünde, ay gittikçe büyüyor. Cengiz Özkan’ın
söylediği, “Bir ay doğar ilk akşamdan gecedен...” türküsü dilimden
dökülmeye başlıyor. Çekirdek çitliyen iki Suriyeli genç, tuhaf tuhaf ba-
kıyor. Kalkıyorum banktan, hemen onlar oturuyor. Emine Teyze ölmüş,
bir yıl olmuş duymayalı. Güzel günler geride mi kaldı hepimiz için?

OSCAR WILDE: MARJİNAL BİR LONDRALI READING ZİNDANINDA

Oscar Wilde

Hatice Mert Yunak

Bir gece vakti ustura ansızın keser kadının boğazını. İlık ılık akan kan âşık adamın gözlerindeki öfkeyi yasa çevirir. Titreyen eller son kez okşar güzel kadının saçlarını. On altı gün sonra gerçekleşecek idamını bekleyen katil, sevdiği kadını nasıl öldürdüğünü anlatır Reading Zindanı'ndaki Oscar Wilde'a.

Hapishane koğuşunda onu dinleyen Wilde, bu hazin aşk hikâyesini bize *Reading Zindanı Baladı*'nda anlatır;

...

*Herkes öldürebilir sevdiğini
Kimi bir bakışıyla yapar bunu,
Kimi dalkavukça sözlerle,
Korkaklar öpücük ile öldürür,
Yürekliler kılıç darbeleriyle!*

*Kimi gençken öldürür sevdiğini
Kimileri yaşlı iken öldürür;
Şehvetli ellerle öldürür kimi
Kimi altından ellerle öldürür;
Merhametli kişi bıçak kullanır
Çünkü bıçakla ölen çabuk soğur.**

...

* *Reading Zindanı Baladı* – Oscar Wilde

Cumartesi sabahları Londra'nın oldukça merkezî ve popüler semtlerinden biri olan Chelsea'de başlıyor Oscar Wilde turu. Wilde'in okurları ve sevenleri şairin müze olmuş evini, arkadaşlarıyla gittiği kafeleri, devamlı müşterisi olduğu oteli, ardından ayak izlerini bıraktığı semtleri tek tek gezerek Oscar Wilde'ı tanımaya çalışıyorlar.

19. yüzyılın başarılı oyun yazarı ve şairlerinden olan Wilde, diğer Londralı yazarlar gibi yaşamının büyük bir kısmını bu şehirde geçirmiş. Daha çok *Dorian Grey'in Portesi* isimli felsefi romanıyla tanıdığımız şair ve yazar, romanın içine kendi yaşamından izler bırakarak inişli çıkışlı hikâyesini aktarır bizlere.

OXFORD'TAKİ SANATSAL ZEKÂ

Aslen İrlanda doğumlu oyun yazarı, romancı ve şair olan Oscar Wilde; cerrah bir baba ve şair bir annenin oğludur. Oscar Wilde başarılı eğitim hayatını Oxford Üniversitesi'nde devam ettirir. Cesur ve kendinden emin marjinal kişiliğini zamanla ön plana çıkarmaya başlar. Tabii giderek tepkileri üzerine çekmeye başlar. Üniversite-deki odasını çeşitli çiçeklerle donatarak estetik ve güzelliğe olan düşkünlüğünü dile getirmesiyle hızla kendisi gibi entelektüel ve sanatçıların bir araya geldiği buluşmalarda popüler olmaya başlar.

Mezuniyetinden sonra yaşamının on yedi senesini Londra'da geçiren Wilde, gerek yazdığı oyunların ilgi çekerek başarıya ulaşması gerek sosyal hayattaki girişkenliği ve renkli kişiliği sayesinde Londra entelektüel çevrelerinin aranan ismi olur.

Ünlü İngiliz yazarlarından John Ruskin ve Walter H. Pater'den etkilendiğini belirtir. Sanatın sanat için olduğunu, hayatın içinde sanatın estetiği ön plana çıkarması gerektiğini savunur. Bu yüzden İngiliz edebiyatındaki *estetizm* akiminin en güçlü savunucularındandır. 19. yüzyılın erken dönemlerinde Oscar Wilde, zekâsı ve gösterişli

“On altı gün sonra gerçekleştirecek idamını bekleyen katil, sevdiği kadını nasıl öldürdüğünü anlatır Reading Zindanı'ndaki Oscar Wilde'a.”

kişiliğiyle sosyal ve sanatsal çevrelerde kendini kanıtlar.

Lady Windermere'in Yel pazesi Oscar Wilde'ın yayınlanan ilk komedi oyunudur. 1892'de Londra St. James Tiyatrosu'nda oynanan komedi oyunu kocası tarafından aldatılan bir kadının içine düştüğü gerçeklerle yüzleşmesini konu alan satirik bir oyundur.

İdeal Bir Koca, Kutsal Metres, Önemsiz Bir Kadın adlı diğer oyunları da şaire büyük başarı kazandırır. Victoria Dönemi'nin muhafazakâr ahlaksal tutumlarını ve ikiyüzlü elit tabakayı eleştiren oyunları kaleme alarak toplumsal eleştirilerini cesurca yansıtır.

Anarşist dünya görüşünü savunduğu *Sosyalizm ve İnsan Ruh* isimli kitabında, kapitalizmin insanların sosyal hayatlarında içine düştükleri değersiz tutumlar ve yaşam biçimlerini eleştirir. Fakirliğin sebep olduğu her türlü sorunları ortadan kaldırmanın gerekliliğini savunurken öte yandan insanın kapitalizm etkisinden kurtularak kendisinin ve yeteneklerinin keşfinin önemi üzerinde durur. İnsanların daha çok duygularına önem vermeleri ve hayatlarını bu değerleri geliştirerek yeniden düzenlemeleri anlamında öğütlerde bulunur.

DORIAN GREY'İN KARANLIK YÜZÜ

Wilde'ın 1891 yılında yayınlanan felsefi romanı *Dorian Grey*, İngiltere'de büyük tepki çekmesine sebep olur. Okuyanların bildiği gibi haz ve güzellik düşkünü ana karakter Dorian Grey gençliği ve güzelliğinin kaybolmaması için bir tablo yaptırır, kendisi yerine bu tablonun yaşlanmasını diler. Bu dileğinin giderek gerçekleştiğini tablodaki portrenin yaşlanarak çirkinleştiğini fark eden Grey, birçok günah işlediğinin farkındadır ve bu suçların çirkinliğini tablodaki yüzde görür.

Bu felsefi romanda insanların içindeki karanlığa, günah ve suçlara eğilimin doğallığına vurgu yapar. Fantastik tarzda kurguladığı romanı bir yandan büyük ilgi görürken öte yandan ahlak kurallarını bozmaya, halkı ahlaksız yaşama teşvik ettiği düşüncesiyle suçlanır.

Oscar Wilde, Londra'da yaşadığı süre boyunca sergilediği hayat tarzının toplumsal normlarla uyuşmaması yüzünden her zaman mercek altında kalır. Uzun yıllar süren suçlamalar sonucunda 'ahlaksızlık suçu' nedeniyle İngiltere'deki Reading Zindanı'na gönderilir. Wilde burada tanıştığı, hayat hikâyesini dinlediği suçluları ve hapishane'nin ağır şartlarını, ceza sistemini konu alan *Reading Zindanı Baladı* şiirini yazar. Tutuklu olmasına rağmen ülkede tekrar büyük gündem yaratır. Hapishanedeki süresi dolan Wilde, Paris'e sürgüne yollanır ve bir daha İngiltere'ye geri dönmeden menenjit hastalığı sebebiyle Paris'te yaşama veda eder.

Günümüzde Reading Zindanı İngiliz Adalet Bakanlığı tarafından satışa çıkarılınca Wilde okurları ve edebiyatseverler bu fikre tepki göstererek Reading Hapishanesi'nin, Wilde ve edebiyat adına bir kültür simgesi olarak kalması fikrini savunurlar.

“Tablodaki portrenin yaşlanarak çirkinleştiğini fark eden Dorian Grey, birçok günah işlediğinin farkındadır ve bu suçların çirkinliğini tablodaki yüzde görür.”

MOTİFÜSTÜ GÜÇLER

Özge Korkmaz

Bahar dalları rengârenk çiçeklerini açıp da Sarız'ı gelinlik kız gibi süslediği vakit, Seher'in en büyük keyfi sabah namazını kıldıktan sonra bahçede tek başına oturmak olurdu. Hafif esen rüzgâr erguvanları yalayıp geçtikçe burnuna türlü rayihalar gelirdi. Böyle sabahlarda oğlu Cahit'in derme çatma yaptığı kamelyada soluklanır, uzun uzun erik ağacını izlerdi. İhsan Efendi'nin hayâli, gözünde o ağacı diktiği çünkü hâliyle canlanırdı. Kınalı ellerini göğze açıp rahmetli kocası için dua ederdi Seher. Bazen de içlenip ağlardı. Nihayetinde gün ağarmaya başlayınca duasını, gözyaşını ve hasretini oyalı bir mendil gibi açtığı kalbinin içine koyup katlar, evinin yanındaki ahırdan bozma atölyesine gidip işe başlardı.

Bir nisan sabahı yine bismillâh deyip açtı tahta kapıyı. Gün ışığına alışan gözleri karanlığın içinde havalanan toz taneleriyle selamlaştı. Birkaç temkinli adımdan sonra, tezgâhların arka tarafında yan yana dizilmiş olan yün sepetlerini alıp havalandırmak için dışarı çıkardı. Her zaman kapının girişine, soldaki duvara astığı çalı süpürgesiyle de ortalığı kabaca süpürdü, ardından kazanların altını yaktı. Birinde çivit, birinde hatmi, ötekinde de fesleğen kaynarken küçük tüpe çay suyu koydu. Ahırın arka tarafına bakan tek küçük pencerenin önünde İhsan Efendi'den kalma lambalı bir radyo duruyordu. Aga marka, kasası gül ağacından yapılmış, eski ama taş gibi bir radyo. Düzgün bir frekans yakalamak için yavaş yavaş çevirdi sağdaki düğmeyi. Bir türkü denk geldi, söz hakkı alıp sabahın dingin sessizliğini kesti. Bir tabure çekip oturdu Seher. Su kaynayana kadar boş durmamak için dışarıdaki sepetlerden birini getirip başladı yün eğirmeye. O sırada Goncagül, yeni uyanmış mahmur gözlerle süzüldü kapının önünde.

“Erken başlamışsın anne, bekleseydin ya beni.”

“Akşam düğün var ya yavrum, unuttun mu? İşimiz geçe kalmasın diye erken geldim. Bunlar usul usul kaynasın, daha boyası çıkmadı. Sen dükkü çileleri getir de onlarla başlayıverelim.”

“Kaç günümüz var bunu bitirmek için? Çıktı mı müşterisi?”

“Çıktı çıktı. On günde bitiririz inşallah. Öyle dedim adama. Ben altı yüz elli lira diye direttim ayağımı ama o da sıkı pazarlıkçı çıktı. Mecbur beş yüze anlaştık. Abinin eline para lazım olmasa ben bir kuruş inmezdim ya, neyse.”

“İnsanın yaşlandığı en çok ellerinden belli oluyordu. Eller, anneleri bile ele veriyordu.”

Goncagül çayı demlerken göz ucuyla annesini izliyordu. Bir gün bile yorulmadan, usanmadan işinin başına geçen annesinin ellerine baktı uzun uzun. İnsanın yaşlandığı en çok ellerinden belli oluyordu. Eller, anneleri bile ele veriyordu. Bir zaman sonra “Para niye lazım olmuş abime, söyledi mi hiç?” diye sordu. İçten içe öfkelenirse de sesine yansıtılmaya çalışarak yaptı bunu. Annesinin bu yaşında, hâlâ oğlunun arkasını toplamak için zahmet çekmesini kendine yediremiyordu. Okuldan bir arkadaşına borcu varmış, ödeyememiş, çocuk da sıkıştırmaya başlamışmışmış. Hep aynı teraneler. Hiç bitmez ki. Seher yine de ümit etmekten vazgeçmiyor, “Boşuna mı okudu onca yıl? Dur bakalım, zamanla bir iş kapısı çıkar karşısına inşallah.” diyordu.

İhsan Efendi’yi toprağa verdiklerinde Cahit henüz dokuz yaşındaydı. Goncagül ise on aylık bir bebektir. Cahit, babasının ölüm haberini teneffüste sınıf öğretmeninden aldığı için uzun süre okula devam etmedi. Hatta evden dışarı bile çıkmadı. Köylülerin de yardımıyla, aylar sonra zar zor ikna oldu tekrar okula dönmeye. Tabii ona da dönmek denirse... Genelde sabahları bir iki derse girip sonra okuldan kaçırdı. Mezarlıkta bulurlardı onu. Yıldızlı pekiyi alınca defterini, dönem bitince karnesini, bahar geldiğinde de ağaçların ilk meyvelerini toplayıp babasına götürürdü. Bir çocuk için babasının ölümü, kendi çocukluğunun ölümüdür aynı zamanda. Geçmez sanılan bir acıdır, batıp durur insanın kaburgasına. Ama geçer. Geçti. Büyüdü Cahit. Yirmi dört yaşını gördü. Üniversiteyi bitirip baba evine geri döndü. Uzun bir süre iş bulamadığı için, denk geldikçe günlük işlere gitmeye başladı. Kazandığı yevmiye ise aile geçindirmek bir yana dursun, çoğu zaman kendi masrafına bile yetmiyordu.

Çay demini aldı. Annesi ip eğirirken Goncagül de eve gidip iki yumurta kırdı. Siniye peynir, domates, reçel, bazlama koyup getirdi. O şimdi on beş yaşında, yeşil gözleriyle hayata eriklerin dallardan tazecik bakan, gülümsemesiyle insana derman olan bir genç kızdı. Bu yıl ilçedeki liseye başlayacaktı. Yatılıda kalacak, defter-kitap alıracak, okul kıyafeti diktirecek, harçlık isteyecekti. O her öğrenci gibi bunları isteyecekti tabii ama Seher, her anne gibi nasıl karşılayacaktı masraflarını? İhsan Efendi'den sonra bir başına kalınca Cahit'i okutmak için hayvanları bir bir satmış, elde avuçta bir şey kalmayınca da son çare annesinden kalan dokuma tezgâhını ahıra indirmiş, hayvanların yerini kilimlerle doldurmaya başlamıştı. Gençti. Gözleri rahatlıkla seçiyordu ipleri. Beli henüz bükülmemişti. Şimdi Goncagül'ü okutmak isteyen yine aynı Seher'di ama bedeni aynı taze fidan değildi. Yine de "Olsun." diyordu. "Goncagülüm için bir bu kadar daha çalışırım Allah'ın izniyle, yeter ki okusun."

Düğünde ne giyeceklerini konuştular. Karşılıklı oynayıp kurtlarını dökmenin hayaliyle gülüştüler. Hatta Goncagül, anneannesinden yadigâr altın küpeleri hatırladı ve kendisine ne kadar yakıştığını dillendirerek anacığın onları da takmasını rica etti. Kahvaltı faslı bitince Seher tekrar tezgâhın başına geçti. Biraz mavi, biraz kırmızı, biraz yeşil... İpleri geçirdikçe gençliği gözünün önüne geldi. Goncagül gibi anasının eteğinin dibinde dokumayı öğrendiği günleri hatırladı. O zamanlar bilemezdi incecik parmaklarının bu iş için yaratıldığını. Bu işin ekmek kapısı olacağını, genç yaşta kocasını kaybedeceğini, oğlunu bu tezgâh sayesinde okutacağını, kızını bu kilimler sayesinde büyüteceğini bilemezdi. Kaderinin bu iplerden geçerek hayatını ilmek ilmek dokuyacağını hiç düşünmezdi. Yıllar, parmaklarının arasından eğirdiği yünler gibi kayıp gitmişti işte. Acısı, koca kazanın dibinde hatmi ve çivitle birlikte kaynamıştı her gün. Şimdi başka bir hüznün daha çökmüştü yüreğine. Goncagül ilçeye yatılı olarak giderse yine kanadı kırık kuşlar gibi kalacaktı. Bir de Cahit vardı tabi. Borcunun ne kadar olduğunu her sorduğunda ondan "Çok fazla değil, sen kilimden ne kadar gelirse ver bana. Üstünü bir şekilde tamamlar veririm ben." cevabını alıyordu Seher. İnanmış gibi yapıp inanmıyordu tabi, kendi kendine saatlerce söyleniyordu: "Kilimden gele gele beş yüz lira gelecek. Beş yüz lira için bu kadar sıkıntıya sokmaz kendini o, biliyorum ben. Daha çok borcu var ama ne kadar, söylemiyor ki!"

İş bitti. Ana-kız ortalığı toparlayıp hazırlanmak için eve geldiler. Goncagül, geçen bayram aldıkları beyaz robadan elbiseyi giydi. Beyazlar içindeyken kır papatyalarından bile daha güzeldi. Annesine de dolaptan mavi çiçekli bir elbise seçti. Sıra küpelere gelince sandığın açılması şart oldu. Goncagül merakla kapağı kaldırdığı vakit, küpelerden önce başka eşyalarla karşılaştı. Bunlardan biri, üzerinde

yeşil ve kırmızı renklerin hâkimiyet sürdüğü akrep motifli bir kilimdi. Sıradan bir kilim değildi ama onun sandıkta durmasının bir sebebi vardı. Seher, er ya da geç bunu Goncagül ile paylaşması gerektiğini düşündüğünden kilimin akıbetini anlatmaya başladı.

“Bu da anneanneninin hatıralarından biri Goncagül, dinle bak sırlı bir hikâyesi var. Ben küçükken, yazın köye gelen yürüklerden biri yorulunca selam verip bizim avluda soluklanmış. Anneannenden de bir bardak ayran çalkalamasını rica etmiş. Bizimkiler misafir ağırlamayı sever, bilirsin. Sadece ayranla bırakmamış, bir güzel yedirip içirmişler. O sırada bahçede oynarken beni görmüş adam. Teşekkür mahiyetinde heybesinden bu kilimi çıkarıp anneme vermiş. ‘Kusura bakma yanımda fazla param pulum yok, bir tek bu var. Kızının nasibine kabul et. Allah bir ömür onu sizin gibi iyilerle karşılaştırsın.’ demiş. Annem ‘Gerek yok, biz de kilim dokuyoruz.’ deyince adam başlamış kilimin cevherlerini anlatmaya. ‘Bu diğerlerine benzemez, tılsımlıdır.’ demiş. ‘Üstüne basan kişinin niyeti hayır mı şer mi hemen bilir.’”

“Anne böyle bir şey nasıl mümkün olsun Allah aşkına, kilimden keramet mi beklenir?”

“Yahu bir dinle. Bizde ilkin inanmamıştık senin gibi ama sonra serip denedik. Adamın gidişinin üstünden birkaç gün sonra, deden başka bir yabancı getirdi eve. Düşkün olduğunu söylemiş adam. ‘Yiyecek ekmeğim, içecek suyum yok.’ demiş. Deden de üzülmüş adamın hâline, davet etmiş. Biz annemle mutfakta yemek hazırlarken geldiler. Babamın sesini duyunca kapıya vardık. Adamla birlikte içeri girdiler, salona buyur ettik. Ettik etmesine de bir de ne görelim? Adam kilime adımını atınca sanki kırk yıldır yıkanmamış gibi bir toz kalktı kilimden. Biz ne olduğunu anlamadık tabii annemle, birbirimize baktık. Ben bastım, annem bastı, babam bastı ayağını da bir şey olmadı. Yabancı basınca bu toz da nereden çıktı diye şaşırdık. O gece adam bizde yatıya kaldı. Sabah bir uyandık ki ortada ne adam var ne de babamın cebindeki paralar. Hırsız çıktı anlayacağın. Bizden sonra civar köyleri de dolandırmış, sonradan haberini aldık. Hem sadece bu da değil, daha sonra yine oldu aynı şey. Eve teyzemler, dayımlar gelirdi. O kadar çoluk çocuk oynardı üstünde bir tane toz çıkmazdı. Üstelik çırpardık da sürekli, tozlanacak kadar bekletmezdik. Bir gün bizim uzak akrabalardan Şehriyar teyze geldi oturmaya. Uzun zaman olmuştu görmeyeli, çat kapı gelince şaşırdık. Tabi buyur ettik. O adımını atınca da bizim kilimden yine bir toz çıktı ki sorma, sanki üstünde at tepinmiş. O gün Şehriyar teyzenin niye geldiğini sonradan anladık. Yengemlerle arası açılmış bunun, bizim de aramızda fitne çıkarmak için iftira attı onların üstüne. Arkanızdan şöyle şöyle konuşuyorlar, dedi. Neyse ki biz kadının niyetini anladık da gidip yengemlerle

“Bir çocuk için babasının ölümü, kendi çocukluğunun ölümüdür aynı zamanda.”

konuşup olayın aslını öğrendik. Anlayacağın bunun gibi daha birçok olay yaşadık. Kilim kime toz çıkarırsa sonradan gördük ki onda bir iş var, niyeti hayır değil. Ölmeden önce de annem kilimi bana emanet etti. Senden sonra da Goncagül saklasın, dedi. Sen sormasan kim bilir ne zaman anlatırdım, demek ki bugüne nasipmiş.”

Duyduklarından sonra Goncagül’ün gözleri fal taşı gibi açıldı. Her çocuk gibi o da tez canlıydı, hemen çıkarıp sermek, kilimin maharetini kendi gözleriyle görmek istedi. Seher, izin vermedi ilkin çünkü korktu. Kilimi çıkarmayalı, insanların niyetleriyle içlerine ayna tutar gibi karşılaşmayalı yıllar olmuştu. Goncagül’ün ısrarları devam edince “Bir kereye mahsus serelim o hâlde.” dedi. Aynadan kızının heyecanını görebiliyordu. Goncagül elini derinlere daldırıp küpenin kutusunu çıkardı. “Sen bunları tak, ben de kilimi sereyim.” diyerek kapağını açtı. Açtı açmasına da umduğunu bulamadı. Boş boş etrafına bakındı bir süre, sonra annesine seslendi:

“Anne sen küpelerini başka yere koymuş olabilir misin?”

“Neredeyse iki yıldır hiç takmadım yavrum, oradadır nerede olacak.”

“Küpeler yok ama burada.”

Evet, yoktu. Dolaplara baktılar, çekmeceleri karıştırdılar; yok... Elindeki boş kutuya bakınca annesinin emanetine ihanet etmiş gibi hissetti Seher, gözlerinden yaşlar süzüldü. “Doğru dedin Goncagül.” dedi. “Belki de başka bir yere koyup unuttum. Düşüneyim bir, elbet aklıma gelir. Haydi, sen getir de ser kilimi.” Goncagül, annesinin üzülüşünü görünce vazgeçmişti ama şimdi teklif eden kendisi olunca sözünü ikiletmemek için hemen koşup getirdi. Önce güzelce çırpıtı, mutfağın girişine serdi. Sonra üstüne bastı, toz çıkmadığı için sevindi. Saat altıya geliyordu. Aceleyle ayakkabılarını giyerlerken bahçe kapısında Cahit göründü. Yorgun olduğunu, düğüne gelemeyeceğini söyleyerek odasına gidiyordu ki Goncagül birden araya girdi. “Abi,” dedi “annemin sandıktaki altın küpelerini gördün mü hiç?” Kaşlarını çattı Cahit. “Benim ne işim olur küpeyle?” dedi sesini yükselterek. Sonra su içmek için mutfağa girdi alelacele. Adımını atınca kilimden öyle bir toz kalktı ki öfkesi katmerlendi iyice. “Yahu hiç mi süpürmüyorsunuz buraları!” diye çıkışıp odasına gitti. Goncagül korkulu bakışlarla annesine döndü. Seher’in gördükleri karşısında dizlerinin bağı çözüldü.

“Anne bu gerçekse,” dedi. Sesi titredi. Ağladı ağlayacak. Seher, anneliğinin bir kez daha gerektirdiği gibi, içinde kopan tüm fırtınaları dindirerek sesinin gerisinde;

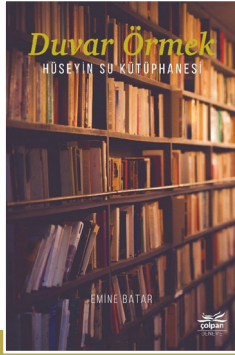
“Hadî geç olmadan gidelim kızım.” dedi. “Hava karacak.”

PROMETHEUS KURNAZLIĞI

Han krallığı efsanelerinden bir mit'in boyumu geçmesinden beri
Ben hep ebe oldum, masa başı doğumlara.
Simurg kuşlarını avucumda yemledim,
Her biri şifaydı cüzamlılara.
Butimar kuşlarına abdest aldurdım, okyanusların kıyısında.
Korktuğu kadar değilmiş, hatta yuttu biraz suyundan.
Hüküm giydim, doğurduğum kuşların gagasında yaşamaya.
Çiğerimi parçalayan kartallara paslanmış,
Korkuluk suretler ikram ettim, Olympos dağlarında.
Boğazımda düğümlediğim bir ateşle,
Hıçkırırım durmadan bir Prometheus kurnazlığıyla.
Efsunlu bir Şamanist'in ruhunda uyuyakaldım eril bir ayinde.
Zil takıp oynadım bir asanın ucunda,
Ruhumu ele geçiren kara bir büyüünün tesiriyle.
Ay taşlarından gerdanlık taktım boynuma.
Göklere kusuyorum, durmadan.
Cübbem; cüssemi aşsa da arkamdan su dökün!
Gökten bir yıldız kaydığında.
Yedi karanlığı şamdan mumlarımla söktüm, bir ortaçağ zerafetiyle.
Yeraltında beslediğim paslı düşlerimi nâmahrem bir umuda bağladım.
Biat ettim, vahiy gelmeyen peygamberlere bir köle anlayışıyla.
Seferi yükümlü misafir oldum, kadim kabileme.
Soframda ekşimiş süt keşiğiyle kaşıkliyorum,
İttifak edilmiş mübah saatlerimi...

SANATTAN YANA SÖZ ALMIŞ BİR VAROLUŞ YORDAMININ İZİNDE: DUVAR ÖRMEK

Fatih Demirdöğen

Duvar Örmek
Hüseyin Su Kütüphanesi
Çolpan Kitap

“...Bir insanın nasıl yürüdüğünü görmek için izine bakacaksınız; bunun için de kendisine sormadan arkasından bıraktığı izlere bakmak gerek.”*

Sanatçının izini nereden sürmeli, eserinden mi? Hayatından mı? Cevaba kendi anlam/değer dünyamızdan, kısa deyişle irfanımızdan bakarsak ikisinin toplamından demeli. İrfanımızın “hâl adamlığı” fikir, söz ve davranışı kuşatan bir bütünü anlatır. Bahse konu olan kişi Hüseyin Su ise o bütünlüğün ya da mü'mince varoluşun yordamını, “İnsan kendisinin başıboş bırakılacağını mı sanır?” çağrısının söz aydınlığında aramak doğru bir niyet okumasıdır. Sanattan yana alınan sözü ise “Rabbinin yoluna hikmetle ve güzel öğütle çağır” çağrısında aramak gerek yine bahse konu kişi Hüseyin Su ise. Çünkü okuduklarımızdan biliriz ki onun öykü derken; edebiyat, sanat, fikir derken hep altını çizdiği ilahi hikmettir. Nihayetinde öykü, edebiyat, sanat bir üslup veya bir vesileyi işaret eder.

Şerh kelimesinin terim olarak sözlüklerdeki karşılığı: açma, yarma, açıklama, genişleme, genişletme, izah etmedir. “Bir metnin sınırlarını, ince dikkatler gerektiren ifade ve nüktelerini açıklama ve yorumlama” ya da “anlaşılması zor bir metni tefsir ve keşfetmek; niteliğini açıklamak, aydınlatmak, yorumlamaktır. Yukarıdaki tanımlamalarla birlikte düşündüğümüzde, Emine Batar’ın *Duvar Örmek/ Hüseyin Su Kütüphanesi* adlı ince emek mahsulü çalışması, bir tür şerh denemesidir. Merkeze Hüseyin Su’nun okuduklarının alındığı ama orada kalmayıp Hüseyin Su’nun sanatı, düşüncesi etrafında yazdıkları ve söylediklerinin de karşılaştırmasının yapıldığı bir tür kazı çalışması.

* Hüseyin Su / Erdemli Duruş Dergisi Söyleşi / Mart 2019

Okurunda özel bir etki oluşturacak *Duvar Örmek / Hüseyin Su Kütüphanesi*; bu kitabın hikâyesi, hayat, aşk, yönetim, devrim, inanç, ölüm, sanat, edebiyat ve yazar, yazarlar, diğer yazarlar için neler söylüyor, metin türleri ve üslup, şiir, roman, dil, okur olmak, felsefe, diğer sanat dalları, kültür ve sanat, aydınlar, eleştiri, son söz başlıklarından oluşan toplam yirmi bir bölümden oluşuyor. Kitabın sonunda Emine Batar'ın yaptığı "Hüseyin Su ile Kişisel Kütüphanesi ve Okurluğu Üzerine Söyleşi" başlıklı bir bölüm bulunuyor. Yirmi iki sayfalık bu uzun söyleşi; edebiyat, sanat, hayat bağlamında okuruna diyalektik bir okuma sunuyor.

Duvar Örmek / Hüseyin Su Kütüphanesi adlı bu kitap, Hüseyin Su'nun fikriyatını izlememiz için önemli bir durak. Her ne kadar hayat ile gelenek arasındaki kapıları aralayan öykülerin yazarı olarak bilinse de Hüseyin Su'nun entelektüel İslam düşüncesine dair fikirlerini parça parça denemelerinden ve söyleşilerinden okuruz. Kaldı ki O'nun öykülerinde geçmişi ve geleceği, yaşayan değerlerimizle nasıl okumamız gerektiği konusunda fikrî bir yol haritası da çıkarır okur. Hüseyin Su'nun entelektüel İslam düşüncesine dair metinlerini okumak hakkı, sadık okurlarında saklıdır elbet.

Duvar Örmek / Hüseyin Su Kütüphanesi okuruna farklı dönemlerin, uğraşların, çabaların yazarı olan bir Hüseyin Su görme imkânını veriyor. Farklı bir şerh denemesi, üslubu ile yeni bir anlama çabasını da belgeliyor. Giden gün ömürdendir elbet, o zaman bu haliyle okumak, yazmak arasında bugün için kalanların hülâsası kitaplardan *Duvar Örmek*.

"Emine Batar'ın Duvar Örmek/ Hüseyin Su Kütüphanesi adlı ince emek mahsulü çalışması, merkeze Hüseyin Su'nun okuduklarının alındığı ama orada kalmayıp Hüseyin Su'nun sanatı, düşüncesi etrafında yazdıkları ve söylediklerinin karşılaştırmasının da yapıldığı bir tür kazı çalışması."

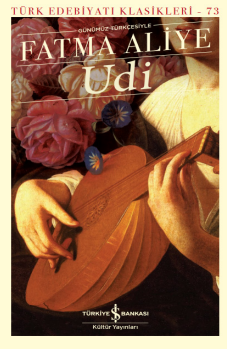
YENİ BAŞLAYANLAR İÇİN SERMAHFİL

“ben bu kitap için kesilmiş bir ağaç olsam ağlardım”
dedi elindeki kitabı işaret ederek
anime kızları her şeye fazla tepki veriyorlardı
influencerlar ve fazlasıyla yorgun ciltleri
perişan göz altları
önce sahte gülümsemelerini
sonra savaş boyalarını sildiğinde
elbette minik bir kız çocuğuna dönüşüyorlar
kolları uzuyor kendilerine sarılıyorlar
doğada çözünebiliyorlar üstelik
ben ve toprak ve yağmur
çarklarınızda yokuz dişliler kırık
diş geçirdikleriniz ve en dişlileriniz
hepimizin yerine yağmur duasına çıkmış
ihtiyar ağaç inanıyordu dağların yürüdüğüne
kollarının üzerine konmuş cehri ispinozlar da
bir yerlerde isli bir dumanda siltietini görür gibi oluyorum
cuma çıkışında herkeslere hacıyağı süren amcanın
burada taş duvarlara çarpan sesim yok sadece
allahla daha çok konuşmak için secdede duayı uzatıyorum
şeytanda namaz kılsın diye seccadenin ucunu kıvırmayıp
karınca yuvasının orada ekmeği dökeceğiz
sözünüzü dinlemesem de şahsınızı sayıyorum

MUKADDES YÜZGEÇ

NAMUS VE ÖZGÜRLÜK ARASINDA GİDİP GELEN BİR SARKAÇ: UDİ- FATMA ALİYE

Şeyma Sarı¹

Udi
İş Bankası Kültür Yayınları

Mahalle aralarında, komşu sohbetlerinde, evlerin koridorlarında, çocukların rüyalarında, mukabele günlerinde, kapalı ve gizli kapılar arkasında, alttan alta akıp duran sözlü alandaki güçlü dolaşımıyla asırlık geleneği taşıyan kadın sesi; kimi zamanlar bu kapalı kapılardan sızarak yazılı bir kültürün hâkim olduğu dünyaya doğru akma imkânı buluyordu. Osmanlı topraklarında da yüzyıllar içerisinde yer yer duyulan bu kadın sesi; bazen bir sultan suretine bürünüp saraylarda dolaşıyor, bazen nağmelerle süslenip bestekâr şekline giriyor, şiirle sözle iştigal ediyor, bazen de meclislerde üst mevkilerden konuşuyordu. Ancak coğ-

rafyayı kaplayarak ona hükmeden erkek sesine karşılık oldukça cılız, narin ve alçak bir tonda duyuluyordu kadının sesi. Tanzimat dönemine doğru ilerleyen süreçte ve sonrasında Osmanlı'yı tüm kurum, anlayış ve düşünce sistemiyle değiştiren Avrupa topraklarından kopup gelmiş bir göktaşı benzeri aydınlanma düşüncesi, Osmanlı'ya da çarpıyor ve bu çarpmanın şiddetiyle tüm Osmanlı coğrafyasında büyük bir sarsılma, panik ve kurtuluş hamleleri açığa çıkıyordu.

Bütün bu hengâme ve kargaşa arasında hem yazın hayatında hem de sosyal alanda kendini gösteren bir kadın figürü peyda olmuştu. Bu kadın; eğitimine ve merakını cezbeden hususlarda ilerlemesine müsaade edilen, çeşitli mürebbiyelerden ders alma imkânı bulan, eşi tarafından kabul edilmesi uzun bir zaman olsa da yazın dünyasında var olmasına izin verilen, Ahmet Mithat Efendi'nin öğrencisi olma şansı yakalayan, babası Ahmet Cevdet Paşa'nın nüfuzunu ve kimliğini sırtında bir ömür taşıyan, Tanzimat dönemi yazarlarından Fatma Aliye'dir.

¹ Boğaziçi Üniversitesi, Türk Dili ve Edebiyatı 3. sınıf lisans öğrencisi

“Osmanlı topraklarında da yüzyıllar içerisinde yer yer duyulan kadın sesi; bazen bir sultan suretine bürünüp saraylarda dolaşıyor, bazen nağmelerle süslenip bes-tekâr şekline giriyor, şiirle sözle iştigal ediyor, bazen de meclislerde üst mevkiilerden konuşuyordu.”

Güçlü, kendi ayakları üzerinde durabilen, namuslu ve kazancını helal yoldan sağlayan kadın figürlerini romanlarına başkahraman olarak seçen Fatma Aliye, hem kendi hayatındaki sosyal konumuyla hem de eserlerindeki kadınların duruşlarıyla; namus ve özgürlük arasında gidip gelen ancak bu iki kavramdan birinde sabitlenmeyen bir sarkacın sözel ve fiili temsili haline geliyordu.

İkdam Gazetesi'nde 23 Mart-27 Nisan 1899 tarihleri arasında 35 parça halinde tefrika edilen *Udi* romanında da bu sarkacın roman dilindeki yansımalarına rastlamak mümkündür.² Bir kadının namus çerçevesi dâhilinde para kazanarak geçimini sağlayabileceği alt temasının, kahramanın başına gelen her bir olayla adım adım kurularak inşa edildiği bu romanda; güçlü bir kadın karakter olarak *Udi* Bedia ile karşılaşırız. Musiki tutkusu bir kazanç kapısına dönüşen bu kadının çevresi zaafları, güçsüzlükleri ve ihanetleriyle ön plana çıkan erkek karakterlerle sarılmıştır. Romanın akışı bir şekilde ya hayatındaki güçlü erkek karakterleri öldürerek ortadan kaldırmış ya da zaaflarıyla var olan erkeklerin Bedia'yı yalnız bırakmasına yol açacak olaylar silsilesi meydana getirmiştir. Ancak nihayetinde her iki durum da Bedia karakterinin tek başına hayatını idame ettirme zorunluluğunu açığa çıkartan alevin harlamasına vesile olan başlatıcı birer unsur haline dönüşmüştür.

Musikinin bir şelale gibi gece gündüz akarak Bedia'nın ruhunu ve kalbini doldurduğu bir muhitte ilk gençlik dönemlerine dek beslenen Bedia için musikinin bir kazanç kapısı olabileceği fikri ancak bir zaruriyet olduğu vakit ortaya çıkmıştır. Ruh şenliğinin ve keyifli zamanlarının simgesi olan udu, zaman içerisinde hem bir sevgilinin suretinde kişileşmiş hem de ömrünün vakitlerini satarak hayatını kazanmasını sağlayan bir maddi unsura evrilmiştir. Udu suretinde başlangıçta yalnız bir musiki tutkusu ve keyifle geçen aile saadeti görülüyorken zaman içerisinde ud; varlığının ötesinde çağrışımlarla yüklü şiirsel ve soyut bir anlam kazanarak romanda işlenen farklı temalara kendini imleyen metin kurucu, anlam taşıyıcı bir göndergeye dönüşmüştür. Bedia için udu kimi zaman bir teselli aracı, kimi zaman yalnız gecelerinde ona eşlik eden samimi bir dost, kimi zamanlar eşi Mail Bey'in yerine geçen bir hayal, kimi zaman da bütün yalan sevgilerin dışında geriye kalan tek hakiki sevgiye işaret ediyordu.

Bütün bu işaretlerle ve göndergelerle sarılı ilişkiler ağı içerisinde kendine sağlam bir konum bulan kadın, musiki ve aşk üçgeni; kadının özgür bir kimliğe yükselerek namus çerçevesi içinde hayatını kazanmasının arka planında metin kurucu bir unsur olarak karşımıza çıkmaktadır. Olaylar silsilesini var eden bu üçgen; olaylar arasında bağlantıların kurulmasında ve hayatını kazanan kadın imgesinin neşet edeceği ortamın hazırlanmasında yapıtaş görevi görerek parçaları

² Fatma Aliye, *Udi* (İstanbul: Turkuaz Kitap, 2019), 9.

birbirine eklemeler. Ayrıca hikâye içerisinde metinlerarası unsurlar, zamansal gelgitler ve anlatıcının müdahil olduğu noktalar, metin içinde metin göndermeleri mevcuttur. Bütün bu yapısal oynamalar metne bir derinlik kazandırmakla beraber metnin oturacağı bağlamın sınırlarını da çizmektedir. Bu noktada metin, hem Fatma Aliye'nin hayatı ile hem anlatıcının sesi ile hem Abbasi döneminden Zelfa'nın hikayesiyle hem de 19. Yy. Şam ve İstanbul coğrafyasıyla kesişir ve bütün bu kesişmelerin arasında kendine bir meşruiyet inşa eder. Bedia'nın ihanete uğramış aşkının arkasına gizlenen anlatıcı; bu aşkın metin kuran çerçevesinin ardında kadının toplumdaki konumu, kadın-erkek ilişkileri, musiki tarihi, farklı din mensupları arasındaki ilişkiler, namus çerçevesi, Osmanlı coğrafyasındaki farklı şehirlerin görünümüleri gibi birçok farklı konuyu tartışmaya açma imkânı bulur. Bu yanıla metin hem bir sosyal tartışma ortamının neşet ettiği zemin hem de ihanete uğramış bir aşkın harflere dökülmüş kanıtı olur:

“Muhabbette hıyanetten başka her şey çekilir.”

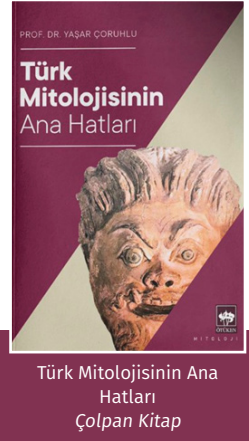
“Aşkta ihanetten başka her şey kabulümdür.”

Bu iki söz üzerinde dönüp dolaşıp kendini inşa eden anlatının sonu, bu sözlerin metne dahil olduğu ilk andan itibaren aslında kendini açığa vermiştir. İhanetin kabul edilemez sureti ve ihanetin öznesi olan kadının namus dairesi dışındaki kazancı karşısında Bedia'nın tutumu, ihaneti gerçekleştiren Mail Bey'in özrünün kabul edilmemesi, bu ihanetin Bedia'yı yalnız ve güçlü bir kadın olmaya mecbur bırakması; bütün bu neden sonuç ilişkileri arasında kadının toplumdaki konumu üzerinden bir tartışmanın yürütülebileceği boşluğun açılmasına imkân sağlamıştır. Bedia'nın özgürlük ve namus arasında kurduğu sarkacın boşluğa ilk salındığı an da Mail Bey'in ihanetinin açığa çıktığı, romanın ilk bölümünde geçen, Bedia'nın kendi bileziklerini başka bir kadının kollarında gördüğü andır. Bu an hem bütün olay silsilesine şekil veren temel unsur hem de sarkacın devinimini başlatan ilk eylemdir.

Bedia yalnız namus ve özgürlük arasında bir sarkaçta gidip gelmez. O aynı zamanda aşk ve ihanet, sevgi ve iğrenme, affetmek ve gurur arasında bir sarkaçta da gider gider gelir. Ancak bu iki sarkaç varlık sebepleri yönünden birbirinden ayrılır. İlk sarkacın Bedia'nın hayatındaki varlığı iki ucun bir arada oluşuna bağlıdır; namus ve özgürlük birbirinden ayrı kavramlar değildir, varlıkları birbirine muhtaçtır. İkinci sarkacın iki ucunda duran aşk ve ihanet ise bir arada bulunamayan biri geldiğinde diğeri giden, varlıkları ancak birbirlerinin yokluklarına bağlı olan ama bir yandan da birbirini içine alan iki kavramdır. Aşk ihaneti kabul etmez ama ihanet aşkı kabul edebilir. Bu yüzden Bedia ihanete uğramış olsa da aşkını bitirecek gücü ihanette bile bulamamıştır. Bu iki farklı sarkacın aynı anda hareketiyle ise özgür, namuslu, ihanete uğramış ama her şeye rağmen âşık bir kadın portresi karşımıza çıkar. Udi Bedia bu kadın portresinin roman diliyle bir temsilidir.

OKYANUSA SINIR ÇİZMEK: TÜRK MITOLOJİSİNİN ANA HATLARI¹

Lale Yüce

Mit, geleneksel olarak yayılan ve toplumun idraki ile biçimlenen temsili halk hikâyesidir. Mitoloji ise mitlerin doğuşlarını, anlamlarını inceleyen bilim dalı; eski insanın eğitim sistemi, dünya ve çevredeki olaylarla insanı eğiten, onu yaşama hazırlayan felsefi bir oluşumdur. Türk mitolojisi, Türk sanatında olduğu gibi Orta ve İç Asya'da Eski Taş Çağı'ndan itibaren gelişip bozkır kültüründe yeniden şekillenen ve proto-Türklerce farklı bir bütün haline getirilerek ortaya çıkan oluşum sürecine sahiptir.

Prof. Dr. Yaşar Çoruhlu'nun ilk olarak "Türk Mitolojisinin ABC'si" isimli kitabının genişletilmesiyle ortaya çıkan "Türk Mitolojisinin Ana Hatları" kitabı, Ötüken Neşriyat tarafından dokuzuncu baskısı ile 2020 yılında meraklılarıyla buluşturulmuştur. Şamanist Mitoloji, Türk Mitolojisinde Evren/Dünya Tasarımları, Türk Mitolojisinde Ölüm ve Kıyamet, Türk Kahramanları, Türk Mitolojisinde Hayvanlar, Türklerde Dinî Törenler ve Bayramlar, Türk Mitolojisinde Renkler ve Sayılar olmak üzere toplamda yedi bölümden meydana gelen kitap, fotoğraflarla zenginleştirilmiş 438 sayfadan oluşmaktadır.

Şamanizm, milattan önceki devirlerden bu yana, şaman ya da kam olarak adlandırılan din adamlarının aracılığıyla ortaya konan inanç ve uygulamalar bütünüdür. Kitabın bu bölümünde Şamanist Tanrılar ve Ruhlar, Yer-Su (Orta Dünya ve Aşağı Dünya) Tanrıları ve Ruhları, Yeraltına (Aşağı Dünya) Mensup İlahlar/Ruhlar, Kötülüğün Tasviri, Eski

¹ Lale Yüce. laaleycee@gmail.com

Türk Mitolojisinde Tözler ve Şaman başlıklı konular detaylı şekilde incelenmiştir. Göksel tanrılar ve ruhlar: Ülgen, Yayık, Suyla, Karlık, Utkucu ve Yıldırım tanrısıdır. Yer-su tanrıları ise: Yo Kan, Talay Kan ve Umay'dır. Son olarak yeraltı tanrısı Erlik yer almaktadır.

Kitabın ikinci bölümünde Türk mitolojisinde evren tasarımlarından bahsedilmektedir. Türkler, yeryüzünü dikdörtgen ya da dörtgen biçiminde tasvir etmişlerdir. Genel olarak Türklerde kozmos tasavvuru esas itibarıyla bir dikotomiye (ikileşim) dayanır. Bu ikileşim ise gök ve yer/su şeklindedir. Ardından yaradılış ve türemeye ilgili efsanelere yer verilmiştir. Yaradılış destanlarında *dünyanın neyin üstünde durduğu* tartışma konusu edilmiştir. Türeme efsanelerinde; *hayvanlardan türeme*, *ağaçtan türeme* ve *hayat ağacı ve değişik unsurlardan türeme(babasız doğum)* başlıklı metinlere yer verilmiştir.

“*Türk Mitolojisinde Ölüm ve Kıyamet*” adlı üçüncü bölümde ise Türklerin öldükten sonra dünyadaki gibi bir hayat yaşayacaklarına inanmaları ve ölüm konusunun ana hattı çizilmektedir. Sanat tarihi ve arkeoloji alanlarından edinilen bilgilere göre Türkler, çeşitli şekilde defin türleri gerçekleştirilmekteydi: Herhangi bir unsur inşa etmeden doğrudan olarak toprağa gömme, bir kurgana gömme, taş parçalarının çevrelediği bir alana çukur açıp gömme, ölünün başına dikit dikip toprağa gömme, proto-Türklerden itibaren görülen küp içinde toprağa gömme, cesedi yakarak külleri toprağa gömme ve cesedi toprak üzerine yapılan mezarlara gömme.

Türk Kahramanları başlıklı dördüncü bölümde Türklerin kahramanlık mitlerinin ana kaynağı alplık teşkilatı olarak kabul edildiğinden bahsedilir. Kahramanlardan ilki Alp Er Tunga'dır. Ardından Ködügey Mergen, Çaştani Bey, Oğuz Kağan, Kahraman Manas ve Ah Çibek Arığ'dır. Bahsedilen bu kahramanların ortak birçok özelliği vardır. Yöneticilerin esir düştüğü, toplumun özgürlüğü kaybettiği, bağımsızlığın sonlandığı zamanlarda Tanrı tarafından gönderilen ve onun adına savaşan birer güç halindedirler. Savaş yetenekleri, zekâları ve atları ile özdeşleşmişlerdir.

Kitabın beşinci bölümünde; Türk mitolojisinde önemli bir yeri olan hayvanlar hakkında bilgi verilmektedir. Anka, Simurg, Phoenix, Garuda Grifon, farklı kültürlerden gelen ve özde birbirlerinden türemiş fantastik hayvanlardır. Genel olarak ise ejderha, kartal ve avcı kuşlar, kurt, aslan, kaplan, ayı, at, geyik, balık, boğa, deve, fil, horoz, tavuk, kaplumbağa, kedi, koyun, koç, keçi, yırtıcı olmayan kuşlar, köpek, maymun, tavşan, tilki ve yılan yer almaktadır. Her bir hayvan müstakil olarak değerlendirilmekte ardından av ve av simgecilği hakkında bilgi verilmektedir.

Türklerde Dinî Törenler ve Bayramlar bölümünde Türk devletlerine göre bayram türleri anlatılmaktadır. Çeşitli dinsel törenler, bayramlar ve takvim, mitoloji ile ilişkilendirilmiştir. Bahar ya da yaz başlangıcında

“Türk mitolojisi, Türk sanatında olduğu gibi Orta ve İç Asya’da Eski Taş Çağı’ndan itibaren gelişip bozkır kültüründe yeniden şekillenen ve proto-Türklerce farklı bir bütün haline getirilerek ortaya çıkan oluşum sürecine sahiptir.”

kurban sunma törenleri, bazı araştırmacılar tarafından Nevruz olarak kabul edilmiştir.

Kitabın yedinci bölümünde renklere ve sayılara yer verilmiştir. Türk kültüründe renkler ile mitolojinin ilgisi daha çok kozmolojik düşünceler etrafında şekillenmiştir. Siyah: ezeli karanlık, büyü, kötülük ve yeraltını; kırmızı: güneşin ve tüm savaş tanrıalarının rengini; mavi: Doğu yönünün simgesi, akıl, idrak, sadakat ve Allah'a hürmeti; beyaz: aydınlık, masumiyet, kurtuluşu ve ruhsal yetkinliği; yeşil: ağaç, orman, yeniden doğuş ve umudu; sarı: açık renkte sezgi, iman ve neşe iken koyu sarı da haset, hırs, vefasızlığı simgelemektedir.

Sayılar kitapta iki ana grup halinde ele alınır: Müslüman olmayan eski Türk inanışlarını sürdürenlerin mitleri ve inanışlarda sayıların önemi, Müslüman Türk topluluklarının inanışlarında sayıların önemi. Sayıların vurgulanma ve tekrarlanma sıklığı Şamanizm ile birleşmiş eski Türk kozmolojisidir. Bir, Allah'ın birliğinin; iki, yaratılış ve yaratılıştan doğan ikicilik; üç, tasavvufi ruhun üç derece olarak sınıflandırılması; dört, cennetteki dört ırmak kavramına; beş, Fatma'nın eli; altı, dünyanın altı günde yaratılması; yedi, Allah'ın göğü yedi katlı yaratması sembolize edilmektedir. Devamında sekiz, dokuz, on, on iki, on dört, on yedi, on sekiz, on dokuz, yirmi sekiz, kırk, altmış altı, yetmiş, seksen, doksan dokuz ve yüz yirmi sayıları anlamlandırılmaktadır.

Türk Mitolojisinin Ana Hatları kitabı, Türk milletlerinin sahip olduğu mitoloji okyanusuna giriş yapmakta ve en belirgin yönlerine ışık tutmaktadır. Hüzmeli mitolojimizden yansıyanlar, oluşturduğumuz geleneğin ve yaşadığımız kültürün yapı taşlarından biridir. Bunların farkında olan ve sanat tarihçisi gözüyle farklı bir kapı aralayan Yaşar Çoruhlu, bahsi geçen kitabı için şunları söylemiştir: *"Türk insanına yabancı mitler ve sembollere göre düşünmek ve üretmek zorunda olmadığımızı hatırlatmaya devam etmektedir."* Türk mit ve sembolleri ile üreteceğimiz, düşüneceğimiz nice güzel günlere...

ÇENGELLİ YOL

Ey sahibi zamanın, teknede ağıt yakıyor kakhahalar.
Ahuramazda, Ehrimen ile dost yarışında, uzaktan yakına.
Gulyabanilerin gözdesi mor ışıklı kitaplarda dipnotlar.
Papalagi yere iniyor tura özel, nazım geçsin diye turlalara.

Bini bir yerde takıyorum boynuma, gümüş kemere aşk.
Yollar sana gelsin diyor ben, ben yollara eleyince gözlerimi.
Dilsiz kalsın gülistan, ayna yağsın çöl, yasemin açsın sürgün.
Gülüşiünle reyhan şerbeti toz duman, sisli duvarlar mavi.
İyi niyet elçisi sunam, dalıyor gömleğinin firuze rüyasına.
Esmiyor nemi gamın, karpuz kesmiyor kapılarda kederler.
Eşikte oturuyor kalbim, çimen sözlerin saklıyor Şehnameyi.
Şirin havuz başında, kubbede la havleyim, Şeyda'sı hülyanın.
Soğuk kalsın yazım, buğday saplarına aşınayım, borazan.

Bırakın beni susayım, pembeyim, perşembeyim, dikenliyim.
Sadi'ye biletli yolcu, yolcuya sahilde serap, yola ağır imtihan.
Ham hayalleri kopardılar hakikat bağından, adım kaldı bahçede.
Ayağımda su sesi, ressamın sesi, eşyaların nabızı ve henüz...
Pasaportunuz lütfen, yarısını valizde unutmuşsunuz dünyanın.

Diyordum ki bak, ben geldim, tanımiyordu o, çengelliydi yol.

YASEMİN KULOĞLU

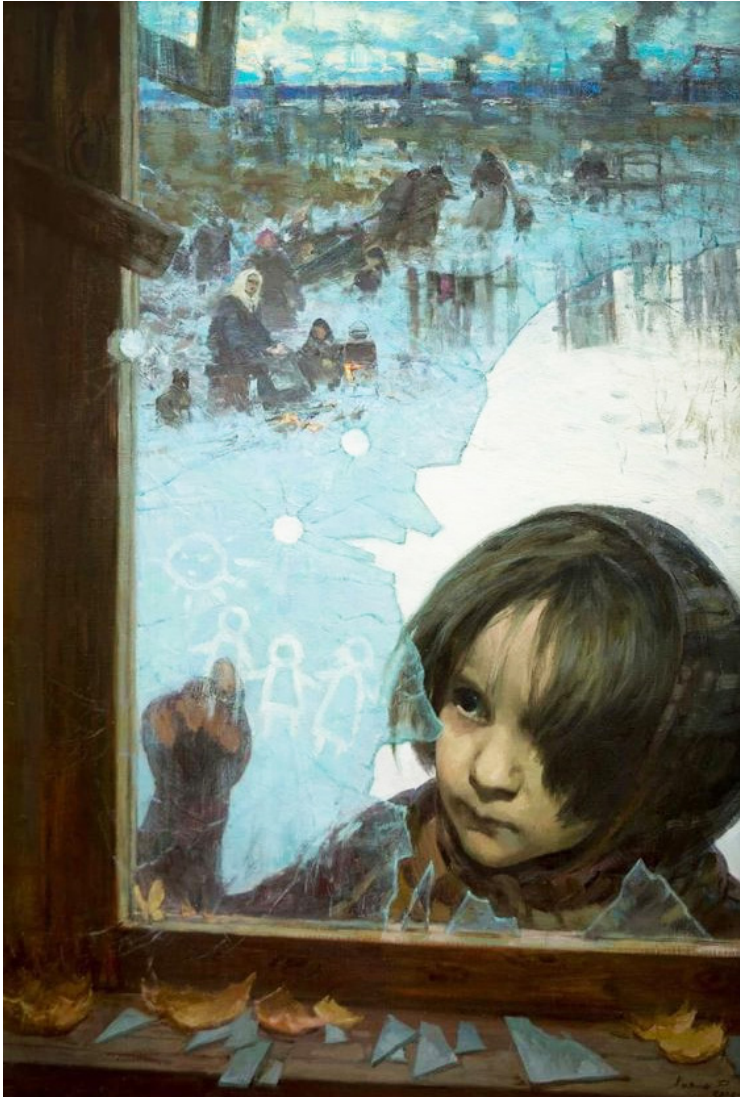
DEPREM VE ÇOCUK

Feyza Nur Emiroğlu

Kahramanmaraş merkezli 6 Şubat depreminin ardından dergilerde ve sosyal mecralarda pek çok kıymetli yazarın yazısını okudum. Okuduğum her bir metinde o sisli, soğuk, sarsıcı geceyi yeniden iliklerime kadar hissettim. Her birinin kalemi daim olsun, yüreği dert görmesin. Depremi yaşayan, yaşamadığı hâlde acımızı bölüşen, o geceyi unutturmamayı kendine vazife bilen herkes var olsun. Fakat benim dikkat çekmek istediğim mevzu deprem ve çocuk meselesi. Çünkü bu afeti biz yetişkinlerle beraber yaşayan çocuklar da vardı. Depreme bir de çocuk penceresinden bakan herhangi bir yazıya rastlamadım. Depremi onların gözünden görebilmeyi ve anlatabilmeyi umuyorum.

Annesinin koynunda süt emerken ya da sıcak yatağında mışıl mışıl uyurken uyanan, uyandırılan ve hatta hiç uyanamadan depremde can veren nice bebeğın, nice çocuğın sesi olmak istiyorum. Yeraltından fisiltılar geliyor, diyor ya hani şarkıda; o fisiltıları duyuyorum. Fisiltılar kime ninni söylüyor, diye devam ediyor sanatçı. Ölüm uykusuna yatan minik bebeklere meleklerin söylediği ninniye dinliyorum. Ezgi Apartmanı'nda ailesiyle beraber enkaz altında kalan minik Asude'ye, başka enkazlarda can veren Ömerlere, Buselere, Azralara, Eliflere, Keremlere, Zeynelere söylenen ninniler yankılanıyor kulaklarımda. Başka bir âleme uçuşan o minik ruhları bu dünyaya yeniden döndüremesem bile, artık duyulmayan seslerini duyurmak istiyorum. O gün o enkazların altında kalmasalardı acaba nasıl bir hayatları olurdu diye düşünüyorum. Neşeyle büyüyüp, okuyup ahlaklı birer mühendis, müteahhit, mimar, yönetici, akademisyen, avukat, doktor, iş adamı olduklarını hayal ediyorum. İşlerini titizlikle yapan, disiplinli çalışan, hak yemeyen, paraya tapmayan, insana değer veren, kısacası vatanını seven Asudeler, Ömerler geliyor gözlerimin önüne. Sonra o kara gecede enkazdan ya da birkaç saniye içinde duvarlarında derin çatlaklar meydana gelen evlerden sağ salım çıkan çocukları düşünüyorum. Yaşadığı şok hâliyle günlerce konuşamayan ya da haftalarca hatta aylarca oyunlarında depremi canlandıran çocuklar... Onları hatırladınız mı? Onların renkli rüyalarından karanlığa uyanışlarını; aç, susuz, çorapsız kalışlarını; soğuktan tıngırdayan dişlerini hatırladınız mı? Çoğu evsiz kalan, dünyanın ve ülkenin dört bir yanından şehre gelen çadırları kendilerine yeni yuva bilen çocukları hatırladınız mı? 'Bir gecede büyüyen çocuklar' diyorum onlara. Onlar geleceğımız,

onlar umudumuz, onlar yarınlarımızın mimarı... Üzerlerine ne de çok sorumluluk yüklüyoruz böyle diye diye. Fakat 6 Şubat afetini görüp yaşayan bu çocuklar, yarınları yeniden inşa edecekler, inanıyorum. Yeniden ve sapasağlam, biliyorum... Şimdi o miniklere hep beraber ninni söyleyeceğiz. Öksüz kalana, yetim kalana biz sarılacağız. Herhangi bir uzvunu kaybedenlerin kolu kanadı, gözü kulağı biz olacağız. Dünyayı böyle kirlili bir yer yapan bizler, biz yetişkinler, onlara kendimizi affettirmek için tüm adımları atacağız, atmamız. Gereklilik kipiyle konuşmayı sevmiyorum. Olması gerekeni 'olmalı', yapılması gerekeni 'yapılmalı' diye belirtip bilgiçlik taslamak istemiyorum. Fakat bu yazıda bunu yapacağım. Eğer bu dünyayı yaşanılabilir bir yer yapamıyorsak,

“Ölüm hak, geride kalanın ağır yükü teslimiyet olsa da malzemedenden çalandan, kolon kesenden, ahlaksız parasevicilerden hesap sormalıyız.”

geleceğin büyükleri diye gördüğümüz çocukların sırtına yüklüyorsak bu görevi, en azından onların yolundaki taşları alıp önlerini açmalıyız. Yıkımsız, savaşırsız bir yeryüzü, mavi bir gökyüzü düşlemeliyiz. Şimdi o miniklere hep beraber bu düşlerden hikâyeler anlatmalıyız. İnce ince örmeliyiz kader ağını. Kaderin gerçek manasını önce biz öğrenmeli sonra onlara öğretmeliyiz. Önce elimizden ne geliyorsa yapmalıyız ve sonra “Tedbir bizden takdir Allah’tan” demeliyiz. Depremde yitirdiğimiz dostlarımızın, çocuklarımızın, bu vatanın her bir evladının ardından yalnızca ‘kader’ deyip geçemeyiz. “Kader gayrete âşıktır.” diyen Yunus Emre’ye kulak vermeliyiz. Ölüm hak, geride kalanın ağır yükü teslimiyet olsa da; malzemedenden çalandan, kolon kesenden, ahlaksız parasevicilerden hesap sormalıyız. Küçük bedenlerin, keskin zekâların, gönül erlerinin birkaç saniye içinde yittiği bu topraklarda ihmal, sorumsuzluk, ahlaksızlık yüzünden kaybedecek tek bir canımız kalmadı. Geride kalanlar için, bu acıları bir daha yaşamamak için çırpınmalıyız. 6 Şubat depreminden ders almalıyız...

Son olarak depremi yaşamadığı hâlde gerek ekran karşısında, gerek aile muhabbetinde acı görüntülere ve sözlere şahitlik eden çocuklara dikkat çekmek istiyorum. Deprem gerçektir; korkunç görüntüler, çığlıklar, yakarışlar gerçektir; ülkenin dört bir yanında hissedilen sancı gerçektir. Ülkemiz yediden yetmişe toplum olarak bu felakete yaralandı. Unutmamak gerek ki çocuklar da toplumun bir parçasıdır. Onlar da yaralandı. Onları bu yaradan uzak tutmak mümkün olmadığı gibi doğru da değil. Onları saatlerce ekran karşısında deprem görüntülerine maruz bırakamayız elbette. Fakat yaşına ve fitratına uygun biçimde onlara depremi anlatmakla sorumluyuz. Empati sahibi bireyler yetiştirmekle sorumluyuz. Deprem bölgelerine yapılan yardımlara onları da dâhil etmekle sorumluyuz. Depreme karşı bilinçli bireyler yetiştirmekle sorumluyuz. Bugün onlara güzel bir dünya veremeyen biz yetişkinler, yarını güzelleştirecek çocukları iş ahlakıyla, vatan sevgisiyle, insan sevgisiyle yetiştirmekle sorumluyuz. Ve bunun için -zaman kaybetmeden- onlara örnek teşkil edecek şekilde yaşamalıyız. Ben, sen, o, yani biz, yani hepimiz toplumu kaldırmak için el ele vermeliyiz. Hemen bugün, tam da şu anda işe koyulmalıyız. Bu rica değil, emir de değil. Bu gereklilik, bu zorunluluk, bu vatandaşlık, bu insanlık, bu hepimizin vazifesi...

YARALAR BENİ*

Düşe kalka dertler ile gark oldum
Gamlı bülbüllerden soralar beni
Yönünü çevirdi bakmaz yüzüme
Onun bu halleri yaralar beni

Gönül bu dünyada muraða ermez
Yârim unutmuş da bir selam vermez
Yaram göz göz olmuş gelip de sarmaz
Kanayan yaramla göreler beni

Baykuşlar gülümü dermesin diye
Sevenlerim beni yermesin diye
Perişan halimi görmesin diye
Gelinmez yerlere süreler beni

Nasıl kandım gözyaşımı silmeze
Emek verdim hatır gönül bilmeze
İsmimi yazdırdım gidip gelmeze
Ondan kabul etmez yöreler beni

Yolum irak ha deyince gelinmez
Şah Sultan kıymetin neden bilinmez
Öldüğümde kefen bezi bulunmaz
O vakit çullara saralar beni

AYŞE ERKEN KARATAŞ (Şah Sultan)

MÜŞTEREK

musterekdergi.com

TÜRKİYE'NİN İLK **TÜRKÇE -ARAPÇA**
ŞEHİR-KÜLTÜR DERGİSİ

Yitiksöz

SANAT, EDEBİYAT VE DÜŞÜNCE DERGİSİ

Yıl: 3, Sayı: 18 Ağustos-Eylül 2023

sen ol zihnimde yüzen dağınık şarkıları
bir harfin başlattığı yangın ile söndür
İsmet Özel

Fotoğraf: F. P. / Shutterstock.com

İBRAHİM GÖKBURUN
Şehirleri Bekleyen
Ağaçlar

KONUŞAN: İSMAİL KARAKURT
Yazı ve Yaşam Bağlamında
Ali Güçer'le Söyleşi

GÜLCİN YAĞMUR AKBULUT
Tahta
Şifonyer

YITIKSÖZ'ÜN
18. SAYISI
ÇIKTI!

Kahramanmaraş
Büyükşehir Belediyesi

